T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERGENLERDE DUYGUSAL ÖZERKLİĞİN YURTTA KALMA, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

AYŞE BÜŞRA KİRAZ CAN

DOÇ. DR. AYŞE ESRA İŞMEN GAZİOĞLU
TEZ DANIŞMANI

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

İSTANBUL-2021

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERGENLERDE DUYGUSAL ÖZERKLİĞİN YURTTA KALMA, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

AYŞE BÜŞRA KİRAZ CAN

DOÇ. DR. AYŞE ESRA İŞMEN GAZİOĞLU
TEZ DANIŞMANI

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

İSTANBUL-2021

ÖNSÖZ

Zorlu ve bir o kadar da anlamlı bir süreci geride bırakmaktayım. Bu süreçte, öncelikle ders dönemimden bugüne kadar tecrübesi, birikimi ve duruşuyla bana kattığı her şey için; pandemi koşullarına rağmen tez yazma sürecimin her aşamasında verdiği tüm destek için çok kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Ayşe Esra İşmen Gazioğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Dünyaya geldiğim ilk günden bugüne kadar hiçbir fedakarlıktan kaçınmayarak her koşulda yanımda olan sevgili aileme; şefkatini ve sevgisini her an hissettiğim annem Huriye Kiraz'a; rehberliğine ve tecrübesine her zaman ihtiyaç duyduğum babam Ahmet Kiraz'a; birlikte büyüdüğümüz ve iyi kötü her günümde yanımda olan sevgili kardeşlerim Rumeysa ve Neslihan Feyza'ya yürekten teşekkürlerimi sunuyorum.

Bir de kendisine rastladığım ilk günden bugüne kadar hayatımı kolaylaştıran, tez yazma sürecimin her aşamasında bana destek olan ve yanımda olduğunu hissettiren sevgili eşim Furkan Can'a teşekkürlerimi sunmak isterim.

Hayat, sizlerle anlamlı. İyi ki varsınız…

Ayşe Büşra Kiraz Can

ÖZET

ERGENLERDE DUYGUSAL ÖZERKLİĞİN YURTTA KALMA, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı ergenlerin duygusal özerkliklerinin yurtta kalma, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti bağlamında incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde 12 farklı lisede öğrenim gören toplam 579 ergen (423 kadın, 156 erkek) oluşturmaktadır. Katılımcılar 15 ve 20 yaşları arasında olup, yaş ortalamaları 17.14'tür. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", "Duygusal Özerklik Ölçeği", "Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği" ve "Aile Aidiyeti Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı, İkili Lojistik Regresyon Analizi, Bağımsız Örneklemler için t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, ergenlerin duygusal özerklikleri ile algılanan duygusal istismar düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ergenlerin duygusal özerklikleri ve aile aidiyetleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yurtta kalma değişkeni ile diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmanın diğer bir sonucuna göre, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti duygusal özerkliğin anlamlı yordayıcılarıdır. Duygusal özerkliğe ilişkin toplam varyansın, yordayıcı değişkenlerin tamamı tarafından %56'sı ile %75'i arasında açıklandığı saptanmıştır. Ergenlerin duygusal özerkliklerinin sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ancak duygusal özerkliğin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, lise türü, anne-baba birliktelik durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve doğum sırasına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Duygusal özerklik, yurtta kalma, algılanan duygusal istismar, aile aidiyeti

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE EMOTIONAL AUTONOMY OF ADOLESCENTS IN TERMS OF LIVING IN A DORMITORY, PERCEIVED EMOTIONAL ABUSE AND FAMILY BELONGING

The aim of this study is to examine emotional autonomy of adolescents in terms of living in a dormitory, perceived emotional abuse and family belonging. The study group consists of a total of 579 adolescents (423 female, 156 male) who study at 12 different high schools in İstanbul province in the 2020-2021 academic year. The participants were aged between 15 and 20, with an average age of 17.14. “Personal Information Form”, “Emotional Autonomy Scale”, “Perceived Psychological Maltreatment Inventory For Adolescents” and “Family Sense of Belonging Scale” were used in data collection. For the analysis of the data, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient, Binary Logistic Regression Analysis, Independent Samples t-Test and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) were used.

As a result of the research, it is found that there is a positive and significant relationship between emotional autonomy and perceived psychological maltreatment of adolescents. A positive correlation between emotional autonomy and family belongingness of adolescents was found. A significant relationship between the variable of staying in a dormitory and other variables was not found. According to the other results of the study, perceived emotional abuse and family belonging are significant predictors of emotional autonomy. The variable of living in a dormitory was not a significant predictor of emotional autonomy. All of these predictor variables explained 56% and 75% of the total variance of emotional autonomy. It was found that the emotional autonomy of adolescents did differ in terms of socio-economic level. However, the emotional autonomy did not differ in terms of gender, age, grade level, high school type, parent relationship status, mother's education level, father's education level and birth order. The findings of the study were discussed and interpreted in the light of the related literature.

Keywords: Emotional autonomy, living in a dormitory, perceived emotional abuse, family belonging

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Amaç 5
1.3. Önem 6
1.4. Sayıltılar 7
1.5. Sınırlılıklar 7
1.6.Tanımlar 7
II. KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 9
2.1. DUYGUSAL ÖZERKLİK 9
2.1.1. Özerkliğin Tanımı 9
2.1.2. Ergenlik Dönemi ve Özerklik 10
2.1.3. Özerkliğin Türleri 12
2.1.4. Duygusal Özerkliğin Gelişimine Dair Kuramlar 14
2.1.5. Duygusal Özerkliğin Gelişimini Etkileyen Faktörler 16
2.2. ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR 20
2. 2. 1. Duygusal İstismarın Tanımı 20
2.2.2. Duygusal İstismar Olarak Tanımlanan Ebeveyn Davranışları 24
2.2.3. Duygusal İstismara Maruz Kalmanın Çocuk ve Ergenler Üzerindeki Etkileri 27
2.2.4. Duygusal İstismar İçin Risk Oluşturan Faktörler 30
2.3. AİLE AİDİYETİ 31
2.3.1. Aile Aidiyetinin Tanımı 31
2.3.2. Aile Aidiyetini Etkileyen Faktörler 33
III. YÖNTEM 35
3.1. Araştırmanın Türü 35
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 35
3.3. Veri Toplama Araçları 36

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu 36
3.3.2. Duygusal Özerklik Ölçeği 36
3.3.3. Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Kısa Formu-II 37
3.3.4. Aile Aidiyeti Ölçeği 38
3.4. Verilerin Analizi 38
IV. BULGULAR 41
4.1. ÖRNEKLEM GRUBUNUN GENEL YAPISINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELER 41
4.2. DUYGUSAL ÖZERKLİK, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ DEĞİŞKENLERİ İLE BU DEĞİŞKENLERİN ALT BOYUTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER 45
4.3. DUYGUSAL ÖZERKLİK, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ PUANLARI İLE YURTTA KALMA/AİLE İLE YAŞAMA DURUMU ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR 48
4.4. DUYGUSAL ÖZERKLİĞİN YORDAYICILARINA İLİŞKİN BULGULAR 51
4.5. DUYGUSAL ÖZERKLİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR 55
4.6. ANNEDEN ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR 60
4.7. BABADAN ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR 66
4.8. AİLE AİDİYETİ VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR 71
V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 77
5.1. DUYGUSAL ÖZERKLİK, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ DEĞİŞKENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI 77
5.2. DUYGUSAL ÖZERKLİK, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ İLE YURTTA KALMA/AİLE İLE YAŞAMA DURUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI 80
5.3. DUYGUSAL ÖZERKLİĞİN YORDAYICILARINA İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI 81

5.4. DUYGUSAL ÖZERKLİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI 84

5.5. ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI 86

5.7. AİLE AİDİYETİ VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI 89

5.8. SONUÇ..... 91

5.9. ÖNERİLER 93

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Tablo 3.2: Katılımcıların Kaldıkları Yer ve Lise Değişkenlerine Göre Dağılımları

Tablo 4.1.1: Öğrencilerin Cinsiyet Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.2: Örneklem Grubunun Yaş Dağılımlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Tablo 4.1.3: Örneklem Grubunun Sınıf Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.4: Örneklem Grubunun Yaşadıkları Yere İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.5: Örneklem Grubunun Yurtta Kalma Sürelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.6: Örneklem Grubunun Anne-Baba Birliktelik Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.7: Örneklem Grubunun Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.8: Örneklem Grubunun Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.9: Örneklem Grubunun Kardeşlik Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.10: Örneklem Grubunun Sosyo-Ekonomik Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4.1.11: Örneklem Grubunun Duygusal Özerklik, Algılanan Duygusal İstismar ve Aile Aidiyeti Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Tablo 4.2.1: Duygusal Özerklik, Algılanan Duygusal İstismar ve Aile Aidiyeti Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

Tablo 4.2.2: Duygusal özerkliğin alt boyutları ile algılanan duygusal istismar, aile aidiyeti ve ergen iyi oluşu arasındaki ilişkiler

Tablo 4.2.3: Anneden algılanan duygusal istismar ve alt boyutları ile duygusal özerklik ve aile aidiyeti arasındaki ilişkiler

Tablo 4.2.4: Babadan algılanan duygusal istismar ve alt boyutları ile duygusal özerklik, aile aidiyeti ve ergen iyi oluşu arasındaki ilişkiler

Tablo 4.2.5: Aile aidiyeti ve alt boyutları ile duygusal özerklik, anneden algılanan duygusal istismar ve babadan algılanan duygusal istismar arasındaki ilişkiler

Tablo 4.3.1: Duygusal Özerkliğin Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.3.2: Duygusal Özerkliğin Alt Boyutlarının Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.3.3: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Yurtta Kalma / Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.3.4: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Alt Boyutlarının Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.3.5: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Yurtta Kalma / Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.3.6: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Alt Boyutlarının Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.3.7: Aile Aidiyetinin Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.3.8: Aile Aidiyeti Alt Boyutlarının Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.4.1: Başlangıç Bloğu İçin İterasyon Öyküsü

Tablo 4.4.2: Lojistik Regresyon Analizi Sonucunda Elde Edilen İlk Sınıflandırma Durumu

Tablo 4.4.3: Başlangıç Modelinde/Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

Tablo 4.4.4: Başlangıç Modelinde/Eşitlikte Yer Almayan Değişkenler

Tablo 4.4.5: Yordayıcı Değişkenlerin Modele Girdiği Durum İçin İterasyon Öyküsü

Tablo 4.4.6: Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi

Tablo 4.4.7: Amaçlanan Modelin Özeti

Tablo 4.4.8: Hosmer ve Lemeshow Testi

Tablo 4.4.9: Lojistik Regresyon Modeli Sonucu Elde Edilen Sınıflandırma

Tablo 4.4.10: Amaçlanan Model Değişkenlerinin Katsayı Değişkenleri

Tablo 4.5.1: Duygusal Özerkliğin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.5.2: Duygusal Özerkliğin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.5.3: Duygusal Özerkliğin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.5.4: Duygusal Özerkliğin Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.5.5: Duygusal Özerkliğin Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.5.6: Duygusal Özerkliğin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.5.7: Duygusal Özerkliğin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.5.8: Duygusal Özerkliğin Kardeşlik Sırası Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.5.9: Duygusal Özerkliğin Sosyo-Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.5.10: Duygusal Özerklik Puanlarının Sosyo-ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tablo 4.6.1: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.6.2: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.6.3: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tablo 4.6.4: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.6.5: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.6.6: Anneden Algılanan Duygusal İstismar Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tablo 4.6.7: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.6.8: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.6.9: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.6.10: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Kardeşlik Sırası Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.6.11: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Sosyo-Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.6.12: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Sosyo-ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tablo 4.7.1: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.7.2: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.7.3: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.7.4: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.7.5: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.7.6: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tablo 4.7.7: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.7.8: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.7.9: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Kardeşlik Sırası Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.7.10: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Sosyo-Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.7.11: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Sosyo-ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tablo 4.8.1: Aile Aidiyetinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.8.2: Aile Aidiyetinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.8.3: Aile Aidiyetinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Tablo 4.8.4: Aile Aidiyetinin Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.8.5: Aile Aidiyeti Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tablo 4.8.6: Aile Aidiyetinin Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.8.7: Aile Aidiyetinin Anne Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tablo 4.8.8: Aile Aidiyetinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.8.9: Aile Aidiyetinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.8.10: Aile Aidiyetinin Kardeşlik Sırası Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.8.11: Aile Aidiyetinin Sosyo-Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo 4.8.12: Aile Aidiyeti Puanlarının Sosyo-ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

I. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Birey, dünyaya geldiği ilk andan itibaren yaşam boyu devam eden bir gelişim süreci içerisindedir. Gelişim, döllenme ile başlayan ve yaşam boyu süren değişimlerin bir örüntüsü olarak ifade edilir. Ve gelişimdeki bu değişimler; biyolojik, psikolojik ve sosyal süreçlerin bir sonucu olarak meydana gelir (Santrock, 2020).

Gelişimsel geçişler, bireylerin yaşamlarındaki önemli dönüm noktalarını oluşturur. Ergenlik dönemi de "çocukluktan ergenliğe geçiş" ve "ergenlikten yetişkinliğe geçiş" olmak üzere iki gelişimsel geçişin kesiştiği bir dönemdir (Santrock, 2020). Bu dönemde birey biyolojik, psikolojik, toplumsal ve ekonomik pek çok geçiş yaşamaktadır (Steinberg, 2017).

Literatür incelendiğinde ergenliğin gelişim görevleri arasında, kimlik kazanma, sağlıklı bir özerklik geliştirme, sosyal yakınlıklar geliştirme, cinsel duyguları fark etme ve ifade etme, toplumda başarılı ve yetkin bir üye olma gibi görevlerin belirtildiği görülmektedir (Karabekiroğlu, 2014; Steinberg, 2017; Steinberg ve Silverberg, 1986; Zimmer-Gembeck ve Collins, 2003). Bunların yanı sıra Steinberg (2017), ergenlik dönemi psiko-sosyal gelişiminin kimlik, özerklik, yakınlık, cinsellik ve başarı olmak üzere beş önemli gelişim alanı çerçevesinde geliştiğini öne sürmektedir.

Ergenlik dönemine dair sıralanan bu psiko-sosyal gelişim görevleri göz önünde bulundurulduğunda, sağlıklı bir özerklik geliştirmenin de bu görevlerden birisi olduğu görülmektedir. Ergenlik döneminde; hem birey daha fazla özerk olma isteği duymakta, hem de bu dönemde yaşanan biyolojik, zihinsel, psikolojik ve sosyal değişimler bireydeki özerklik gelişiminin temelini oluşturmaktadır (Steinberg, 2017; Zimmer-Gembeck ve Collins, 2003). Dolayısıyla ergenlik dönemi, özerkliğin gelişimi açısından önemli bir dönem olarak ifade edilebilir (Morsünbül, 2012; Noom, Dekovic ve Meeus, 2001; Özdemir ve Çok, 2011).

Özerklik, bireyin kendisine güvenmesini gerektiren durumlarda ortaya çıkmakta olup, bu becerinin gelişimi aslında yaşam boyu sürmektedir (Steinberg, 2017). Ancak, özerklik gelişiminin ergenlikte fark edilir olmasının sebebi, yine bu dönemde gerçekleşen fiziksel, bilişsel ve duygusal değişimlerin özerklik gelişiminde önemli bir rol oynamasıdır (Dolgin, 2014; Steinberg, 2017). Ayrıca, yaşanan fiziksel ve bilişsel değişimler, artan sosyal ilişkiler ve

yeni tanınan hak ve sorumluluklarla beraber ergenlik döneminde özerkliğin gelişimini de hızlanmaktadır (Özdemir ve Çok, 2011; Steinberg, 2017; Zimmer-Gembeck & Collins, 2003;).

Özerk olarak gerçekleştirilen davranışlar, kontrol edilen veya zorla yaptırılan davranışlara oranla daha iyi, daha uzun süreli ve daha kalıcı olmaktadır (Calp ve Bacanlı, 2016). Bir diğer ifadeyle, ergenlik döneminde özerkliğin gelişimi; olumlu ruh sağlığına sahip olan, kendisini harekete geçirebilen, davranışlarını düzenleyebilen ve benlik saygısı yüksek olan bir yetişkin olma yolunda bireye katkı sağlamaktadır (aktaran Özdemir ve Çok, 2011, s.154). Bunun yanı sıra, ergenlik döneminde özerklik kazanamayan bireyler, problemli davranışlar gösterme eğiliminde olabilirler (Dolgin, 2014). Inguglia ve diğerlerinin (2015) yaptıkları çalışmada özerkliğin, depresyon ve yalnızlığı negatif bir biçimde yordadığı, diğer bir ifade ile özerk bir benlik geliştirmenin depresyon ve yalnızlık gibi olumsuz duygu durumlarından koruduğu belirtilmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde özerklik konusu üzerine çalışma yapan araştırmacıların, özerkliğin çok boyutlu yapısına dikkat çektikleri ve özerkliği "duygusal özerklik, davranışsal özerklik ve değer özerkliği" olmak üzere 3 boyut kapsamında incelendiği görülmektedir (Steinberg, 2017; Silverberg ve Steinberg, 1986). Bu boyutlardan duygusal özerklik, ergenlerin ebeveynlerinden duygusal olarak bağımsızlaşmalarını ve bireyleşmelerini ifade etmektedir. Duygusal özerklik kazanan bireyler, olumsuz hissettiklerinde ya da yardıma ihtiyaç duyduklarında anne babalarına daha az danışırlar ve ebeveynlerini idealleştirmekten vazgeçerler. Özerkliğin diğer boyutları olan davranışsal özerklik, bağımsız karar verme becerilerini; değer özerkliği ise bağımsız inanç gelişimini kapsamaktadır (Steinberg, 2017; Silverberg ve Steinberg, 1986).

Ebeveyn ve ergen ilişkilerindeki özerkleşmeyi ifade eden duygusal özerkliğin gelişimi, aile ile kurulan etkileşimin sonucu olarak gerçekleşir (Steinberg 2017; Toepher, 2001). Bireyin ailesi ile kurduğu olumlu ve sağlıklı ilişkiler, bireyleşmesine ve özerkleşmesine katkı sağlar (Allen, Hauser, Bell ve O'Connor, 1994; Cooper, Grotevant ve Condon, 1983; Karabanova ve Poskrebysheva, 2013; Lamborn ve Steinberg, 1993). Diğer yandan, bazı araştırmacılar ise duygusal özerkliğin destekleyici olmayan ve zor aile ilişkileri ile ilişkili olduğunu bulmuştur (Fuhrman ve Holmbeck, 1995; Parra ve Oliva, 2009; Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2015; Ryan ve Lynch; 1989). Özerklik ve aile ilişkileri ile yapılan bu çalışmalarda ulaşılan farklı sonuçlarda araştırmacılar kültürün özerklik üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir (Parra ve Oliva, 2009; Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2015).

Ergen birey için duygusal özerkliğin anlamı, ebeveyn-ergen ilişkisinin niteliğine bağlı olarak değişebildiği gibi (Beyers ve Goosens, 1999; Fuhrman ve Holmbeck, 1995; Lamborn ve Steinberg, 1993), kültürden kültüre de değişiklik gösterebilmektedir (Beyers ve Goossens, 2005; Fuhrman ve Holmbeck, 1995; Kağıtçıbaşı, 2005; Kağıtçıbaşı, 2013; Manzi, Regalia, Pelucchi ve Fincham, 2012). Nitekim duygusal özerklik, Amerika ve Kuzey Avrupa ülkeleri gibi bağımsızlığın ve bireyselliğin vurgulandığı bireyci kültürlerde olumlu ve destekleyici aile ilişkileri ile ilişkili bulunurken (Allen, Hauser, Bell ve O'Connor, 1994; Lamborn ve Steinberg, 1993), Akdeniz ve Asya ülkeleri gibi aile kavramının daha merkezi bir rol oynadığı toplumcu kültürlerde ise olumsuz ve zor aile ilişkileri ile ilişkili bulunmuştur (Parra ve Oliva, 2009; Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2015; Sandhu ve Kaur, 2012). Öte yandan, araştırmacılar farklı sonuçlara ulaşmış da olsa, ergen bireyin bir yandan aile ile bağlılığını sürdürmesi diğer yandan da kendi bağımsızlığını kazanması konusunda çoğunlukla hemfikirdirler (Maas, Laceulle ve Bekker, 2018; Steinberg, 2007; Withers, McWey ve Lucier-Greer, 2016). Diğer bir ifadeyle, klasik kabul gören özerklik kavramı tek taraflı bir bağımsızlığı vurgulasa da özerklikle ilgili yapılan daha güncel araştırmalar özerklik-bağlılık birlikteliğini vurgulamaktadır (Maas, Laceulle ve Bekker, 2018; Özdemir ve Çok, 2011; Steinberg, 2017).

Aile ile sürdürülmekte olan bağlar sağlıklı olmadığında, bireyin kazandığı özerklik de sağlıklı olmayabilir (Allen, Hauser, Bell ve O'Connor, 1994; Lamborn ve Steinberg, 1993). Hatta bireyin ailesi içerisinde zarar verici davranışlara maruz kalması, özerklik eksikliği ile de sonuçlanabilir (Farrow, 2015; Kolts, Robinson ve Tracy 2004; Maas, Laceulle ve Bekker, 2018). Maas, Laceulle ve Bekker (2018) tarafından yapılan çalışmada özerklik-bağlılık duygularındaki eksiklikler, çocukluk dönemindeki stresli yaşam olayları ile ilişkili bulunmuştur. Yine, Farrow (2015) tarafından yapılan bir çalışmada da duygusal istismarı da kapsayan çocukluk çağı travmalarına maruz kalmanın özerklik kazanımını olumsuz etkilediği bulunmuştur. İlginç bir şekilde, bu çalışmada cinsel ve fiziksel istismar, özerklikle ilişkili bulunmazken; duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal yaşantıları, düşük özerklik düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Benzer şekilde, yakın ilişkilerde de istismar davranışlarına maruz kalmanın özerkliği zayıflattığı görülmüştür (Ciurria, 2018). Hatta bireyin öznellik kaybı olarak nitelenen ve özerklik eksikliği ile karakterize edilen "kendini nesneleştirme" durumu, çocukluk döneminde maruz kalınan istismar yaşantıları ile ilişkili bulunmuştur (Talmon ve Ginzburg, 2016). Dolayısıyla ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları duygusal istismarın, duygusal özerklikleri üzerinde de etkili olacağı düşünülmektedir.

Ergenlik dönemindeki bireyler, bir yandan ailelerinden ayrışarak daha özerk olma ihtiyacı duyarken, diğer yandan da ebeveynlerinin yakınlık, rehberlik ve desteklerine ihtiyaç duymaktadırlar (Dolgin, 2014; Steinberg, 2017). Ancak ebeveynlerinden uzakta yaşayan ergenlerin, ailenin güvenliğinden ve ebeveynlerinin rehberliğinden uzakta yaşamaya uyum sağlamaları gerekmektedir (Kim, Kim ve Yang, 2015). Zor yanları olmasına karşın yurtta yaşayan ergenler, aileleri ile yaşayan akranlarından farklı olarak bütçe yönetimi, yaşam alanını düzenleme, kendi başına kararlar alabilme, günlük rutinlerini idame ettirebilme gibi sorumluluklar almaktadırlar. Bu sorumlulukların da bireyin bağımsızlık ve bireyleşme duygularının gelişimine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (Blau ve Blau, 2019; Sullivan ve Sullivan, 1980).

Yatılı okulda okuyan ergenler, ebeveynleri ile iletişimlerini daha olumlu görmekte, daha düşük ebeveyn kontrolü ve denetimi algılamakta ve ebeveynleri ile ilişkilerinde daha az çatışma bildirmektedirler (Blau ve Blau, 2019; Flanagan, Schulenberg ve Fuligni, 1993; Sullivan ve Sullivan, 1980). Lise dönemini yatılı bir okulda geçirmenin sonucu olarak algılanan düşük ebeveyn kontrolü ve denetimi, bir yandan ebeveynlerle olan yakın ilişkileri korurken bir yandan da bireylerin duygusal özerkliklerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Blau & Blau, 2019). Buradan hareketle, bireyin ebeveynlerinden sağlıklı bir şekilde özerkleşebilmesinde ebeveynleriyle birlikte veya ebeveynlerden uzakta yaşama durumunun etkili olacağı düşünülmektedir.

Bireyin duygusal özerkliği üzerinde etkili olduğu düşünülen kavramlardan bir diğeri de aile aidiyetidir. Literatürde duygusal özerkliğin aidiyet, bağlılık, ilişkisellik, algılanan sosyal destek gibi değişkenlerle ilişkilendirildiği farklı çalışmalar bulunmaktadır (Allen, Hauser, Bell ve O'Connor, 1994; Erçevik, 2014; Güney, 2017; Inguglia ve diğerleri, 2015; Taradash ve diğerleri, 2001;). Pace ve Zappula (2009) tarafından yapılan bir araştırmada duygusal özerkliğin ebeveynlerden sağlıklı uzaklaşmayı ifade eden ayrılma boyutu ile kimlik gelişiminin bağlılık boyutu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Güney'in (2017) araştırma sonuçlarına göre, ergenlerin algıladıkları aile destekleri duygusal özerkliklerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Erçevik (2014) tarafından yapılan çalışma da, ergenlerin duygusal özerklikleri ile ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yine Inguglia ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada, ergen bireyler tarafından algılanan ebeveyn desteğinin özerkliği ve yakınlığı olumlu olarak yordadığı bulunmuştur. Ebeveyn–ergen araştırmalarında da işlevsel ailelerin, bireyin ailesi ile duygusal bağını sürdürerek özerklik duygusunun geliştirilmesine izin veren aileler olduğu belirtilmiştir.

(Steinberg, 2017). Bu araştırmalardan hareketle, aileye ait hissetme duygusunun, bireyin ebeveynlerinden sağlıklı bir biçimde özerkleşebilmesi üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Özerkliğin gelişimi üzerine yapılan araştırmalarda kültürel değer yönelimlerinin etkisi de vurgulanmaktadır. Türkiye; aile olmak, akrabalık gibi yakın ilişkilerin önemli olduğu, bağlılık ve ilişkisellik değerlerine yönelimli bir ülke olarak sınıflandırılmakta iken (Kağıtçıbaşı, 1984), daha güncel araştırmalarda bu değer yönelimlerinin değişiminden bahsedilmektedir (Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoğlu, 2002; Özdemir ve Çok, 2011). Yaşanan değişimle beraber, Türkiye'de bağımsızlık, özerklik, başarı ve kendini geliştirme gibi bireyci değerlere verilen önemin arttığı görülmektedir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 1999; Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoğlu, 2002). Nitekim, bireyci değer yönelimlerindeki bu artışın ergenlerin özerklik gelişimlerinde de değişime neden olacağı düşünülmektedir (Özdemir ve Çok, 2011). Bu bilgiler ışığında, bu araştırmada aileden ayrı yaşama, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenleri ile duygusal özerklik arasındaki olası bağlantılar ele alınacaktır. Bu çalışma ile daha çok batı alan yazınına konu olan duygusal özerkliğe olası katkı sağlayan bireysel ve ailesel değişkenler Türkiye bağlamında tartışılacaktır.

1.2. Amaç

Bu araştırma ile lise yurtlarında kalan ve ailesi ile yaşayan ergenlerin duygusal özerkliklerinin ebeveynlerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri ve aile aidiyetleri bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu ana amaç kapsamında, aşağıda sıralanmış bulunan alt amaçlar incelenecektir:

1. Ergenlerin duygusal özerklikleri ile algılanan duygusal istismar düzeyleri ve aile aidiyetleri arasında bir ilişki var mıdır?

2. Ergenlerin duygusal özerklikleri yurtta kalma veya aile ile yaşama durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

3. Ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyleri, aile aidiyetleri ve yurtta kalma veya aile ile yaşama durumları duygusal özerkliklerini ne düzeyde açıklamaktadır?

4. Ergenlerin algıladıkları duygusal istismar, cinsiyet, yaş, sınıf, yurtta kalma süresi, anne baba birliktelik durumu, kardeş sayısı açısından farklılaşmakta mıdır?

5. Ergenlerin aile aidiyeti, cinsiyet, yaş, sınıf, yurtta kalma süresi, anne baba birliktelik durumu, kardeş sayısı açısından farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Literatür incelendiğinde, ergenlik döneminde duygusal özerkliği ve algılanan ebeveyn ilişkilerini ele alan pek çok çalışma bulunmasına rağmen, bu değişkenleri yurtta kalan ve aileleri ile yaşayan ergenler üzerinde inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Duygusal özerklik ile ilgili yapılan çalışmaların bazıları duygusal özerkliği sağlıklı aile ilişkileri ile ilişkilendirirken (Güney, 2017; Lamborn ve Steinberg, 1993), bazı araştırmalar ise olumsuz aile ilişkileri ile ilişkilendirmiştir (Fuhrman ve Holmbeck 1995; Parra ve Oliva 2009; Ryan ve Lynch, 1989). Konuya dair ulaşılan farklı bulgular ve Türkiye'de yapılan çalışmaların az olması; duygusal özerklik ve ergen tarafından algılanan sağlıksız aile etkileşimini ifade eden "algılanan duygusal istismar" değişkenleri ile yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğunu düşündürmekte ve bu açıdan yapılan araştırmanın alanyazın için önemli olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'de yurt kurumlarında yapılan çalışmalar incelendiğinde, lise düzeyindeki çalışmaların çoğunlukla yetiştirme yurtları ile sınırlı olduğu görülmüştür (Erim, 2001; Güripek, 1993; Tambağ, 2004). Ancak lise düzeyindeki yurt kurumları, yetiştirme yurtlarının yanı sıra ortaöğretim devlet yurtlarını, vakıf yurtlarını ve özel yurtları da kapsamaktadır. Yetiştirme yurtlarından farklı olarak öğrenci yurtlarının, bireylerin veya ailelerinin belli kriterle kalmayı tercih ettikleri kurumlar oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla bu kurumlarda kalmanın hem birey hem de aileler üzerindeki etkisinin yetiştirme yurtlarından farklı olacağı düşünülmektedir.

Yurtta kalan öğrencilerle ilgili olarak, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2019-2020 yılı istatistiklerine göre, Türkiye genelinde ortaöğretim düzeyinde 3065 pansiyonlu okul bulunmaktadır. Bu pansiyonlarda 162.840 erkek, 165.301 kadın öğrenci olmak üzere toplam 328.141 öğrenci barınmaktadır. Bu istatistiklere, araştırmanın evrenini oluşturan İstanbul ili özelinde bakıldığında, İstanbul ilinde toplam 90 adet pansiyonlu okul bulunduğu görülmektedir. Bu pansiyonlarda yatılı olan 4965 erkek, 3263 kız olmak üzere toplamda 8228 öğrenci bulunmaktadır. (Milli Eğitim İstatistikleri, 2019/'20). Ayrıca, farklı yıllarda yayınlanan ilgili istatistik verileri incelendiğinde, yurtta kalan öğrenci sayısının genel olarak yıldan yıla arttığı görülmektedir. Lise düzeyinde eğitim veren yatılı okul sayısındaki bu artışın sadece Türkiye'de değil, dünya genelinde de arttığı belirtilmiştir (Blau ve Blau, 2019).

Bu bilgilerden hareketle; yurtta kalan ve aileleriyle yaşayan ergenlerin duygusal özerklikleri, algıladıkları ebeveyn ilişkileri ve aile aidiyetleri üzerine yapılan araştırmanın alanyazın için önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Sayıltılar

1. Bu çalışmada, katılımcıların ölçek maddelerine samimi, içten ve dürüst cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Yapılan araştırma İstanbul ilinde yer alan Bahçelievler Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi, Beylikdüzü Vali Muammer Güler Sosyal Bilimler Lisesi, Büyükçekmece Şehit Münir Alkan Fen Lisesi, Fatih Çapa Fen Lisesi, Fatih Vefa Lisesi, Üsküdar Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Kartal Yüksel İlhan Alanyalı Fen Lisesi olmak üzere 8'i pansiyonlu ve Küçükçekmece Anadolu Lisesi, Küçükçekmece Fahreddin Kerim Anadolu Lisesi, Küçükçekmece Gazi Anadolu Lisesi ve Küçükçekmece Sabahattin Zaim Anadolu Lisesi olmak üzere 4'ü pansiyonsuz olan liselerde okuyan öğrencilerle sınırlıdır.

2. Bu araştırma, belirlenen liselerin 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde 11. ve 12. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerle sınırlıdır.

3. Bu araştırma; "Duygusal Özerklik Ölçeği", "Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği: Anne-Baba Kısa Formu II" ve "Aile Aidiyeti Ölçeği" verileri ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Ergenlik: Ergenlik dönemi, çocukluk ile yetişkinlik arasında kalan ve belirli yaşlarla sınırlı olmayan bir ara dönemdir. Unesco'nun tanıma göre ergenlik dönemi, 15-25 yaş aralığını ifade etmekte iken, Birleşmiş milletlerin tanımına göre 12-25 yaş aralığını belirtmektedir (Kulaksızoğlu, 2002).

Duygusal özerklik: Bireylerin, ebeveynlerinden duygusal olarak bağımsızlaşmalarını ve bireyleşmelerini ifade etmektedir (Steinberg, 2007). Bireyin kendi kararları, değerleri ve duyguları açısından sorumluluğun kendisinde olduğunu kabul etmesini ve bununla birlikte ebeveynlerini gerçekçi ve dengeli bir şekilde değerlendirmesini ifade etmektedir (Lamborn ve

Steinberg, 1993). Özerkliğin duygusal boyutu, aile ile sürdürülen ilişkilerin niteliğinin değişmesini ve ebeveynlere dair gerçekçi bir algı oluşmasını ifade etmektedir (Steinberg ve Silverberg, 1986; Steinberg, 2017).

Algılanan duygusal istismar: Duygusal istismar, çocuğa bakım verenin çocuğun gelişimine uygun ve gelişimini destekleyiçi bir çevre sağlayamamasını ve çocuğun psikolojik sağlığını olumsuz etkileyecek eylemleri ifade etmektedir. Çocuğun hareketlerini sınırlama, alay etme, aşağılama, tehdit etme, reddetme ve fiziksel olmayan diğer düşmanca davranışlar duygusal istismar davranışları olarak değerlendirilir (WHO, 1999).

Aidiyet: Bireyin, kendisini bir çevrenin veya sistemin ayrılmaz ve vazgeçilmez bir birimi olarak görmesini ve bu sistem içerisindeki kendisine dair algısını ifade etmektedir (Koçyiğit, 2014). Buradan hareketle, aile aidiyeti de bu algının aile sistemi içerisinde algılanması olarak ifade edilebilir.

II. KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenleri ile ilgili kuramsal bilgilere ve bu konularla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. DUYGUSAL ÖZERKLİK

2.1.1. Özerkliğin Tanımı

Ergenlik dönemindeki temel gelişimsel görevlerden biri özerkliğin kazanılmasıdır. Literatürde ergenlik dönemi ile ilgili yer alan pek çok kaynakta ergenlik döneminin temel gelişim özelliklerinden birisi olarak özerkliğin kazanılmasından bahsedilmektedir (Dolgin, 2014; Havighurst, 1997; Santrock, 2015; Steinberg, 2007). Ergenlik döneminde özerkliğin kazanılması pek çok araştırmacı tarafından incelenmesine rağmen, özerkliğin genel kabul gören bir tanımının henüz yapılmadığı dikkat çekmektedir. Nitekim, "ergen özerkliği" tanımlanması karmaşık ve zor olan bir kavramdır (Santrock, 2020).

Türk Dil Kurumu'nun Felsefe Terimleri Sözlüğü'ne göre özerklik kavramı, Yunanca'da kendi anlamına gelen "autos" ve yasa anlamına gelen "nomos" kelimelerinin birleşmesine dayanmaktadır. Yine Türk Dil Kurumu'nun Eğitim Bilimleri Sözlüğü'nde özerklik, "Yönetim bakımından dış denetimden bağımsız olma ve kişinin, kendi davranışlarını düzenleme ve bu davranışlara yön verme konusunda bir ölçüde bağımsız oluşu" olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2020).

Sözlüklerde yer alan tanımlarda görüldüğü üzere özerklik, tam olarak bağımsızlık anlamına gelmemekle beraber; bağımsızlığı kapsayan, bağımsızlıktan daha karmaşık bir kavram olarak ifade edilmektedir. Bağımsızlık, bir organizmanın "başkalarına bağlı olmama durumu"na vurgu yaparken (Türk Dil Kurumu, 2020); özerklik, bireyin kendi başına davranabilmesini de içerir. Steinberg'e (2017) göre bağımsızlığın gelişmesi özerkliğin bir parçasıdır, ancak özerkliğin gelişiminde duygusal ve bilişsel boyutlar da mevcuttur. Ayrıca özerklik, bir kişinin kendi kararlarını kendisinin alabilmesini ifade etmekte olup, tam olarak bağımsızlaşma anlamına gelmemektedir (Karabekiroğlu, 2014; Steinberg, 2017).

Özerklik kavramının tarihsel gelişimi incelendiğinde, "autonomy" ifadesinin ilk olarak Yunan şehir devletlerinin bağımsızlığına yapılan atıflarla siyasi bir kavram olarak ortaya çıktığı, sonraki süreçlerde insan ve toplum bilimlerindeki gelişmelerle birlikte psikolojik bir kavrama dönüştüğü dikkat çekmektedir (Hmel ve Pincus, 2002). İlgili literatür incelendiğinde

ise, ebeveyn-ergen ilişkilerindeki özerkliğe dair ilk vurgunun Anna Freud tarafından 1958 yılında yapıldığı belirtilmiştir (Steinberg, 2017; Zimmer-Gembeck ve Collins, 2003). Freud (1958), özerklikten "anne-babadan kopma (detachment)" olarak bahsetmiş, özerkliğin gelişimini "ebeveyn bağlarından ve kontrolünden kopma süreci" olarak ifade etmiştir.

Blos (1967), özerkliği "ikinci bireyleşme süreci" olarak ifade etmiş ve özerklik gelişimini aile bağlarından kopmadan ergenin bireyselliğini kazanması olarak ele almıştır. Berndt (1979) ise ilk defa "autonomy" kelimesini kullanarak ergenlik dönemindeki özerklikten bahsetmiş ve özerkliği "ebeveyn ve akran baskısına direnme" olarak ifade etmiştir (Zimmer-Gembeck ve Collins, 2003).

Deci ve Ryan (2000), özerkliği "bireyin başlattığı ve yönettiği eylemler" olarak tanımlamışlardır. Spear ve Kulbok (2004) ise özerkliği, "kişinin kendi eylemleri için harekete geçmesi ve kendi kendini yönetmesi" olarak ifade etmişlerdir. Santrock (2020), özerkliğin önemli bir yönü olarak duygusal özerkliğe vurgu yapar ve duygusal özerkliği "ebeveynlere olan çocuksu bağımlılıktan ayrılma kapasitesi" olarak ifade eder.

Literatür incelendiğinde araştırmacıların özerkliğin evrensel bir tanımının bulunmadığına dikkat çektikleri görülmektedir. Bazı araştırmacılar özerkliği gelişim süreci olarak öne sürerken (Steinberg, 2017; Steinberg ve Silverberg, 1986), bazı araştırmacıların özerkliği bir beceri olarak ele aldıkları (Noom, Dekovic ve Meeus, 1999), bazı araştırmacıların ise özerkliği psikolojik bir ihtiyaç olarak öne sürdükleri (Deci ve Ryan, 2000) görülmektedir.

Bu tanım çabalarına ek olarak özerklik kavramının kültürel bağlamına ya da uygulama alanına göre değişik anlamlara gelebileceğini de belirtmek gerekir (Kağıtçıbaşı, 2006; Yazıcı, 2019). Özellikle Akdeniz (Pace ve Zappulla, 2009; Parra ve Oliva, 2009; Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2015) ve Asya (Chan ve Chan, 2009; Chan ve Chan, 2011; Chen, 1999; Chou, 2000; Mcbride-Chang ve Chang, 1998) ülkelerinde yapılan araştırmalar, özerkliğin kültürel bağlamına göre farklı sonuçları olabileceğine dikkat çekmektedirler.

2.1.2. Ergenlik Dönemi ve Özerklik

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş olarak tanımlayabileceğimiz ergenlik dönemi, yaşamın diğer dönemleri gibi pek çok gelişim ve değişimi içerisinde barındırır. Bireyler bu dönemde, biyolojik, psikolojik, bilişsel ve toplumsal olarak pek çok değişim ve gelişim yaşarlar (Dolgin, 2014; Santrock, 2020; Steinberg, 2017).

Literatürde ergenlik dönemi ile ilgili üzerinde durulan hususlardan biri de bu dönemin belirli yaş aralıkları ile sınırlı olmadığı ve ergenliğin alt ve üst sınırı konusunda farklı görüşler bulunduğudur (Dolgin, 2014; Steinberg, 2017). UNESCO'nun tanımında ergenlik dönemi 15-25 yaş aralığı olarak gösterilmekte iken, Birleşmiş Milletler'in tanımında 12-25 yaşları arasındaki dönem olarak ifade edilir (Kulaksızoğlu, 2002). Steinberg (2017)'e göre ise ergenlik dönemi, genel olarak yaşamın ikinci on yılı olarak ifade edilebilir.

Gelişim psikolojisinin psiko-sosyal kuramcılarından olan Havighurst'a göre, bireylerin ihtiyaçları ve içinde bulundukları toplumun beklentileri "gelişimsel görevler" olarak ifade edilir. Ergenlik dönemindeki gelişimsel görevleri; bedenini kabul edebilme, her iki cinsiyetle de olgun arkadaşlık ilişkileri kurabilme, sosyal cinsiyet rollerini benimseyebilme, ebeveynlerden duygusal olarak bağımsızlık kazanabilme, kariyer seçimi yapabilme, sosyal sorumluluklara eğilim gösterme, davranışlarına rehberlik edecek değerler ve etik sistemi geliştirebilme olarak belirtmiştir (Dolgin, 2014).

Ergenlik, yaşanan değişim ve gelişimlerden birisi de bireylerin özerklik becerilerini kazanmalarıdır (Santrock, 2020). Diğer bir ifadeyle, ergen bireylerin temel amaçlarından biri "özerk bir yetişkin" olarak kabul görmektir (Dolgin, 2014). Özerkliğin gelişmesi; ergenin kendi hayatı üstünde kontrol sahibi olabilmesi, karar verme becerilerinin gelişimi ve diğerlerine bağımlılıklarından vazgeçebilmesi, seçimler yapabilmesi, yaşam amaçlarını belirleyebilmesi ve kendi duygu, düşünce ve davranışlarını düzenleyebilmesi gibi yeterlilikleri ifade etmektedir (Noom, Dekovic ve Meeus, 1999; Özdemir ve Çok, 2011; Tung ve Dhillon, 2006).

Ryan ve Lynch (1989), ergenlik döneminin gelişimsel özellikleri olarak tanımlanan "özerklik, bağımsızlık ve kopma" kavramlarının birbirinden farklılaştığını ifade etmişlerdir. Özellikle "kopma (detachment)" kavramının üzerinde durmakta olan Ryan ve Lynch (1989), kopmanın bir gereklilik olduğunu, ancak özerklik ve bağımsızlık için yeterli olmadığını ifade etmişler ve özerklik kavramının kendine güven ile öz-düzenlemeyi de içerdiğini öne sürmüşlerdir. Steinberg (2017)'e göre ergenlikteki duygusal özerklik, bir kopuşu değil, geçişi temsil etmektedir Ergenler, ebeveynlerinden kopmak yerine, ebeveynlerinin çocuksu imgelerinden uzaklaşır ve ebeveynlerine duydukları çocuksu bağımlılıklarından vazgeçerler (Blos, 1967).

Steinberg (2017)'ye göre özerklik becerisi, bireyin kendisine güvenmesini gerektiren durumlarda ortaya çıkmakta olup, gelişimi yaşam boyu sürmektedir. Özerklik gelişiminin

özellikle ergenlikte fark edilir olmasının sebebi ise ergenlikte gerçekleşen fiziksel, bilişsel ve duygusal değişimlerin özerklik gelişiminde önemli rol oynamasıdır. Ayrıca, fiziksel ve bilişsel değişimlerdeki artış, genişleyen sosyal ilişkiler ve yeni eklenen hak ve sorumluluklarla beraber ergenlik döneminde özerkliğin gelişimi de hızlanmaktadır (Steinberg, 2017; Zimmer-Gembeck & Collins, 2003; Dolgin, 2014).

Ergenlik dönemi, özerklik gelişimi açısından oldukça önemli olan bir yaşam dönemi olarak ifade edilebilir (Morsümbül, 2012; Özdemir ve Çok, 2011). Çünkü bilhassa bu dönemde; hem birey daha özerk olma isteği duymakta, hem de sosyal, bilişsel ve fiziksel alanlarda ortaya çıkan gelişmeler bireyin özerkliğine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, ergenlik dönemindeki özerklik gelişimi, ergenlerin psikolojik sağlığını etkileyen önemli etmenlerden biridir (Morsünbül, 2012; Özdemir ve Çok, 2011).

2.1.3. Özerkliğin Türleri

Özerklik, çeşitli boyutlara sahip olan bir kavramdır. Literatürde özerkliğin bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarından bahsedilmektedir (Zimmer-Gembeck ve Collins, 2003).

Noom, Dekovic ve Meeus (1999) özerklik kavramını; tutum özerkliği, duygusal özerklik ve işlevsel özerklik olmak üzere üç başlıkta ele almışlardır. Tutum özerkliği, "farklı seçenekleri fark edip, bunlar arasında karar verebilme ve amaç belirleyebilme" olarak; duygusal özerklik "amaç belirlerken bireyin kendi düşüncelerine ve tercihlerine güvenebilmesi, akranlarından ve ebeveynlerinden bağımsızlaşabilmesi" olarak; işlevsel özerklik ise "kişinin amacına ulaşabilmesi için strateji belirleyebilmesi, kendi yöntemlerini geliştirebilmesi" olarak tanımlanmaktadır (Noom, Dekovic ve Meeus, 1999).

Literatürde daha yaygın olarak kabul gören özerklik sınıflaması ise Steinberg ve Silverberg (1986)'ın yaptığı sınıflamadır. Steinberg ve Silverberg (1986) özerkliği; duygusal özerklik, davranışsal özerklik ve değer özerkliği olarak 3 alt başlıkta ele almıştır.

Duygusal Özerklik

Steinberg (2007)'e göre duygusal özerklik bireylerin, ebeveynlerinden duygusal olarak bağımsızlaşmalarını ve bireyleşmelerini ifade etmektedir. Özerkliğin bu boyutu, aile ile sürdürülen ilişkilerin niteliğindeki değişimi ve çocuksu imgelerden uzaklaşılarak ebeveynlere dair daha gerçekçi bir algılama oluşmasını ifade etmektedir (Steinberg ve Silverberg, 1986). Dolgin (2014)'e göre duygusal özerklik, "ebeveynlere karşı duygusal bir bağlılık beslememek"

olarak ifade edilmiştir. Duygusal özerkliğin kazanılması, davranışsal özerklik kadar net ve somut bir geçiş değildir.

Steinberg ve Silverberg (1986); bireyleşme, ebeveyni idealleştirmeme, ebeveynden bağımsızlaşma ve ebeveyni bir birey olarak görme olmak üzere duygusal özerkliğin 4 alt boyuttan oluştuğunu ifade etmektedir. Steinberg (2017)'ye göre bu 4 alt boyut aşamalı olarak şu sırayla gerçekleşir: İlk olarak, duygusal olarak bireyleşmeye başlayan ergenler üzüldüklerinde ya da ihtiyaç duyduklarında ebeveynlerine koşmazlar. İkinci aşama olan "ebeveyni idealleştirmeme" boyutunda ergenler, anne babalarını her şeyi bilen veya çok güçlü kişiler olarak görmekten vazgeçerler. Üçüncü aşama olan "bağımsızlık" boyutunda ergenler, ebeveynlerine bağlılıklarından uzaklaşarak, arkadaşlıklarına daha fazla duygusal enerji yatırırlar, akranlarına daha bağlı hissederler. Son olarak da, "ebeveyni bir birey olarak görme" aşamasında, daha büyük olan ergenler ebeveynlerini sadece ebeveyn olarak değil, insan olarak da görmeye başlarlar.

Davranışsal Özerklik

Davranışsal özerklik, karar verme becerilerinin gelişimi ile ilgili olan özerklik türüdür. Özerkliğin davranışsal boyutu, bağımsız bir biçimde kararlar alabilmeyi ve alınan bu kararlara uygun şekilde harekete geçebilmeyi ifade etmektedir. Ayrıca davranışsal özerklik, gerekli durumlarda yardım isteyebilme ve iş birliği yapabilmeyi de içermektedir (Steinberg, 2017).

Davranışsal özerkliğin kapsamı çok daha geniş olmakla birlikte, temel olarak üç alt boyutta incelenmektedir. Bu alt boyutlar; karar verme becerisinin gelişimi, başkalarının etkisine açık hale gelebilme veya uymacılık ve kendine güven duyabilme olarak belirtilmektedir (Steinberg, 2017; Steinberg ve Silverberg, 1986).

Davranışsal özerklik, ilk olarak karar verme becerilerindeki değişimler olarak ele alınmaktadır. Bu alt boyutta birey kendi kararlarını diğerlerinden bağımsız ve daha sağlıklı bir şekilde alabilmektedir (Steinberg, 2017). Davranışsal özerkliğin ikinci alt boyutu ise, başkalarının etkisine açık hale gelmedeki değişiklikler ya da uymacılık olarak ifade edilmektedir. Başkalarının etkisine açık olma ya da uymacılık olarak isimlendirilen boyut, bir yandan özerk bir birey olmak isteyen bir yandan da ebeveynlerinden duygusal olarak bağımsızlaşan ergenler için akranlarının güvenli bir dayanak olarak görülmesini içermektedir (Steinberg ve Silverberg, 1986). Davranışsal özerkliğin üçüncü boyutu olan kendine güven duyabilme ise, bireylerin kendi özerkliklerine dair yargılarını ve kendilerine duydukları güven

duygusunu içermektedir (Steinberg, 2017). Noom, Dekovic ve Meeus (1999) ise davranışsal özerkliği, bireyin kendi davranışlarını etkili bir biçimde düzenleyebilmesi olarak belirtmiştir. Dolgin (2014)'e göre davranışsal özerklik, kişinin bağımsız olmasını ve başkalarının rehberliğine çok fazla ihtiyaç duymadan davranabilmeyi kapsamaktadır.

Değer Özerkliği

Değer özerkliği; ergenlerin ahlak, politika, felsefe ve din konularda düşünebilmelerini, yorum yapabilmelerini ve kendi kişisel görüşlerini yapılandırabilmelerini ifade eder. Değer özerkliği, ergenlik dönemindeki zihinsel gelişmelerle beraber ergen birey için anlamlı hale gelen değerleri içermektedir (Steinberg, 2017). Yine değer özerkliği, doğruların ve yanlışların ayırt edilebilmesini ve birey için neyin önemli ya da önemsiz olduğuna ilişkin değer yargılarına sahip olmayı da kapsamaktadır (Morsünbül, 2011). Ayrıca, değer özerkliğine sahip bireyler toplumda olan değerleri doğrudan almak yerine, kendi inançları ve değerleriyle sentezler, ve bu sentez ile kendi sonuçlarına ulaşabilir. Dolayısıyla değer özerkliğinin gelişimi, ergenin tutum ve inançlarında bağımsızlaşabilmesi açısından önemlidir (Karabanova ve Poskrebysheva, 2013).

Bilişsel Özerklik

Bilişsel olarak özerk olabilmek; bireyin kendine güvenebilmesini, yaşamının kontrolünün kendisinde olduğuna dair inancını ve toplumun onayı olmadan da kendi kararlarını alabilmesi gibi becerileri kapsamaktadır (Lamborn ve Steinberg, 1993; Zimmer-Gembeck ve Collins, 2003).

2.1.4. Duygusal Özerkliğin Gelişimine Dair Kuramlar

Özerklik kavramı farklı yaklaşımlar tarafından farklı şekillerde ele alınmış ve özerkliğin gelişimi pek çok farklı kuramla açıklanmaya çalışılmıştır. Psiko-dinamik/organizmacı kuramlar, kendi davranışlarını yönetmeyi vurgulayan kuramlar ve bilişsel kuramlar bunlardan bazılarıdır.

Psiko-dinamik yaklaşımlar, özerkliğin bireyleşme sürecine daha fazla odaklanmaktadırlar (Blos, 1967; Spear & Kulbok, 2004). Psiko-dinamik yaklaşımın temsilcilerinden Anna Freud (1958)'a göre ergenler, çocukluklarının birer yansıması olan ödipal duygularla baş edebilmek için ebeveynlerinden uzaklaşmayı seçerler. Çocuklukta bastırılmış olan cinsel dürtüler ergenlikle beraber yeniden belirdiğinden, ergenler

ebeveynlerinden uzaklaşmaya ve akranlarına yakınlaşmaya başlamaktadırlar (Özdemir ve Çok, 2011).

Psikodinamik yaklaşımın temsilcilerinden bir diğeri olan Blos (1967), Mahler'in tanımladığı birinci ayrılma süreci üzerinde yaptığı çalışmalardan hareketle, ergenlik dönemindeki ebeveynlerden ayrışmayı ifade eden "ikinci bireyselleşme" sürecini önermiştir. Blos'a (1967) göre ebeveynlerden duygusal olarak ayrışmak bir yandan daha fazla kendini yönetebilmeyi ve kendine güvenebilmeyi sağlarken, diğer yandan da bir kaybı ifade ettiğinden sıkıntılara neden olabilir. Blos (1967), ergenlik döneminin regresyon mekanizması ile ortaya çıktığını ve bu regresyon mekanizmasındaki temel amacın, çocukluktaki nesne ilişkilerinin çözülebilmesi, tekrar ayrışabilmesi olarak ifade etmektedir. Steinberg & Silverberg (1986) de Blos'un "ikinci bireyselleşme" olarak nitelediği süreçten hareketle, "duygusal özerklik" kavramını öne sürmüşlerdir.

Özerkliğin gelişiminde bireyin kendi davranışlarını yönetebilmesini vurgulayan yaklaşımlar, bu gelişimi bireyin içsel süreçleri ile ilişkilendirmektedir. Deci ve Ryan'ın (2000) "Öz Belirleme Kuramı" bu yaklaşımı temsil eder. Öz belirleme kuramı (Deci ve Ryan, 2000), özerkliğin temel bir ihtiyaç olduğunu ve birey kendi davranışlarının kaynağı olarak kendini görebildiğinde bu ihtiyacın karşılandığını ifade eder. Öz belirleme kuramında, bireyleri kendi davranışlarının başlatıcısı olmaya güdüleyen içsel bir ihtiyaç bahsedilmekte ve diğerleri ile kurulan sosyal ilişkilerin, özerkliğin gelişimine destek olduğu belirtilmektedir. Ayrıca yine bu kuramda, bazı davranışlar için yönlendirilmek, kontrol edilmek ve zorlanmak özerkliğin zıddı olarak belirtilmekte ve "heteronomi" olarak isimlendirilmektedir (Deci ve Ryan, 2000).

Özerkliğin gelişimini ele alan bir diğer yaklaşım, bilişsel yaklaşımdır. Bilişsel yaklaşım, özerkliğin gelişiminde bağımsız kararlar alabilmeyi ve algılanan kontrolün etkisini vurgulamışlardır. Bu doğrultuda bilişsel kuramcılardan olan Bandura'ya göre, bireylerin kendilik inançları; onların davranışlarını, hedefleri doğrultusundaki çabalarını ve hedeflerine dair duygularını belirler (Morsümbül, 2011).

Özerkliğin gelişimine dair öne sürülen bu yaklaşımlar göz önünde bulundurulduğunda; özerklikle ilgili araştırmaların ilk olarak ebeveynlerden ayrışarak özerkliğin kazanılmasını vurguladıkları, sonrasında gerçekleştirilen araştırmaların ise ebeveynlerden bir kopuş yaşamadan bireyselleşmeyi vurguladıkları, daha sonraki araştırmaların ise ebeveynlerle yakın

ilişkiler sürdürülürken özerklik geliştirebilmeyi vurguladıkları görülmektedir (Özdemir ve Çok, 2011).

2.1.5. Duygusal Özerkliğin Gelişimini Etkileyen Faktörler

Literatürde özerkliğin gelişimi üzerine yapılan araştırmalardaki karışıklılık/çok yönlülük (complexity), özerkliğin sağlıklı bir biçimde gelişmesi ile ilişkili olan değişkenlerin açıklanmasındaki zorlukları da göstermektedir (Esen-Çoban, 2013). Yapılan araştırmalarda özerkliğin gelişimi ile ilişkilendirilen değişkenler aşağıda incelenmiştir.

Duygusal özerkliğin gelişimini etkileyen faktörlerden birisi yaş değişkenidir. Yapılan araştırmaların bazılarında duygusal özerkliğin yaş ile beraber arttığı, yaşça daha büyük ergenlerin daha yüksek özerklik bildirdikleri görülmüştür (Aydın, 2000; Musaağaoğlu, 2004; Sesli, 2014). Bazı araştırma bulguları ise orta ergenlikte duygusal özerkliğin, ilk ve son ergenliğe göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Esen-Çoban, 2013).

Duygusal özerkliğin gelişiminde etkili olan bir diğer faktör de cinsiyet faktörüdür. Yapılan araştırmaların bir kısmında kızların duygusal özerklik düzeyleri erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur (Çoban, 2013; Sesli, 2014; Steinberg ve Silverberg, 1986). Öte yandan, Demir ve Karabacak (2017) ise bağımsızlık alt boyutunda kızların puan ortalamalarını anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde, Esen-Çoban (2013) tarafından yapılan çalışmada da bağımsızlık alt boyutunda kızların duygusal özerklik puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Farklı olarak, Esen-Çoban'ın (2013) çalışmasında idealleştirmeme alt boyutunda erkeklerin kızlara göre ortalama puanları daha yüksek bulunmuş, bireyleşme alt boyutunda ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Duygusal özerkliğin gelişimini etkileyen faktörlerden birisi de, bireyin algıladığı ebeveyn kontrolüdür. Aydın (2000) tarafından yapılan bir araştırma sonucunda ebeveyn kontrolü ile duygusal özerklik düzeyi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çelik (2015) tarafından yapılan araştırma sonucunda ise, algılanan ebeveyn kontrolü ile duygusal özerklik arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Benzer doğrultuda, Zimmer-Gembeck, Madsen ve Hanisch (2011) de ebeveynin psikolojik kontrolü ile duygusal özerklik arasında negatif ilişkiler bulmuşlardır.

Algılanan anne-baba kontrolüne benzer olarak, algılanan ebeveyn tutumları da duygusal özerkliğin gelişimini etkilemektedir. Koç (2019) tarafından yapılan araştırmada, "demokratik tutum" ile duygusal özerklik arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanı sıra, "koruyucu-talepkar tutum" ile duygusal özerklik arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki; "otoriter tutum" ile duygusal özerklik arasında da negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Chan ve Chan (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre ise duygusal özerklik, algılanan koruyucu-otoriter ebeveynlik ile pozitif yönde, demokratik ve izin verici ebeveynlik ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Benzer şekilde, Mcbride-Chang ve Chang (1998) tarafından yapılan çalışmada duygusal özerklik, ebeveynlerden algılanan demokratik ebeveynlik tarzı ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Valentina ve Gulati (2014) tarafından, Hindistan'da yapılan araştırmada algılanan ebeveyn tutumları ve duygusal özerkliğin gelişimi cinsiyete göre farklı bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre; özerklik düzeyi daha yüksek olan erkekler, babalarını annelerine göre daha reddedici, ihmalkâr ve daha az sevgi dolu olduğunu ifade etmektedir. Özerklik düzeyi daha yüksek olan kızlar ise babalarını daha talepkar, annelerini ise sembolik olarak daha az ödüllendirici, tarafsız ve daha az sevgi dolu olarak algılamaktadır.

Ebeveyn kabul-reddi de duygusal özerkliğin gelişimini etkileyen bir diğer faktördür. Ryan ve Lynch (1989) tarafından lise öğrencileriyle yapılan araştırmada duygusal özerklik ile ebeveyn kabulü arasında negatif, algılanan aile reddi ile pozitif ilişki bulunmuştur. Azizli (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ise, yüksek ebeveyn reddi algılayan bireylerin özerklik desteğinin aracı rolüyle kendini belirleme düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Duygusal özerkliğin gelişiminde etkili olan faktörlerden bir diğeri de ebeveyne bağlanmadır. Karakuş (2020) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlere bağlanmanın, duygusal özerkliğin yordanmasında pozitif yönlü ve anlamlı düzeyde katkı sağladığı bulunmuştur. Yazıcı (2019) tarafından yapılan çalışmada, duygusal özerliğin idealleştirmeme ve bağımsızlık alt boyutları ile kaçınan bağlanma arasında anlamlı bir ilişki; bireyleşme alt boyutu ile de kaygılı bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ermiş (2019) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında ise, güvenli bağlanma ile duygusal özerklik arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunurken; kaçınan bağlanma ile duygusal özerklik arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki, kaygılı-kararsız bağlanma ile duygusal özerklik arasında ise pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Duygusal özerkliğin gelişiminde etkili olan bir diğer faktör destekleyici aile ilişkileridir. Lamborn ve Steinberg (1993), yaptıkları çalışmada duygusal özerkliği ve ilişki desteği yüksek bulunan ergenlerin, diğer ergenlere göre daha fazla stres ve davranış problemi rapor etseler de, psikososyal gelişim ve akademik yeterlilik ölçütleri konusunda akranlarından daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Fuhrman ve Holmbeck (1995) ise yaptıkları araştırmada, Lamborn ve Steinberg (1993)'in aksine, destekleyici aile ilişkileri ve düşük duygusal özerklik bildiren ergenlerin uyum düzeylerinin daha düşük olduğunu bulmuştur. Ek olarak, aile ilişkileri daha stresli olduğunda, duygusal özerklik ergen uyumu ile olumlu bir şekilde ilişkili bulunmuştur. Yazarlar bu bulguları; "ebeveynlerden duygusal kopuşun, aile içi stresli durumlarda koruyucu bir işleve hizmet ettiği" şeklinde yorumlamışlardır.

Duygusal özerkliğin gelişiminde etkili olan bir diğer faktör de algılanan aile ilişkilerinin niteliğidir. Parra, Oliva ve Sanchez-Queija (2015) tarafından sürdürülen boylamsal araştırmada, aile üyelerinin birbirlerine karşı sahip oldukları duygusal bağ olarak tanımlanan "aile uyumu" ile duygusal özerklik arasında negatif bir ilişki bulunmuş ve Parra ve Oliva (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına benzer olarak, duygusal özerkliğin zor aile ilişkileri ile ilişkili olabileceği ifade edilmiştir.

Yaşam doyumu da duygusal özerkliğin gelişimi ile ilişkili olan bir diğer faktördür. Parra, Oliva ve Sanchez-Queija (2015) tarafından yürütülen boylamsal araştırmada, duygusal özerklik ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Benzer şekilde Ermiş (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda da aile yaşam doyumu ile duygusal özerklik arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Duygusal özerkliğin gelişiminde etkili olan bir diğer faktör de psiko-sosyal uyumdur. Noom, Dekovic ve Meeus (1999) yaptıkları çalışmada, özerklik ve bağlanmanın psiko-sosyal uyum ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Kaur, Gulati ve Bisht (2020) tarafından yapılan araştırmada da duygusal özerkliğin, ergenlerin sosyal uyumu için koruyucu bir faktör olduğu ve duygusal özerkliğin sosyal uyuma katkısının erkeklerde kadınlara göre daha fazla olduğu saptanmıştır.

Algılanan sosyal destek de duygusal özerkliğin gelişimi üzerinde etkili olan bir diğer faktördür. Erçevik (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda, duygusal özerklik ile algılanan sosyal destek arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Güney (2017) tarafından yapılan araştırmada; öznel iyi oluş ve algılanan aile desteğinin

duygusal özerkliğe anlamlı bir katkısı olduğu bulunurken; öznel iyi oluş ve algılanan öğretmen desteğinin ise sadece duygusal özerkliğin iki alt boyutu olan idealleştirmeme ve bağımsızlık alt boyutlarına katkısının olduğu görülmüştür.

İyi oluş da duygusal özerkliğin gelişimi üzerinde etkili olan bir diğer faktördür. Poyraz (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre, ergenlerin iyi oluşları ile duygusal özerklikleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Karakuş (2020) tarafından yapılan araştırmada ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin duygusal özerkliklerini ne düzeyde yordadıkları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, ergenlerin öznel iyi oluşlarının duygusal özerkliklerini yordamada pozitif yönlü ve anlamlı bir katkı sağladığı bulunmuştur.

Yapılan araştırmalarda, duygusal özerkliğin intihar eğilimi ve depresyon semptomları gibi değişkenlerle birlikte ele alındığı da görülmüştür. Yektaş (2013) tarafından yapılan çalışmada depresyon tanısı olan ve intihar girişiminde bulunan ergenlerin duygusal özerklikleri, depresyonda olmayan ve intihar girişiminde bulunmayan ergenlerden anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Chou (2000) tarafından Hong Kong'daki ergenler üzerinde yapılan araştırmada, duygusal özerkliğin 3 alt boyutu olan bireyleşme, bağımsızlık ve idealleştirmeme ile depresif semptomlar arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca yine Chou (2000)'nun çalışmasında duygusal özerkliğin "bireyleşme" ve "idealleştirmeme" alt boyutlarının depresif semptomları yordadığı görülmüştür.

Duygusal özerkliğin gelişiminde etkili olan faktörlerden bir diğeri de psikolojik sağlamlıktır. Ümmet, Çağlar, İme ve Akyıl (2018) tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre, duygusal özerklik ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönlü ve anlamlı düzede bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bilişsel esneklik de duygusal özerkliğin gelişiminde etkili olan faktörlerden biridir. Öztürk (2019) tarafından lise düzeyindeki ergenlerle yapılan araştırmada, bilişsel esneklik ve duygusal özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş ve bilişsel esneklik düzeyinin duygusal özerkliği anlamlı bir şekilde yordadığı saptanmıştır.

Duygusal özerkliğin gelişiminde akran ilişkileri faktörü de etkili olabilmektedir. Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından yapılan çalışmada, ilgi çekici bir şekilde, ebeveynlerden gelen duygusal özerklik ile akran baskısı karşısındaki özerkliğin birbirleri ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Diğer yandan, Çalık ve Bal (2020) tarafından yapılan

araştırmanın sonuçlarına göre ise ergenlerin duygusal özerklikleri ile arkadaşlarına bağlanma seviyeleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Duygusal özerkliğin gelişimini etkileyen bir diğer faktör de sosyo-kültürel etmenlerdir. Nitekim duygusal özerklik, Amerika ve Kuzey Avrupa ülkeleri gibi bağımsızlığın ve bireyselliğin vurgulandığı bireyci kültürlerde olumlu ve destekleyici aile ilişkileri ile ilişkili bulunurken (Allen, Hauser, Bell ve O'Connor, 1994; Lamborn ve Steinberg, 1993), Akdeniz ve Asya ülkeleri gibi aile kavramının daha merkezi bir rol oynadığı toplumcu kültürlerde ise olumsuz ve zor aile ilişkileri ile ilişkili bulunmuştur (Parra ve Oliva, 2009; Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2015; Sandhu ve Kaur, 2012). Bu bulgulara binaen özerklik gelişimi, genel anlamda toplumun kültürel değerlerinden, özel anlamda ise ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimleri ile kültürel değerlerin çocuklara aktarılmasında etkilenebilmektedir (Özdemir ve Çok, 2011).

2.2. ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR

2. 2. 1. Duygusal İstismarın Tanımı

Sözlük anlamı itibariyle "istismar", "birinin iyi niyetini kötüye kullanma", "sömürme" anlamlarına gelmektedir. TDK sözlükleri kapsamında yer alan Hemşirelik Terimleri Sözlüğü'nde (2015) ise "bireyin fizyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlarda bütünlüğünün bozulması, ihmal edilmesi ve kötüye kullanılması davranışlarının tümü" olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2020).

İstismar davranışlarına, neredeyse insanlık tarihi boyunca toplum, din, ırk fark etmeksizin rastlanmaktadır (Yalçın, 2007). Ancak, istismar kavramının bilim dünyasına girmesi, 1960'lı yıllarda Dr. Henry Kempe tarafından klinik bir durum olarak öne sürülen "hırpalanmış çocuk sendromu (battered child syndryome)" ile çocuk istismarına dikkat çekilmiştir (Arslan, 2015). Ve "hırpalanmış çocuk sendromu", çocuğa bakmakla yükümlü yetişkinler tarafından uygulanan ciddi fiziksel istismar olarak tanımlanmış ve küçük çocukların sürekli yaralanmalarının veya ölümlerinin temel nedeni olarak ele alınmıştır (Kağnıcı, 2020; Kempe, Silverman, Steele, Droegemueller ve Silver, 1985).

İlerleyen yıllarda çocuk istismarına dair farklı tanımlar yapılmış olsa da ortak bir tanımda uzlaşılamamıştır (Arslan, 2015). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre ise çocuk istismarı, "çocuğun sağlığına, yaşamına ve onuruna fiilen veya potansiyel olarak verilen zarar sonucunda

meydana gelen fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal veya ihmalkâr muamelede bulunma ya da ticari veya diğer amaçlarla gerçekleştirilen sömürmelerin bütün türleri"ni ifade etmektedir (WHO, 1999).

Çocuk istismarına ilişkin literatür göz önünde bulundurulduğunda, istismar davranışlarının çoğunlukla "fiziksel istismar", "cinsel istismar", "duygusal istismar" ve "ihmal" olmak üzere dört başlık altında incelendiği görülmektedir (Acehan ve diğerleri, 2013; Arslan, 2016; Glasser, 2002; Mullen ve diğerleri, 1996; Myers ve diğerleri, 2002; Polat, 2007). Bu istismar türlerinden duygusal istismar; yeterince tanınmayan ancak oldukça yaygın olan bir çocuk istismarı türüdür (Glaser, 2002).

Literatürde "emotional abuse" olarak ifade edilen duygusal istismar (Glaser, 2002; Glaser, 2011), bazı kaynaklarda "emational maltreatment" yani "duygusal kötü muamele" (Garbarino & Crouter, 1978), "psychological abuse" yani "psikolojik istismar" (Adele, 2014), "psychological maltreatment" yani "psikolojik kötü muamele" (APSAC, 2019; Glaser, 2002; McGee ve Wolfe, 1991; McCoy ve Keen, 2014; O'Hagan, 1995) kavramlarıyla da ifade edilmektedir.

Öte yandan, hangi kavram kullanılırsa kullanılsın duygusal istismarın temeline bakıldığında, çocuğun duygusal gelişiminin olumsuz olarak etkilenmesi veya engellenmesi bulunmaktadır. Bu durumun ortaya çıkması, çocukların kendilerine bakım veren yetişkinler tarafından zarar verici tutum ve davranışlara maruz kalmalarına ya da ihtiyaç duydukları ilgiden, sevgiden ve bakımdan mahrum bırakılmalarına dayanmaktadır (Arslan, 2015; Polat, 2001; Polat, 2007).

1980'lere kadar sadece birkaç tanımlama girişimi olmasına rağmen, 1983 yılında yapılan Uluslararası Çocukların Duygusal İstismarı Konferansı'nın ardından duygusal istismar kavramı literatürde yer bulmaya ve bilimsel araştırmalara konu olmaya başlayan önemli bir kavramdır (Myers, Berliner, Briere, Hendrix, Jenny ve Reid, 2002).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre duygusal istismar; çocuğa bakım veren yetişkin tarafından, çocuğun gelişimine uygun ve destekleyici bir çevre oluşturulamaması ve çocuğun ruhsal sağlığını olumsuz etkileyecek eylemlerde bulunulması olarak ifade edilmektedir. Yine Dünya Sağlık Örgütü'ne göre bu eylemler; çocuğun hareketlerini sınırlayan, alay eden, aşağılayan, tehdit eden, reddeden ve fiziksel olmayan düşmanca davranışları içermektedir (WHO, 2002).

APSAC (American Professional Society on the Abuse of Children)'a göre ise duygusal istismar; ebeveyn veya bir yetişkin tarafından sürekli olarak çocuğun olumsuz yönlerinin ifade edilmesi, çocuğun sevilmediğini, değerli görülmediğini, sürekli olarak yanlışlar yaptığını ve yalnızca başkalarının işini yaparken değerli görülen biri gibi hissettirilmesi olarak tanımlamaktadır (APSAC, 1995).

Aydın' a (1997) göre duygusal istismar; çocuğun gelişimine ket vuracak, onu duygusal boyutta etkileyebilecek her tür davranış olarak ele alınabilir. Duygusal istismar, zihinsel ve psikolojik sağlık üzerinde güçlü bir olumsuz etkisi olan yaygın bir çocuk istismarı biçimi olup (Hagborg, Tidefors ve Fahlke, 2017), diğer istismar türleri ile birlikte (Polat, 2001) ve/veya bağımsız olarak da var olabilir (Glaser, 2002). Araştırmacılar arasında duygusal istismarın tanımlarına dair ortak bir fikir bulunmasa da, duygusal istismarın varlığı ve önemi konusunda çoğunlukla hem fikirdirler (McGee ve Wolfe, 1991).

Glaser (2002) tarafından, çocuğa bakım veren yetişkinin davranışlarının "duygusal istismar" veya "ihmal" olarak tanımlanabilmesi için birtakım kriterlerin gerekliliği belirtilmiştir. Bu kriterleri şöyle sıralanmaktadır:

- Duygusal istismar ve ihmal, ebeveyn ile çocuk arasındaki bir/birkaç olaydan ziyade ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiyi ifade eder.

- Zarar verici etkileşimler, tüm ilişkiye yayılarak ilişkiyi sağlıklı ilişkilerden ayırt edici hale getirir.

- Zarar verici etkileşimler çocuğun ruhsal sağlığında ve gelişiminde aksamalara sebep olarak, çocuk için zararlı veya riskli hale gelir.

- Duygusal istismar ve ihmal, aktif olan eylemleri ve pasif olan eylemsizlikleri içerir.

- Fiziksel temas olmaksızın duygusal istismar ve ihmal gerçekleşir.

Glaser (2002)'e göre, bu kriterler gerçekleştiğinde bakım veren tarafından çocuğa yönelik bir duygusal istismardan ve ihmalden bahsedilebilir. Duygusal istismarda, fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi somut fiziksel bulgularının bulunmamaktadır ve duygusal istismar bu yanı ile istismarın diğer türlerinden ayrıştırılmaktadır (Polat, 2007). Somut bulgularının bulunmayışı tanılanmasını zorlaştırsa da (Derelioğlu, 2018; Polat, 2001), pek çok araştırmacı

tarafından duygusal istismarın yaygınlığına dikkat çekilmiştir (Claussen ve Crittenden, 1991; English, Thompson, White ve Wilson 2015; Glasser, 2002).

Duygusal istismarın bir diğer özelliği de, diğer istismar türlerinden bağımsız olarak, tek başına var olabileceği gibi (Ertuğ, 2018; Glaser, 2002); diğer istismar türleri ile birlikte de bulunabilmesidir (Crawford ve O'Dougherty-Wright, 2007; Hamarman ve Bernet, 2000; Higgings ve McCabe, 2000). Bu doğrultuda, Claussen ve Crittenden (1991)'in yaptıkları araştırmada elde edilen bulgulara göre, fiziksel istismar vakalarının %90'ı aynı zamanda duygusal istismara da maruz kalmaktaydı. Dolayısıyla duygusal istismar, hem bağımsız olarak hem de diğer istismar türleri ile birlikte görüldüğünden en sık rastlanan istismar türü olarak ifade edilir (Crawford ve O'Dougherty-Wright, 2007; Polat, 2007).

Duygusal istismarın bir diğer özelliği de, istismar çeşitleri arasında en zor saptanan istismar türü olmasıdır (Derelioğlu, 2018). Bu sebeple, istismarcının farkında olmadığı ya da en kolay inkâr edebildiği istismar türü olarak da değerlendirilebilmektedir (Ertuğ, 2018). Nitekim Güler ve diğerleri (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, katılımcı annelerin %93'ü tarafından çocuklarını duygusal yönden istismar ya da ihmal ettikleri belirtilmiş, %87.4'ü de çocuklarına en az bir defa fiziksel istismar veya fiziksel ihmal davranışında bulundukları görülmüştür. Yine Müderrisoğlu, Dedeoğlu, Akço ve Akbulut (2014) tarafından yapılan araştırmada da çocuklarına kızan ebeveynlerin %74'ünün farkında olmadan duygusal istismara başvurduğunu ve çoğu ebeveynin çocuğa yönelik olan bu tür davranışların çocuğa herhangi bir zarar vermediğini düşündüğünü belirlemişlerdir. Bir diğer çalışmada da, Türkiye'deki çocukların %51'inin, yani her iki çocuktan birinin duygusal istismara maruz kaldığı rapor edilmiştir (Korkmazlar-Oral, Engin ve Büyükyazıcı, 2010).

Özetle, duygusal istismar oldukça yaygındır, belli ölçüde saptanabilir, zararlıdır ve potansiyel olarak önlenebilir (English, Thompson, White ve Wilson, 2015; Glasser, 2002). Ve ilaveten, duygusal istismar kültürel bağlamda da ele alınmalıdır (Iwaniec, 2006; Polat, 2017). Herhangi bir duygusal istismar davranışının gözlemlenebilmesi, büyük ölçüde sosyal ve kültürel bağlama bağlıdır, çünkü davranış kültüre özgü bir reddedilme mesajı ilettiğinde veya sosyal etkileşim ile ilgili olan psikolojik süreci etkilediğinde istismar davranışı olarak kabul edilebilir (O'Hagan, 1995).

2.2.2. Duygusal İstismar Olarak Tanımlanan Ebeveyn Davranışları

İlgili literatür incelendiğinde, duygusal istismar olarak tanımlanan ebeveyn davranışlarının farklı biçimlerde kategorize edildiği görülmüştür. Myers ve diğerleri (2002), duygusal istismar olarak tanımlanabilecek ebeveyn davranışlarını 6 ana kategoride belirtmiştir. Bunlar; reddetme, yalnız bırakma, yıldırma, kendi çıkarı doğrultusunda kullanma, duygusal tepki vermeyi reddetme ve ihmal etmedir.

Duygusal istismar olarak tanımlanan ebeveyn davranışları, Glaser (2002) tarafından beş kategoride ele alınmış ve farklı bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu kategoriler şu şekildedir:

- Duygusal olarak isteksiz ve tepkisiz olma ya da ihmal,
- Çocuğa karşı olumsuz tutuma sahip olma,
- Çocuğun gelişimine uygun olmayan ve tutarsız olan etkileşimler,
- Çocuğun kişisel sınırlarını tanımama ve kabul etmeme,
- Çocuğun sosyal uyumunu desteklememe.

Bir diğer sınıflandırma çalışmasında da English ve diğerleri (2015), "psikolojik güvenliği desteklememe; kabulü ve öz saygıyı desteklememe; yaşa uygun özerkliğe izin vermeme ve kısıtlama" olmak üzere dört alt kategori tanımlamışlardır.

Genel olarak yapılan çalışmalara bakıldığında ise duygusal istismarın; "reddetme, izole etme, terörize etme, suça yöneltme, duygusal tepki vermeyi yadsıma, aşağılama, sömürme, hapsetme/sınırlandırma" olmak üzere toplam sekiz alt boyutta kategorize edildiği görülmektedir (Alantar, 1989; Arslan, 2015; Crosson-Tower, 2008; Iwaniec, 2006).

Reddetme: Duygusal istismar davranışlarından biri olarak kabul edilen çocuğu/bireyi reddetme davranışı; bakım veren yetişkin tarafından çocuğun temel ve psikolojik gereksinimlerinin bilinçli olarak veya bilinçsizce karşılanmaması, çocuğun bir birey olduğunu kabul edilmemesi, terk etmeye yönelik tehditlerde bulunulması, çocuğun yaptığı davranışların onaylanmaması, çocuğun yardım taleplerinin reddedilmesi, fiziksel yakınlıktan kaçınılarak sevginin fiziksel olarak ifade edilmemesi gibi davranışları kapsamaktadır (Arslan, 2016; Bostan, 2018; Polat, 2001; Polat, 2007). Bunula birlikte çocuğun reddetme davranışı açık ya da örtük biçimde olabilir. Çocuğu azarlama ve çocuğa karşı dayak kullanma gibi cezaları gereksiz

yere kullanma, çocuğa karşı ilgisizlik, çocuk ile fiziksel hiçbir yakınlık kurmama açık ret olarak değerlendirilirken; çocuğun duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması, çocuktan hata barındırmayan davranışlar beklenmesi örtük ret olarak değerlendirilmektedir (aktaran Öztürk, 2007, s.34).

Genel olarak reddetme davranışı, anne-babaların çocuklarıyla sağlıklı bağlanma gerçekleştiremedikleri ve çocuğa karşı reddedici davranışlar sergiledikleri durumları kapsamaktadır. Anne-babalar, çocuğun yaşamında fiziksel olarak bulunmalarına rağmen duygusal olarak bulunmamaktadırlar (Şahin, 2017).

Orhaner (2018)'e göre reddetme ile ilgili davranışlar şunlardır;

- Ebeveynlerin aile içindeki kişileri bir birey olarak görmemeleri,
- Çocukların olumlu yönlerini göz ardı etmeleri,
- Motivasyonlarını desteklememeleri,
- Çocuğun ihtiyacı halinde çocuğu reddetmeleri,
- "Hiçbir işe yaramıyorsun" mesajını vermeleri,
- Aile hayatındaki herhangi bir olumsuzluktan çocuğu sorumlu tutmaları,
- Çocuğa sevildiği mesajının fiziksel ya da duygusal olarak verilmemesi

davranışlarını içerir.

İzole etme, Yalnız Başına Bırakma: Çocuk/birey üzerinde büyük bir kısıtlama oluşturarak çocuğun sosyal gelişiminin engellemesini ifade eder (Iwaniec, 2006; Şahin, 2017). Bu davranış türü, çocuğun yalnız olduğuna inandırılmasını ve gelişim dönemine uygun olan sosyal aktivitelere katılımının engellenmesini kapsar (Arslan, 2015). Çocuğun arkadaşlarından uzaklaştırılması veya arkadaş gruplarına katılmasına izin verilmemesi, arkadaşlarını eve davet etmesine izin verilmemesi, sosyal gruplara katılmasına izin verilmemesi gibi davranışlar, izole etme davranışı kategorisinde değerlendirilebilir (Ertuğ, 2018).

Terörize etme, Yıldırma: Duygusal istismar olarak kabul edilen davranışlardan bir diğeri de terörize etmedir. Terörize etme ya da yıldırma davranışı; çocuğu fiziksel ya da sözel olarak korkutma, gözdağı verme ve tehdit etme gibi davranışları ifade eder (Polat, 2007). Bu

davranışlarla anne-baba ya da çocuğa bakım veren bireyler, çocuğun korku dolu bir ortamda yaşamasına neden olurlar (Şahin, 2017).

Terörize etme davranışı, çocuğa bakım veren kişinin tehdit etmeyi bir iletişim aracı olarak kullanması ve bu şekilde kendi isteklerini yerine getirmeye çalışmasıdır. Ebeveynlerin "beni üzersen annesiz kalırsın" "artık seni sevmiyorum" "bundan sonra seninle konuşmayacağım" "senin bu evde işin yok çık git!" gibi duygusal tehdit içeren söylemler terörize etme kategorisinde değerlendirilir (Ertuğ, 2018). Bu kategori, bakım veren yetişkinlerin çocuğa sözel olarak saldırmalarını, sözleriyle zorbalık uygulamalarını ve çocukları dünyanın güvenilir olmayan bir yer olduğuna inandırmalarını kapsamaktadır (Myers ve diğerleri, 2002; Polat, 2001).

Suça yöneltme: Duygusal istismar olarak kabul edilen davranışlardan bir diğeri de suça yöneltme davranışıdır. Bu davranış türü; çocuğun kendisine bakım veren kişi tarafından toplumun kabul etmediği, antisosyal davranışlara yöneltilmesini, bu tür davranışlara özendirilmesini ve çocuğa toplumsal açıdan kötü örnek olunmasını ifade eder (Polat, 2007). Çocuğun uygun olmayan cinsel içerikli görüntüler seyretmesi, zorbalık ve şiddet içeren olaylara yönlendirilmesi, gasp, hırsızlık gibi suç olarak addedilen eylemlere şahit olmasını ya da böyle eylemlerde bulunmasına izin verilmesi gibi davranışlar suça yöneltme davranışı olarak sınıflandırılabilir.

Duygusal tepki vermeyi yadsıma: Duygusal istismar davranışlardan bir diğeri de duygusal tepkiler vermeyi reddetme davranışıdır. Bu davranış kategorisinde anne babalar, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyecek olan, sağlıklı duygusal tepkileri vermeyi reddedeler (Polat, 2007). Ebeveynin çocuğa karşı duygularını kullanmaktan kaçınması, çocuğu görmezden gelmesi, çocuğa karşı sevgisini ifade etmekte başarılı olamaması, fiziksel ve duygusal olarak çocuktan uzak durması, çocuğun sevgi ve yakınlık ihtiyacını küçümsemesi gibi davranışlar bu kategoride değerlendirilebilir (Iwaniec, 2006; Orhaner, 2018).

Aşağılama: Anne, baba ya da bakım verenin çocuğun onurunu zedeleyecek davranışlarda bulunmasını ifade eder (Arslan, 2015). Çocuğun hatalarını affetmemek, hatalı davranışlarında onu şiddetle kınamak ve bu durumu sürekli gündemde tutmak, çocuğa onur kırıcı sözler söylemek, alay etmek, utandırmak, başka çocuklarla kıyaslayarak çocuğun

yetersizliğini dile getirmek, bağırmak gibi davranışlar aşağılama davranışı olarak nitelendirilirler (Ertuğ, 2018; Polat, 2007).

Sömürme: Duygusal istismar olarak kabul edilen davranış türlerinden bir diğeri de sömürme ya da kendi çıkarına kullanma davranışıdır. Bu kategori, ebeveynin çocuğu kendi çıkarları için kullanmasını ifade eder. Bilhassa sorunlu evliliklerde gerçekleşen tartışma durumlarında çocuğun taraf seçmek zorunda bırakılması, çocuk üzerinden şantaj yapılması gibi davranışlar bu kategoride değerlendirilmektedir (Orhaner, 2018; Polat, 2007)

Hapsetme/sınırlandırma: Duygusal istismar olarak ifade edilen bir diğer kategori de sınırlandırma davranışıdır. Bu kategori, çocuğun uzuvlarının bağlanarak hareket etmesinin kısıtlamayı ifade eder. Çocuğun el ve ayaklarını bağlama ya da çocuğu yatak, sandalye veya diğer objelere bağlama gibi davranışlar bu kategoriyi örneklendirebilir (Arslan, 2015).

Polat (2007) tarafından bu alt boyutlara ek olarak, "çocuğa yetişkin rolü verme" kategorisi de tanımlanmıştır. Bu davranış kategorisi; çocuktan gerçekçi olmayan beklentilerde bulunulmasını ve gelişim düzeyi itibari ile yapamayacağı davranışları yapması için zorlanmasını ve yine gelişim düzeyine uygun olmayan sorumluluklar verilmesini ifade eder (Arslan, 2015; Polat, 2007;).

Sıralanan davranış kategorilerine ek olarak, çocuktan gelişimsel açıdan uygun olmayan beklentiler, vaktinden önce yetişkin rolü verme, aşırı baskı uygulama, aşırı koruma gibi davranışlar da duygusal istismar olarak değerlendirilebilmektedir (Arslan, 2015; Orhaner, 2018; Polat, 2007).

2.2.3. Duygusal İstismara Maruz Kalmanın Çocuk ve Ergenler Üzerindeki Etkileri

Literatürde yer alan pek çok araştırma duygusal istismara maruz kalmanın çocuk ve ergenler için zararlı olduğunu ve hem duygusal hem de davranışsal gelişimleri üzerinde olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir (Claussen ve Crittenden, 1991; English ve diğerleri, 2015; Hart, Binggeli, ve Brassard, 1997).

Duygusal olarak istismar edilme; bireyin duygusal, fiziksel, bilişsel veya davranışsal işlevlerinin hasara uğramasını, zarar görmesini ifade eder (Iwaniec, Larkin ve McSherry, 2007). Aydın (1997)'ye göre, duygusal istismarın oluşumu, sadece o anda gerçekleşmesi ile sınırlı değildir. Çocuğun zihinsel gelişim düzeyi sebebiyle o anda olumsuzluk olarak algılamadığı

yaşantılar, ilerleyen dönemlerde olumsuz olarak hatırlanır veya istismar edici davranışlarla ilişkilendirilirse de duygusal istismardan bahsedilebilir.

Çocukluk döneminde maruz kalınan şiddet, ihmal ve istismar gibi yaşantılar çocuğun ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemekte ve yaşadığı çevrenin tehlikeli, tehdit içeren ve güvenilmez bir yer olarak algılamasına neden olabilmektedir (Korkmazlar-Oral, Engin ve Büyükyazıcı, 2010). Crosson-Tower (2005)'e göre ise çocuklar duygusal istismara farklı şekilde tepki verebilirler: Bazıları düşmanca davranışlar, saldırganlık gibi dışa yönelen davranış problemleri ile tepki verebilirken, diğerleri ise tepkilerini kendilerine döndürerek kızgınlık, kendine zarar verme, depresyon, içe kapanma veya intihar gibi içe yönelen davranışlarla tepki gösterebilirler. Bazı çocuklar ise somatik problemler (baş ağrıları, astım vb.) ve uyku problemleri ile yanıt verir. Ayrıca, duygusal istismara maruz kalan çocuklarda enürezis, parmak emme ve gerileme gibi davranış problemleri görülebilir (Kulaksızoğlu, 2004).

Duygusal istismara maruz kalan çocukların iletişim kurma becerileri zayıflamakta ve bu durum bireyin ilerleyen yaşlarında da duygu ve düşüncelerini ifade etmekte güçlük yaşamasına neden olabilmektedir (O'Hagan, 2006). Hatta, çocukluk döneminde duygusal kötü muameleye maruz kalan bireylerin ilerleyen yaşlarda yakın partner şiddetine maruz kalma riskleri daha fazla olabilmektedir (Crawford ve O'Dougherty Wright, 2007).

Algılanan duygusal istismar çocuk ve ergenler üzerinde duygusal ve davranışsal problemlerle sonuçlanabilmektedir. Gross ve Keller (1992) tarafından yapılan çalışmada, çocukluk döneminde duygusal istismara ve/veya fiziksel istismara maruz kalan bireylerin, istismara maruz kalmayan bireylere göre daha yüksek depresyon ve daha düşük benlik saygısı bildirdikleri görülmüştür. Taşdelen (1995)'in yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, yüksek düzeyde istismara maruz kaldığı ifade eden ergenlerin duygusal ve davranışsal problemlerinin daha fazla olduğu, benlik kavramlarının daha düşük olduğu, sürekli kaygılarının da daha yüksek olduğu bulunmuştur. Mullen ve diğerleri (1996) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre de istismar yaşantıları; daha fazla psikopatolojik sorunlar, cinsel sorunlar, düşük benlik saygısı ve kişilerarası problemlerle ilişkili bulunmuştur.

Allen (2008) tarafından yapılan çalışmada, çocukluk döneminde algılanan duygusal istismar ile depresyon, anksiyete, somatik yakınmalar ve borderline kişilik bozukluğu arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Shaffer, Yates ve Egeland (2009) tarafından yapılan araştırma sonucunda, hem duygusal istismarın hem de duygusal ihmalin orta çocukluk döneminde yüksek

düzeyde saldırganlık ve sosyal geri çekilme ile, erken ergenlikte de düşük düzeyde sosyal ve duygusal yeterlilik ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Norman ve diğerleri (2012) tarafından yapılan araştırmada da depresif bozukluklar, istismar türleri arasında en çok duygusal istismar ile ilişkili bulunurken, daha sonra da sırasıyla ihmal ve fiziksel istismarla ilişkili bulunmuştur. Hagborg, Tidefors ve Fahlke (2017) tarafından İsveçli ergenlerin katılımı ile gerçekleştirilen araştırmada, duygusal istismarın ergenlerin ruh sağlığı ve mental iyi oluşları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu ve kızların mental iyi oluşlarının erkeklere kıyasla duygusal istismardan daha fazla etkilendiği bulunmuştur.

Benzer şekilde, Siyez (2003) tarafından yapılan araştırmada; algılanan duygusal istismar ile benlik algısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu, yine algılanan duygusal istismar ile depresyon ve kaygı düzeyleri arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Cansız (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, algılanan duygusal istismar ile kendine zarar verme ve riskli davranışlarda bulunma arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu, hatta algılanan duygusal istismarın kendine zarar verme ve riskli davranışlarda bulunma düzeyini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Li, Zhao ve Yu (2020) tarafından Çin'de yapılan araştırmada, çocukluk döneminde maruz kalınan duygusal istismarın, ergen depresyonu ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Bu problemlerin yanı sıra algılanan duygusal istismar, düşük düzeyde özerklik ile de sonuçlanabilmektedir. Farrow (2015) tarafından yapılan araştırma sonucunda, duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal hem daha düşük özerklik hem de anksiyete ile ilişkili bulunmuştur.

Algılanan duygusal istismarın bireyler üzerindeki bir diğer sonucu da düşük düzeyde psikolojik dayanıklılıktır. Arslan (2015) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynlerden algılanan duygusal istismarın psikolojik sağlamlık ve psikolojik rahatsızlıklar üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır. Ayrıca, ebeveynlerden algılanan duygusal istismar ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bostan (2018) tarafından lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen araştırmada da algılanan psikolojik istismar ile öznel iyi oluş, sosyal bağlılık ve psikolojik sağlamlık arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, Akman (2019) tarafından yapılan araştırmada, duygusal istismarın hem ergen asiliğini hem de psikolojik dayanıklılığı negatif bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

Algılanan duygusal istismarın çocuk ve ergenler üzerindeki bir diğer sonucu da okul ile ilgili problemlerdir. Azizoğlu'nun (2009) araştırmasında daha yüksek düzeyde duygusal istismar algılayan ergenlerin okul başarısının düşük olduğu bulunmuştur. May (2019) tarafından yapılan araştırmada, ebeveynlerden algılanan duygusal istismar ile okul reddi arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Koçmarlar (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda, ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri ile akademik, duygusal ve sosyal öz-yeterlikleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Diğer yandan, algılanan duygusal istismarın çocuk ve ergenler üzerinde farklı olumsuz etkileri de olabilmektedir. Kağnıcı (2020) tarafından yapılan araştırmada, ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile ebeveynlerinden algıladıkları duygusal istismar düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ertuğ (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise algılanan duygusal istismar ve ruminasyon seviyeleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

2.2.4. Duygusal İstismar İçin Risk Oluşturan Faktörler

Duygusal istismarın ortaya çıkmasında risk teşkil eden faktörlerden biri sosyo-ekonomik seviyedir. Ertuğ'un (2018) araştırmasında, algılanan sosyoekonomik gelir seviyesi düşük olan bireylerin orta ve yüksek olan gelir grubu ifade eden bireylere göre algılanan duygusal istismar puanları daha yüksek bulunmuştur. Öte yandan, Karanis'in (2016) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada yüksek gelir seviyesine sahip bireylerde duygusal istismar algılama düzeyi daha yüksek bulunmuştur.

Duygusal istismar algılanmasındaki risk faktörlerinden biri de ebeveyne sağlıksız bağlanmadır. Derelioğlu (2018) tarafından yapılan araştırma sonucunda ebeveynlerine kaçınan ve/veya kaygılı bağlanmanın fiziksel ve duygusal istismara maruz kalma durumunu anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Öte yandan, güvenli bağlanma ise, istismar yaşantılarının olumsuz sonuçlarına karşı koruyucu bir faktördür (Lowell, Renk ve Adgate, 2014).

Duygusal istismarın ortaya çıkmasındaki risk faktörlerinden biri de anne-babanın eğitim düzeyleridir. Kara-Doruk'un (2012) araştırmasında, katılımcı okur-yazar olan annelerin %98.9'u, ilköğretim mezunlarında %87.6, lise ve yüksek öğretim mezunu annelerin %63.2'sinin çocuklarını duygusal istismar/ihmal ettiği belirtilmiştir. Koçmarlar'ın (2016) çalışmasında da babalarının eğitim düzeyi ortaokul olan ergenlerin, babalarının eğitim düzeyi

üniversite olan ergenlere göre daha yüksek düzeyde duygusal istismar algıladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, Karasu ve Bilgen'in (2017) çalışmasına göre, annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuklarına yönelik fiziksel ve duygusal istismar ya da ihmal davranışları azalmaktadır.

Duygusal istismarın ortaya çıkmasındaki bir diğer risk faktörü de mağdurun yetersizliğinin bulunmasıdır. Reiter, Bryen ve Shachar (2007) tarafından İsrail'deki 50'si zihinsel yetersizliğe sahip toplam 100 lise öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilen araştırmada, zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin yetersizliği bulunmayan akranlarına göre daha sık istismara uğradığı görülmüştür. Yine bu araştırmada, zihinsel yetersizliği bulunan ve yetersizliği bulunmayan öğrencilerin istismara duyarlılıklarının anlamlı düzeyde farklılaştığı, zihinsel yetersizliği bulunan ergenler tarafından istismarın olumsuz duygusal etkisi daha fazla bildirildiği görülmüştür. Bulut ve Karaman'ın (2018), engellilere yönelik istismar hakkında 10 yılda yayınlanan 278 haber ile yaptığı arşiv araştırması sonucunda; engelli kadınların %69,8'i erkeklerin ise %25,9'i istismar mağduru olduğu bulunmuştur.

2.3. AİLE AİDİYETİ

2.3.1. Aile Aidiyetinin Tanımı

Aidiyet, sözlük anlamı itibariyle "mensubiyet", "ilişkinlik", "ilgi" gibi ifadelere karşılık gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2020). Aidiyet; 'mensubiyet (affiliation)', 'ilişkililik/ilişkisellik (relatedness)', 'bağlılık (cohesion)', 'bağlantılılık (connectedness)' veya 'sosyal destek (social support)' gibi ifadelerle benzer doğrultuda kullanılsa da, hem tutarlı etkileşimi hem de sürekli bakımı içerdiği için sosyal destek ve bağlılık gibi benzer yapılardan ayırt edilebilir (Baumeister ve Leary, 1995; Slaten ve Baskin, 2013).

Gordon (2010), ilişkilerin tüm insanlar için gerekli ve temel bir ihtiyaç olduğunu öne süren yaklaşımları 3 grupta ele almaktadır. Bu gruplardan ilki, Baumeister ve Leary (1995)'in aidiyet teorisidir. İkincisi Ainsworth ve Bowlby (1991) tarafından öne sürülen bağlanma kuramları, üçüncü grup da Deci ve Ryan (1991) gibi temel psikolojik ihtiyaçların bilişsel ve davranışsal yönünü vurgulayan motivasyonel yaklaşımlardır.

Bowlby (2012) bağlanma kuramında, bireyin birine ait olma ve güvende hissetme ihtiyacı nedeniyle yakın ilişkiler kurmasının ve derin duygusal bağlarının temel olduğunu belirtir. Maslow (2020) öne sürdüğü ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde fizyolojik ve güvenlik

ihtiyaçlarından sonra "sevgi ve aidiyet ihtiyacı"na yer vermektedir. Benzer şekilde, Glasser'ın gerçeklik terapisi de hayatı boyunca insanı yönlendiren gereksinimlerden biri olarak "sevgi ve ait olma ihtiyacı"ndan bahseder (Corey, 2015). Aidiyet gereksinimini vurgulayan bu kuramlara ek olarak Baumeister ve Leary (1995) tarafından öne sürülen ait olma hipotezine göre de aidiyet duygusu evrensel, insani ve temel bir gereksinimdir.

Baumeister ve Leary (1995)'in aidiyet hipotezi, "insanların minimum düzeyde kalıcı, olumlu ve önemli kişilerarası ilişkiler kurma ve sürdürme yönünde yaygın bir dürtü"ye sahip olduğunu ifade eder. Bu dürtünün karşılanması iki temel kritere bağlıdır. Bu kriterlerden ilki aynı kişilerle sık ve duygusal olarak olumlu etkileşimlerin olmasıdır. İkincisi ise bu etkileşimlerin uzun vadeli, istikrarlı bir bakım ve ilgi çerçevesinde gerçekleşmesidir (Baumeister ve Leary, 1995).

Aidiyet hipotezine göre "ait olma ihtiyacı" güçlü, temel ve son derece yaygın bir insan motivasyonudur. Nitekim, bu motivasyon doğrultusunda, insanlar pek çok farklı koşulda bile kolaylıkla sosyal bağlar oluşturur ve mevcut bağları koptuğunda ya da engellendiğinde direnç gösterirler (Baumeister ve Leary, 1995). Birey; ait olma ihtiyacından mahrum kaldığında ya da sosyal dışlanma tehdidi algıladığında düşünceleri, duygusal tepkileri ve davranışları bu durumdan olumsuz olarak etkilenir (Guan, 2016). Aidiyet duygusunun eksikliğinde bireyler; kaygı, depresyon, stres ve intihar gibi problemler yaşayabilmektedir (Baumeister ve Leary, 1995; Choenarom, Williams ve Hagerty, 2005; Ploskonka ve Servaty-Seib, 2015).

Aidiyet duygusu; bir kişiye, gruba, kuruma, topluma, kültüre veya mekâna yönelik olabilir (Duru, 2015). Literatürde yer alan araştırmalarda aidiyetin; okul aidiyeti (Gordon, 2010), aile aidiyeti (Mavili, Kesen ve Daşbaş, 2014), arkadaş aidiyeti (Chen, 2003; Slaten ve Baskin, 2013), kurum aidiyeti (Ploskonka ve Servaty-Seib, 2015), sosyal aidiyet (Watt ve Badger, 2009) ve genel aidiyet (Duru, 2015) gibi farklı alanlarda ele alındığı görülmektedir.

Aile, bireyin dünya ile sosyal yönden ilişkiler geliştirmeye başladığı ve aidiyet ihtiyacının karşılandığı ilk bağlamdır (Aslantürk ve Kaya-Kılıç, 2020). Öyle ki birey, ait olma ihtiyacının karşılanmasındaki iki temel unsur olan sürekli etkileşim ve düzenli bakım (Baumeister ve Leary, 1995) deneyimlerini ilk olarak ailede deneyimler. Dolayısıyla, aidiyet duygusunun ilk yaşandığı yer ailedir (Gordon, 2010; Güneş, 2018).

Aile bağları, bireyin hayatında özellikle önemli yer tutan ilişkiler olduğundan aileye ait olma ihtiyacı da diğer aidiyet kaynaklarından ayrılmaktadır (Watt ve Badger, 2009). Aile

ilişkileri, genellikle genetik olarak bağlantı içerirler, çok daha uzun ömürlüdürler, derin bir bağlılık içerirler ve kolayca değiştirilemezler (Watt ve Badger, 2009). Bu doğrultuda sağlıklı aile ilişkilerinin bir göstergesi de aile aidiyeti olabilmektedir (Ploskonka ve Servaty-Seib, 2015).

Birey tarafından algılanan aile aidiyeti hem bireyin ailesine hissettiği kendilik aidiyetini hem de ailenin bireye hissettirdiği aile aidiyetini içermektedir (Mavili, Kesen ve Daşbaş, 2014). Nitekim ergenlik döneminde ailelerinden aidiyet algılayan bireyler, aileleri ile ilişkilerinde karşılıklı bağlılık, ilgi ve bakım da hissetmektedirler (Baskin, Quintana ve Slaten, 2014).

2.3.2. Aile Aidiyetini Etkileyen Faktörler

Aile aidiyetini etkileyen faktörlerden birisi ebeveynlerin birlikte ya da boşanmış olma durumlarıdır. Avşar (2019) tarafından yapılan araştırmada, boşanmamış ailelerdeki öğrenciler, boşanmış ailelerdeki öğrencilere göre daha yüksek düzeyde aile aidiyetleri belirtmişlerdir.

Aile aidiyeti etkileyen diğer bir faktör, ebeveyn-ergen ilişkilerinin niteliğidir. Chen (2003) tarafından yapılan araştırmada, ergenlerin aile üyeleriyle ilişkilerinin niteliği ve sıklığı, ailelerine duydukları aidiyet duygularına katkı sağladığı görülmüştür. Başar (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre, ergenlerin aile aidiyetleri ile ebeveyn ergen ilişkilerinin niteliği arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Benzer şekilde, bireyin üvey ebeveyni ile ilişkilerinin niteliği de aile aidiyetini etkilemektedir. Aslantürk ve Kaya-Kılıç (2020) tarafından üvey ebeveyni bulunan ergenler üzerinde yapılan nitel bir araştırmada, üvey ebeveyn ile kurulan ilişkinin niteliğinin aile aidiyeti için belirleyici olduğu ve aile üyeleri ile düzenli olarak yapılan etkinliklerin, önemli günleri birlikte geçirmenin aile aidiyeti duygusu üzerinde önemli olduğu belirlenmiştir. King, Boyd ve Thorsen (2015) tarafından yapılan araştırmada, hem ergenler ile anneleri hem de ergenler ve üvey babaları arasındaki ilişkinin algılanan niteliğinin aile aidiyetiyle ilişkili faktörler olduğunu ortaya koymuştur.

Aile aidiyeti ile ilişkilendirilen faktörlerden birisi de aile sorunlarıdır. Ayberk (2020) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, anlaşarak evlenen bireylerin aile aidiyet düzeyleri, kaçarak evlenen katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Sık sık aldatılma durumu gerçekleşen ailelerde algılanan aile aidiyeti düzeyi, asla aldatılma durumu olmayan ailelere göre

oldukça düşük bulunmuştur. Araştırmanın genel sonucunda ise aile içi sorunlarla karşılaşma sıklığı arttıkça, aile aidiyetinin anlamlı şekilde düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Aile aidiyeti ile ilişkilendirilen bir diğer faktör de yalnızlıktır. Korkut ve Gençtürk (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda, aile aidiyeti ile yalnızlık düzeyi arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Chen (2003) tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre, aileye ve arkadaşlara ait olma duyguları ergenlerin yalnızlık düzeyinin azalmasıyla ilişkili bulunmuştur. Baskin, Wampold, Quintana ve Enright (2010) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları da aidiyetin, düşük akran kabulü ve yüksek yalnızlığın olumsuz etkilerine karşı potansiyel olarak önemli bir koruyucu faktör olduğunu ifade etmektedir.

Benzer doğrultuda aile aidiyetinin intihar davranışına karşı da koruyucu bir faktör olabileceği belirtilmiştir. Ploskonka ve Servaty-Seib (2015) tarafından yapılan çalışmada, aidiyet alanlarının her birinin intihar düşüncesi ile negatif olarak ilişkili olduğu görülmüş, ancak sadece aile aidiyetinin intihar düşüncesine önemli düzeyde, anlamlı ve olumsuz yönde bir katkı sağladığı bulunmuştur.

Duygusal zeka da aile aidiyeti ile ilişkilendirilen diğer bir faktördür. Moeller, Seehuus ve Peisch (2020) tarafından geniş bir örneklemde gerçekleştirilen çalışmaya göre, yüksek duygusal zeka düzeyine sahip olan öğrenciler, daha yüksek düzeyde aidiyet hissettiklerini bildirmekte ve bu durum da daha düşük ruh sağlığı problemleriyle ilişkilendirilmektedir. Bunun yanı sıra aile aidiyeti, sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile de pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (Erözkan, 2020).

III. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın türüne, evren ve örneklemine, araştırmada kullanılmış olan veri toplama araçlarına ve araştırma sonucunda elde edilen verilerin analiz edilme sürecine dair bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma, ergenlik dönemindeki bireylerin duygusal özerklikleri ile yurtta kalma ya da aileleri ile yaşama durumları, algıladıkları duygusal istismar düzeyleri ve aile aidiyetleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan ilişkisel tarama türünde bir araştırmadır. İlişkisel tarama modelindeki araştırmalar, iki veya daha çok sayıdaki değişkenin aralarındaki birlikte değişimin var olup olmadığını ve/veya ne düzeyde bir ilişki bulunduğunu belirlemeyi hedefleyen araştırmalardır (Karasar, 2017).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilindeki liselerin 11. ve 12. sınıf düzeylerinde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sınıf düzeylerinin seçilmesinin nedeni, araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin yurtta kalmayı yeterince deneyimlemiş olması gerekçesiyledir. Bu gerekçe ile, ortalama 3-4 yıldır yurtta kalmakta olan 11. ve 12. sınıf düzeylerindeki öğrenciler örneklem grubu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemi için, İstanbul ilinin 7 farklı ilçesinden kolay erişilebilirlik yöntemi ile seçilen 8'i pansiyonlu, 4'ü pansiyonsuz olmak üzere l2 lise belirlenmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 3.1'de belirtilmiştir.

Tablo 3.1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	423	73,1
	Erkek	156	26,9
Yaş	15	2	0.3
	16	106	18.3
	17	309	53.4
	18	132	22.8
	19	26	4.5
	20	2	0.3
Sınıf	11	329	56.8
	12	250	43.2
Kalınan Yer	Yurt	177	30.6
	Aile ile beraber	402	69.4

Araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen örneklemi; Büyükçekmece Şehit Münir Alkan Fen Lisesi'nden 59, Kartal Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nden 50, Kartal Yüksel İlhan Alanyalı Fen Lisesi'nden 63, Üsküdar Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nden 60, Fatih Vefa Lisesi'nden 60, Fatih Çapa Fen Lisesi'nden 33, Bahçelievler Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi'nden 22, Beylikdüzü Vali Muammer Güler Sosyal Bilimler Lisesi'nden 22, Küçükçekmece Anadolu Lisesi'nden 124, Küçükçekmece Gazi Anadolu Lisesi'nden 36, Küçükçekmece Sabahattin Zaim Anadolu Lisesi'nden 33, Küçükçekmece Fahreddin Kerim Gökay Anadolu Lisesi'nden 17 öğrenci olmak üzere toplam 579 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Tablo 3.2: Katılımcıların Lise Değişkenlerine Göre Dağılımları

Lise	Katılımcı Sayısı	Yüzde
Şehit Münir Alkan Fen Lisesi	59	10,2
Çapa Fen Lisesi	33	5,7
Kartal Yüksel İlhan Alanyalı Fen Lisesi	63	10,9
Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi	50	8,6
Tenzile Erdoğan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	60	10,4
Vefa Lisesi	60	10,4
Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi	22	3,8
Vali Muammer Güler Sosyal Bilimler Lisesi	22	3,8
Küçükçekmece Anadolu Lisesi	124	21,4
Gazi Anadolu Lisesi	36	6,2
Sabahattin Zaim Anadolu Lisesi	33	5,7
Fahreddin Kerim Gökay Anadolu Lisesi	17	2,9
Toplam	**579**	**100,0**

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; "Duygusal Özerklik Ölçeği", "Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Kısa Formu-II", "Aile Aidiyeti Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanmış olan "Kişisel Bilgi Formu" ile katılımcılardan toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda; katılımcının cinsiyeti, yaşı, ailesinin yanında ya da yurtta kalma durumu, yurtta kalma süresi, anne-baba birliktelik durumu, anne-baba eğitim düzeyleri, kardeşlik sırası ve ailenin sosyo-ekonomik durumu şeklinde demografik değişkenleri ifade eden maddeler bulunmaktadır.

3.3.2. Duygusal Özerklik Ölçeği

Ölçeğin orijinal formu Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilmiştir. Bu orijinal form; "idealleştirmeme", "bireyleşme", "bağımsızlık" ve "anne-babayı birey olarak görme" şeklinde 4 alt boyuttan ve 20 maddeden oluşmaktadır. Bu formu takip eden süreçte, Lamborn ve Steinberg (1993) tarafından "ana-babayı birey olarak görme" alt boyutu duygusal

özerklik üzerindeki etkisinin zayıf olması sebebiyle ölçekten çıkarılmış ve 3 boyutu kapsayan geçerlik ve güvenirlik çalışması ile 14 maddelik kısa form kullanılmıştır.

Ölçeğin orijinal formunun Türkçe'ye uyarlama çalışması ise Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından yapılmıştır. Türkçe'ye uyarlanmış olan ölçeğin maddeleri; "1=Bana hiç uygun değil", "2=Bana uygun değil", "3=Bana uygun", "4=Bana tamamen uygun" şeklinde 4'lü likert tipindeki 14 maddeden oluşmaktadır.

Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından, ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması amacıyla 4 faktörlü yapının denendiği pilot çalışmada, açıklayıcı faktör analizindeki faktörlerin dengeli bir biçimde dağılmadığı gözlenmiş ve Türkiye'de "anne-babayı birey olarak görme" alt boyutunun ergenlerin gelişimine katkı sağlamadığı belirlenmiştir. Bu sebeple "ana-babayı birey olarak görme" alt boyutu analizin dışında tutularak, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik düzeyleri üç faktörlü yapı üzerinde incelenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, bu 3 faktörlü yapının doğrulandığı görülmüştür. Ölçeğin güvenirliğini belirlemek için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve bu hesaplama sonucunda alfa değeri .79 olarak bulunmuştur. Ek olarak, ölçeğin alt boyutları için hesaplanan alfa değerleri sonucunda; idealleştirmeme alt boyutu için .71, bağımsızlık alt boyutu için .64 ve bireyleşme alt boyutu için .67 bulunmuştur.

3.3.3. Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Kısa Formu-II

Orijinal formu 100 maddeden ve anne-baba olmak üzere iki formdan oluşan "Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği" ilk olarak Alantar (1989) tarafından geliştirilmiştir. İlk kısa form çalışması, Erkman ve Görkem (2012) tarafından gerçekleştirilerek, ölçekteki maddeler 100'den 58'e düşürülmüştür. Bu araştırmada kullanılması planlanan ikinci kısa form çalışması ise Arslan ve Kabasakal (2014) tarafından geliştirilmiştir. Arslan ve Kabasakal (2014) 'ın gerçekleştirdiği ikinci kısa form çalışmasının sonucunda Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği, 58 maddeden 32 maddeye düşürülmüştür. Anne-baba olmak üzere iki formdan oluşan ölçeğin maddeleri; "1=Hiçbir zaman", "2=Nadiren", "3=Sık sık" ve "4=Her zaman" olmak üzere 4'lü likert tipindeki maddelerden oluşmaktadır. Ayrıca ölçek; şiddetli red, gizli red, gerçekçi olmayan beklentiler, aşağılama ve kabul/saygı olarak kategorize edilen beş alt boyutu içermektedir.

Ölçeğin ikinci kısa formunun yapı geçerliliğini incelemek amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda baba formunda yer alan alt boyutların faktör yük değerlerinin; aşağılama alt boyutu için .55 ile .75 arasında, kabul/saygı alt boyutu için .58 ile .83 arasında, şiddetli red alt boyutu için .41 ile .69 arasında, gizli red alt boyutu için .53 ile .68 arasında ve gerçek dışı beklentiler alt boyutu için .44 ile .65 arasında olduğu görülmüştür.

Ayrıca, baba formundaki beş faktörün toplamı için yapılan analiz sonucunda, faktörlerin toplam varyansa olan katkıları %54.60 olarak hesaplanmıştır. Anne formu için gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi sonucunda ise alt boyutlara dair ulaşılan faktör yük değerleri; aşağılama alt boyutu için .51 ile .77 arasında, kabul/saygı alt boyutu için .42 ile .86 arasında, şiddetli red alt boyutu için .52 ile .73 arasında, gizli red alt boyutu için .51 ile .67 arasında ve gerçek dışı beklentiler alt boyutu için .41 ile .68 arasında değiştiği bulunmuştur. Bunun yanısıra, anne formundaki beş faktörün toplamı için gerçekleştirilen analiz sonucunda, faktörlerin toplam varyansa yaptıkları katkının %56.34 olduğu görülmüştür (Arslan ve Kabasakal, 2014).

Ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Anne formu için hesaplanan Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .88, baba formu için hesaplanan Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .92 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için hesaplanan alfa değerlerinde anne formu için şiddetli red boyutunda .83, gizli red boyutunda .78, gerçekçi olmayan beklentiler boyutunda .73, aşağılama boyutunda .91 ve kabul/saygı boyutunda ise .86 olarak bulunmuştur. Baba formunun alt boyutları için hesaplanan alfa değerleri ise şiddetli red boyutunda .80, gizli red boyutunda .77, gerçekçi olmayan beklentiler boyutunda .73, aşağılama boyutunda .89 ve kabul/saygı boyutunda ise .85 olarak bulunmuştur (Arslan ve Kabasakal, 2014).

3.3.4. Aile Aidiyeti Ölçeği

Daşbaş, Kesen ve Mavili (2015) ‘nin geliştirdiği ve bireylerin aile aidiyetlerini ölçmeyi amaçlayan “Aile Aidiyeti Ölçeği”, 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin maddeleri; “1=Tamamen katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”, “3=Kararsızım”, “4=Katılıyorum” ve “5=Tamamen katılıyorum”, biçiminde 5'li likert tipindedir. Ölçek, bireyin ailesine hissettiği aidiyeti ifade eden "kendilik aidiyeti" ve ailenin bireye hissettirdiği aidiyet duygusunu ifade eden "aile aidiyeti" olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçeğin güvenirliğini belirlemek için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Hesaplanan Cronbach alfa değerleri ölçeğin toplam puanı için .94 olarak bulunurken, ‘’kendilik aidiyeti’’ alt boyutu için .93, ‘’aile aidiyeti’’ alt boyutu için ise .82 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada istatistiksel analizlerin gerçekleştirilmesi için SPSS-25 (Statistical Packet for Social Sciences-Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı) kullanılmıştır. Öncelikle katılımcıların demografik özelliklerini betimleyebilmek amacıyla frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Ardından, sürekli değişkenlere ait verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirleyebilmek için basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmıştır.

Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre dağılımın çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1,5 ile +1,5 arasında bulunması, verilerin kabul edilebilir düzeyde normal dağıldığını belirtmektedir. Ayrıca, merkezi limit teoremine göre örneklem büyüklüğü yeterli miktarda olduğunda (n>30) verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilebilir (Tabachnik ve Fidell, 2013). Bu bilgiler ışığında, örneklem büyüklüğü 579 veriden oluşan ve veri dağılımının çarpıklık ve basıklık katsayıları -1,5 ile +1,5 değerleri arasında bulunan bu araştırmada da verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Bu gerekçe ile verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

Duygusal Özerklik Ölçeği'nden elde edilen puanlar ile Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği'nden ve Aile Aidiyeti Ölçeği'nden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilerin incelenebilmesi doğrultusunda "Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu" kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan duygusal özerkliğin yurtta kalma, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti olarak belirlenen bağımsız değişkenler tarafından ne düzeyde yordandığının incelenebilmesi amacıyla lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Bunun nedeni, lojistik regresyon analizinin normallik, süreklilik, eş varyanslık ve çok değişkenli normallik gibi sayıltılara ihtiyaç duymadan regresyon modeli oluşturulabilmesini sağlayan bir analiz türü olmasıdır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2021; Tabachnick ve Fidell, 2013).

Lojistik regresyon analizi; yordanan (bağımlı) değişkenin süreksiz, yordayıcı (bağımsız) değişkenlerin ise sürekli veya süreksiz olduğu durumlarda kullanılabilen bir analizdir. Bu doğrultuda, araştırmanın bağımlı değişkeni olan duygusal özerklik toplam puanları, düşük ve yüksek olmak üzere iki kategorili bir değişkene dönüştürülmüştür. Bu dönüşümün gerçekleştirilebilmesi için, öncelikle birinci (alt) çeyrekler ile üçüncü (üst) çeyrekler elde edilmiştir. Birinci çeyrekler 28, üçüncü çeyrekler 37 puan olarak elde edilmiş olup bu değerler kesme puan olarak belirlenmiştir. Bu durumda duygusal özerlik toplam puanı 28 ve daha az olanlar "düşük duygusal özerklik" kategorisine, duygusal özerlik toplam puanı 37 ve daha fazla olanlar "yüksek duygusal özerklik" kategorisine atanmıştır. Böylelikle; sürekli değişken olan bağımlı değişken, iki kategorili süreksiz bir değişkene dönüştürülmüştür. Ve iki kategorili bağımlı değişken olarak ifade edilebilen duygusal özerklik durumunu (düşük/yüksek) en iyi şekilde açıklamakta olan bağımsız değişkenler kombinasyonunu belirleyebilmek amacıyla lojistik regresyon analizi yapılmıştır.

Lojistik regresyon analizi yapılmadan önce veri temizleme işlemi yapılmış ve lojistik regresyonun sayıltıları kontrol edilmiştir. İlk sayıltı, analize dahil edilen değişkenlerdeki birey sayısının yeterli olmasıdır. Bu aşamada kayıp ve geçersiz veriler veri setinden çıkarılarak analizlere devam edilmiştir. Lojistik regresyon, model veri uyumuna bağlı olarak uyum iyiliği testlerine dayandığından hücrelerdeki birey sayısı oldukça önemlidir. Cook' a göre (2008)

büyük örneklemlerle çalışıldığında lojistik regresyonun güvenirliği artacağından her hücrede en az 50 kişinin olması gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2021). Bu araştırmadaki veri setinde bu koşul sağlanmakta olup her bir verinin diğerinden bağımsız olduğu görülmektedir.

İkinci sayıltı, regresyon denklemini etkileyen aşırı uç değerlerin olmamasıdır. Bu sayıltının kontrolü amacıyla, verilerin uç değer z standart dağılımları ve mahalanobis uzaklıkları incelenmiştir. Bu aşamada, her bir madde standart z değerlerine dönüştürülmüş ve sınır değerler olan +3.29 ile -3.29 aralığının dışındaki değerler (13) veriden çıkarılmıştır. Ayrıca çok değişkenli uç değer kontrolü için ise mahalanobis uzaklıkları incelenmiştir. Bu yöntem, tüm değişkenlerin regresyon modeline dahil edilerek yordanan değişkene dair mahalanobis uzaklığını ifade eder. Mahalanobis uzaklığının standart normal dağılıma dair olasılık değerinin 0.001'den küçük olup olmadığına bakılarak, küçük olması durumunda o değer uç değer olarak kabul edilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu yöntem ile elde edilen 2 uç değer de veriden çıkarılarak, toplam 312 katılımcı ile lojistik regresyon analizine devam edilmiştir.

Üçüncü sayıltı ise yordayıcı değişkenler arasındaki çoklu bağlantı probleminin olmamasıdır. Çoklu bağlantı problemi, regresyon çıktısındaki Tolerans ve VIF indeksleri kontrol edilerek de tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenler arasındaki çoklu bağlantı problemini belirlemek amacıyla varyans şişme faktörleri (VIF) ve Tolerance değerleri incelenmiştir. VIF değerinin 10'dan küçük, tolerance değerinin ise 0,10'dan büyük olması çoklu bağlantı sorununun olmadığına işaret etmektedir. Bağımsız değişkenlere dönük yapılan analiz sonucunda 1,012 ile 3,551 arasında değiştiği görülmüştür. Yine, Tolerance değerleri 0,10 üzerinde olacak şekilde 0.282 ile 0.988 arasında değiştiği gözlemlenmiş olup çoklu bağlantı sorunu ile karşılaşılmamıştır.

Verilerin analiz edilmesinde son aşama olarak da duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenlerinin demografik değişkenlerle ilişkileri incelenmiştir. Bu amaçla, araştırmanın iki kategorili demografik değişkenleri olan yaşanılan yer (yurt/aile ile), cinsiyet ve sınıf düzeyi (11. sınıf / 12. sınıf) değişkenleri için bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Araştırmanın diğer demografik değişkenleri olan yurtta kalma süresi, yaş, anne-baba birliktelik durumu, anne-baba eğitim düzeyleri, kardeşlik durumu ve sosyoekonomik düzey değişkenleri için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. ANOVA'da saptanan farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için de (homojenlik varsayımına bağlı olarak) Post Hoc Tukey testleri yapılmıştır.

IV. BULGULAR

Bu bölümde verilerin istatistiksel olarak analiz edilmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak Kişisel Bilgi Formu aracılığı ile katılımcılardan toplanan ve örneklem grubunun genel yapısını ifade eden frekans ve yüzde değerleri ile araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ilişkin betimleyici istatistikler tablo haline getirilerek sunulmuştur. İkinci olarak duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenleri arasındaki ilişkilere yönelik bulgular sunulmuştur. Ardından araştırmanın bağımlı değişkeni olan duygusal özerkliğin yordanmasına ilişkin gerçekleştirilen regresyon analizlerine dair bulgulara yer verilmiştir. Son olarak da duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti ile demografik değişkenler arasında gerçekleştirilen analizlere dair bulgular sunulmuştur.

4.1. ÖRNEKLEM GRUBUNUN GENEL YAPISINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELER

Kişisel Bilgi Formu aracılığı ile katılımcılardan toplanan cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kalınan yer, yurtta kalma süresi, anne-baba birliktelik durumu, anne-baba eğitim düzeyi, kardeşlik durumu ve sosyoekonomik düzey değişkenlerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tablolar aracılığıyla sunulmuştur. Bununla birlikte katılımcıların Duygusal Özerklik Ölçeği, Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği ve Aile Aidiyeti Ölçeği'nden aldıkları puanlara ait olan n, $\bar{X}$, SS, çarpıklık ve basıklık değerleri gibi betimleyici istatistiklere de bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 4.1.1: Öğrencilerin Cinsiyet Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
Kadın	423	73.1
Erkek	156	26.9
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.1'de görüldüğü gibi, örneklem grubu 423 (%73.1) kadın ve 156 (%26.9) erkek olmak üzere toplam 579 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 4.1.2: Örneklem Grubunun Yaş Dağılımlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Örneklem Grubunun Yaş Dağılımları	
N	579
Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	17.14
Standart Sapma (SS)	0.78
En Düşük Değer	15
En Yüksek Değer	20

Tablo 4.1.2'de görüldüğü gibi, katılımcıların (*N*=579) yaş ortalamalarının 17.14 olduğu, en düşük yaşın 15, en yüksek yaşın 20 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.1.3: Örneklem Grubunun Sınıf Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Sınıf Düzeyi	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
11. sınıf	329	56.8
12. sınıf	250	43.2
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.3'te görüldüğü gibi, örneklem grubunu 11. sınıf düzeyinden 329 (%56.8) öğrenci, 12. sınıf düzeyinden 250 (%43.2) öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 4.1.4: Örneklem Grubunun Yaşadıkları Yere İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yaşanılan Yer	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
Yurt	177	30.6
Aile ile beraber	402	69.4
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.4 'te görüldüğü gibi örneklem grubundan 177 (%30.6) katılımcı yurtta, 402 (%69.4) katılımcı ise ailesinin yanında yaşamaktadır.

Tablo 4.1.5: Örneklem Grubunun Yurtta Kalma Sürelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yurtta Kalma Süresi	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
Hiç	402	69.4
1 yıl	27	4.7
2 yıl	38	6.6
3 yıl	38	6.6
4 yıl	39	6.7
5 ve daha fazla yıl	35	6.0
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.5'te görüldüğü gibi, örneklem grubundan 402 katılımcı (%69.4) hiç yurtta kalmadığını belirtirken; 27 katılımcı (%4.7) 1 yıl boyunca, 38 katılımcı (%6.6) 2 yıl boyunca, 38 katılımcı (%6.6) 3 yıl boyunca, 39 katılımcı (%6.7) 4 yıl boyunca ve 35 katılımcı (%6.0) da 5 ve daha fazla yıl boyunca yurtta kaldığını belirtmiştir.

Tablo 4.1.6: Örneklem Grubunun Anne-Baba Birliktelik Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne-Baba Birliktelik Durumu	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
Sağ ve birlikte	525	90.7
Sağ ve boşanmış / ayrı yaşıyor	39	6.7
Anne/Baba Vefat	15	2.6
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.6'da görüldüğü gibi, örneklem grubundan 525 (%90.7) katılımcının anne ve babası sağ ve birliktedir. 39 (%6.7) katılımcı anne ve babasının sağ ve boşanmış olduğunu ya da ayrı yaşadığını; 15 (%2.6) katılımcı da annesinin ya da babasının vefat durumu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.1.7: Örneklem Grubunun Anne Eğitim Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Anne Eğitim Düzeyi	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
Okur yazar değil	8	1.4
İlkokul	114	19.7
Ortaokul	80	13.8
Lise	178	30.7
Üniversite	168	29.0
Lisansüstü	31	5.4
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.7'de görüldüğü gibi katılımcıların anne eğitim düzeyleri 8 (%1.4) katılımcı tarafından okur yazar değil, 114 (%19.7) katılımcı tarafından ilkokul, 80 (%13.8) katılımcı tarafından ortaokul, 178 (%30.7) katılımcı tarafından lise, 168 (%29.0) katılımcı tarafından üniversite, 31 (%5.4) katılımcı tarafından lisansüstü olarak bildirilmiştir.

Tablo 4.1.8: Örneklem Grubunun Baba Eğitim Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Baba Eğitim Düzeyi	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
Okur yazar değil	1	0.2
İlkokul	71	12.3
Ortaokul	76	13.1
Lise	163	28.2
Üniversite	202	34.9
Lisansüstü	66	11.4
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.8'de görüldüğü gibi katılımcıların baba eğitim düzeyleri 1 (%0.2) katılımcı tarafından okur yazar değil, 71 (%12.3) katılımcı tarafından ilkokul, 76 (%13.1) katılımcı tarafından ortaokul, 163 (%28.2) katılımcı tarafından lise, 202 (%34.9) katılımcı tarafından üniversite, 66 (%11.4) katılımcı tarafından lisansüstü olarak bildirilmiştir.

Tablo 4.1.9: Örneklem Grubunun Kardeşlik Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Kardeşlik Durumu	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
İlk çocuk	278	48.0
Orta çocuk	110	19.0
Son çocuk	160	27.6
Tek çocuk	31	5.4
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.9'da görüldüğü gibi, örneklem grubundan 278 (%48.0) katılımcı ilk çocuk, 110 (%19.0) katılımcı orta çocuk, 160 (%27.6) katılımcı son çocuk, 31 (%5.4) katılımcı da tek çocuk olduğunu bildirmiştir.

Tablo 4.1.10: Örneklem Grubunun Sosyo-Ekonomik Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Sosyo-ekonomik Düzey	Frekans (*f*)	Yüzde (%)
Çok Düşük/Düşük	41	7.1
Orta	441	76.2
Yüksek/Çok Yüksek	97	16.8
Toplam	579	100.0

Tablo 4.1.10'da görüldüğü gibi örneklem grubunun sosyoekonomik düzeyleri 41 (%7.1) katılımcı tarafından çok düşük veya düşük olarak, 441 (%76.2) katılımcı tarafından orta olarak, 97 (%16.8) katılımcı tarafından yüksek veya çok yüksek olarak belirtilmiştir.

Tablo 4.1.11: Örneklem Grubunun Duygusal Özerklik, Algılanan Duygusal İstismar ve Aile Aidiyeti Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	$\bar{X}$	*SS*	Çarpıklık	Basıklık
Duygusal Özerklik	579	32.88	6.53	-0.03	-0.05
Anneden Algılanan Duygusal İstismar	579	52.34	14.79	1.20	1.27
Babadan Algılanan Duygusal İstismar	579	52.83	14.43	1.18	1.26
Aile Aidiyeti	579	67.06	11.52	-0.73	0.13

Tablo 4.1.11'de görüldüğü gibi, örneklem grubunun duygusal özerklik puanlarının ortalamaları $\bar{X}$=32.88, standart sapmaları ise *SS*=6.53 olarak bulunmuştur. Yine örneklem grubunun anneden algılanan duygusal istismar puanlarının ortalaması $\bar{X}$=52.34, standart sapmaları ise *SS*=14.79 olarak saptanmıştır. Babadan algılanan duygusal istismar puanlarının ortalaması $\bar{X}$=52.83 bulunurken, standart sapmaları da *SS*=14.43 olarak bulunmuştur. Aile aidiyeti puanlarının ortalamaları $\bar{X}$=67.06 bulunurken, standart sapmaları *SS*=11.52 bulunmuştur.

4.2. DUYGUSAL ÖZERKLİK, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ DEĞİŞKENLERİ İLE BU DEĞİŞKENLERİN ALT BOYUTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Bu bölümde duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenlerinin birbirleri ile ve alt boyutları ile ilişkilerine dair yapılan korelasyon analizlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.2.1: Duygusal Özerklik, Algılanan Duygusal İstismar ve Aile Aidiyeti Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler

	Duygusal Özerklik	Anneden Algılanan Duygusal İstismar	Babadan Algılanan Duygusal İstismar	Aile Aidiyeti
Duygusal Özerklik	1	-0.55*	-0.59*	0.67*
Anneden Algılanan Duygusal İstismar	-0.55*	1	0.60*	-0.68*
Babadan Algılanan Duygusal İstismar	-0.59*	0.60*	1	-0.77*
Aile Aidiyeti	0.67*	-0.68*	-0.77*	1

* $p<0.01$

Tablo 4.2.1'de görüldüğü üzere, duygusal özerklik ile anneden algılanan duygusal istismar arasında negatif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r= -0.55, $p<0.01$). Duygusal özerklik ile babadan algılanan duygusal istismar arasında da negatif yönlü orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır (r= -0.59, $p<0.01$). Duygusal özerklik ile aile aidiyeti arasında ise pozitif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r= 0.67, $p<0.01$).

Yine Tablo 4.2.1'de görüldüğü üzere, anneden algılanan duygusal istismar ile babadan algılanan duygusal istismar arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunurken (r= 0.60, $p<0.01$)., anneden algılanan duygusal istismar ile aile aidiyeti arasında orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (r=-0.68, $p<0.01$). Babadan algılanan duygusal istismar ile aile aidiyeti arasında ise yüksek düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur (r=-0.77, $p<0.01$).

Tablo 4.2.2: Duygusal özerkliğin alt boyutları ile algılanan duygusal istismar, aile aidiyeti ve ergen iyi oluşu arasındaki ilişkiler

	Anneden Algılanan Duygusal İstismar	Babadan Algılanan Duygusal İstismar	Aile Aidiyeti
Deidealizasyon	-0.48*	-0.57*	0.63*
Bağımsızlık	-0.39*	-0.37*	0.47*
Bireyleşme	-0.49*	-0.52*	0.55*

* $p<0.01$

Tablo 4.2.2'de görüldüğü üzere, anneden algılanan duygusal istismar ile duygusal özerkliğin deidealizasyon (r= -0.48, $p<0.01$), bağımsızlık (r= -0.39, $p<0.01$) ve bireyleşme (r= -0.49, $p<0.01$) alt boyutları arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Benzer şekilde, babadan algılanan duygusal istismar ile duygusal özerkliğin deidealizasyon (r= -0.57, $p<0.01$), bağımsızlık (r= -0.37, $p<0.01$) ve bireyleşme (r= -0.52, $p<0.01$) alt boyutları arasında da negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Aile aidiyeti ile duygusal özerkliğin deidealizasyon (r= 0.63, $p<0.01$), bağımsızlık (r= 0.47, $p<0.01$) ve bireyleşme (r= 0.55, $p<0.01$) alt boyutları arasında ise pozitif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.2.3: Anneden algılanan duygusal istismar ve alt boyutları ile duygusal özerklik ve aile aidiyeti arasındaki ilişkiler

Anneden algılanan duygusal istismar alt boyutları	Duygusal Özerklik	Aile Aidiyeti
Anneden algılanan gizli red	-0.39*	-0.52*
Anneden algılanan şiddetli red	-0.38*	-0.48*
Anneden algılanan aşağılama	-0.47*	-0.58*
Anneden algılanan gerçekçi olmayan beklentiler	-0.45*	-0.55*
Anneden algılanan kabul/saygı	0.57*	0.68*

* $p<0.01$

Tablo 4.2.3'te görüldüğü üzere, duygusal özerklik ile anneden algılanan gizli red (r= -0.39, $p<0.01$), şiddetli red (r= -0.38, $p<0.01$), aşağılama (r= -0.47, $p<0.01$) ve gerçekçi olmayan beklentiler (r= -0.45, $p<0.01$) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunurken, algılanan kabul/saygı boyutu ile duygusal özerklik arasında pozitif yönde orta düzeyde (r= 0.57, $p<0.01$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Aile aidiyeti ile anneden algılanan gizli red (r= -0.52, $p<0.01$), şiddetli red (r= -0.48, $p<0.01$), aşağılama (r= -0.58, $p<0.01$) ve gerçekçi olmayan beklentiler (r= -0.55, $p<0.01$) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunurken,

algılanan kabul/saygı boyutu ile aile aidiyeti arasında ise pozitif yönlü, orta düzeyde (r= 0.68, p<0.01) ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.2.4: Babadan algılanan duygusal istismar ve alt boyutları ile duygusal özerklik, aile aidiyeti ve ergen iyi oluşu arasındaki ilişkiler

Babadan algılanan duygusal istismar alt boyutları	Duygusal Özerklik	Aile Aidiyeti
Babadan algılanan gizli red	-0.43*	-0.61*
Babadan algılanan şiddetli red	-0.46*	-0.59*
Babadan algılanan aşağılama	-0.50*	-0.65*
Babadan algılanan gerçekçi olmayan beklentiler	-0.44*	-0.54*
Babadan algılanan kabul/saygı	0.57*	0.73*

* p<0.01

Tablo 4.2.4'te görüldüğü üzere, duygusal özerklik ile babadan algılanan gizli red (r= -0.43, p<0.01), şiddetli red (r= -0.46, p<0.01), aşağılama (r= -0.50, p<0.01) ve gerçekçi olmayan beklentiler (r= -0.44, p<0.01) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunurken, babadan algılanan kabul/saygı boyutu ile duygusal özerklik arasında pozitif yönde orta düzeyde (r= 0.57, p<0.01) anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Aile aidiyeti ile babadan algılanan gizli red (r= -0.61, p<0.01), şiddetli red (r= -0.59, p<0.01), aşağılama (r= -0.65, p<0.01) ve gerçekçi olmayan beklentiler (r= -0.54, p<0.01) arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunurken, babadan algılanan kabul/saygı boyutu ile aile aidiyeti arasında ise pozitif yönlü, yüksek düzeyde (r= 0.73, p<0.01) ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 4.2.5: Aile aidiyeti ve alt boyutları ile duygusal özerklik, anneden algılanan duygusal istismar ve babadan algılanan duygusal istismar arasındaki ilişkiler

Aile Aidiyeti alt boyutları	Duygusal Özerklik	Anneden Algılanan Duygusal İstismar	Babadan Algılanan Duygusal İstismar
Kendilik Aidiyeti	0.66*	-0.64*	-0.73*
Aile Aidiyeti	0.55*	-0.62*	-0.70*

* p<0.01

Tablo 4.2.5'te görüldüğü üzere, duygusal özerklik ile aile aidiyetinin kendilik aidiyeti (r=0.66, p<0.01) ve aile aidiyeti (r=0.55, p<0.01) alt boyutları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Anneden algılanan duygusal istismar ile kendilik aidiyeti (r=-0.64, p<0.01) ve aile aidiyeti (r=-0.62, p<0.01) alt boyutları arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Babadan algılanan duygusal istismar ile

kendilik aidiyeti (r=-0.73, p<0.01) ve aile aidiyeti (r=-0.70, p<0.01) alt boyutları arasında ise negatif yönlü, yüksek düzeyde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

4.3. DUYGUSAL ÖZERKLİK, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ PUANLARI İLE YURTTA KALMA/AİLE İLE YAŞAMA DURUMU ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, yurtta kalan ve aileleri ile yaşayan ergenlerin duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti toplam puanları ve alt boyutları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermemelerine yönelik bulgular incelenmiştir.

Tablo 4.3.1: Duygusal Özerkliğin Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	***p***
Yurtta kalma/aile ile yaşama	Yurtta kalan	177	32.88	6.38	576	-0.02	0.99
	Ailesi ile kalan	402	32.88	6.60			

Tablo 4.18'de görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının yurtta kalma / aile ile yaşama değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını saptayabilmek amacıyla uygulanan analizin sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.3.2: Duygusal Özerkliğin Alt Boyutlarının Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	***p***
Deidealizasyon	Yurtta kalan	177	11.35	2.60	576	0.11	0.91
	Ailesi ile kalan	402	11.33	2.73			
Bağımsızlık	Yurtta kalan	177	9.02	2.22	576	-1.34	0.17
	Ailesi ile kalan	402	9.30	2.27			
Bireyleşme	Yurtta kalan	177	12.49	2.82	576	0.91	0.36
	Ailesi ile kalan	402	12.25	2.95			

Tablo 4.18'de görüldüğü üzere, katılımcıların deidealizasyon, bağımsızlık ve bireyleşme puanlarının yurtta kalma / aile ile yaşama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için uygulanan analiz sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.3.3: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Yurtta Kalma / Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Yurtta kalma/aile ile yaşama	Yurtta kalan	177	51.26	16.49	292.2	-1.29	0.27
	Ailesi ile kalan	402	52.83	13.98			

Tablo 4.3.3'te görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analizin sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.3.4: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Alt Boyutlarının Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Gizli red	Yurtta kalan	177	7.61	2.59	576	-1.27	.20
	Ailesi ile kalan	402	7.90	2.36			
Şiddetli red	Yurtta kalan	177	6.30	2.00	576	-.28	.77
	Ailesi ile kalan	402	6.35	1.90			
Aşağılama	Yurtta kalan	177	13.02	5.37	280,35	-.23	.81
	Ailesi ile kalan	402	13.13	4.36			
Gerçekçi olmayan beklentiler	Yurtta kalan	177	10.97	4.05	576	-1.58	.11
	Ailesi ile kalan	402	11.53	3.78			
Kabul/saygı	Yurtta kalan	177	21.63	4.54	576	1.35	.17
	Ailesi ile kalan	402	21.08	4.42			

Tablo 4.3.4'te görüldüğü üzere, katılımcıların annelerinden algıladıkları gizli red, şiddetli red, aşağılama, gerçekçi olmayan beklentiler ve kabul/saygı puanlarının yurtta kalma / aile ile yaşama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için yapılan analizin sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.3.5: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Yurtta Kalma / Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Yurtta kalma/aile ile yaşama	Yurtta kalan	177	52.48	14.82	577	-0.39	0.69
	Ailesi ile kalan	402	52.99	14.28			

Tablo 4.3.5'te görüldüğü üzere, katılımcıların babalarından algıladıkları duygusal istismar puanlarının yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için yapılan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak manidar bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.3.6: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Alt Boyutlarının Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Gizli red	Yurtta kalan	177	7.89	2.64	576	-.97	.32
	Ailesi ile kalan	402	8.11	2.44			
Şiddetli red	Yurtta kalan	177	6.45	1.96	576	.02	.98
	Ailesi ile kalan	402	6.45	2.00			
Aşağılama	Yurtta kalan	177	12.28	4.36	576	.06	.94
	Ailesi ile kalan	402	12.26	4.35			
Gerçekçi olmayan beklentiler	Yurtta kalan	177	10.59	3.74	576	-.03	.97
	Ailesi ile kalan	402	10.60	3.54			
Kabul/saygı	Yurtta kalan	177	19.70	5.04	576	.57	.56
	Ailesi ile kalan	402	19.44	5.00			

Tablo 4.3.6'da görüldüğü üzere, katılımcıların annelerinden algıladıkları gizli red, şiddetli red, aşağılama, gerçekçi olmayan beklentiler ve kabul/saygı puanlarının yurtta kalma / aile ile yaşama değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için yapılan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak manidar bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.3.7: Aile Aidiyetinin Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Yurtta kalma/aile ile yaşama	Yurtta kalan	177	68.11	11.08	577	1.45	0.14
	Ailesi ile kalan	402	66.60	11.70			

Tablo 4.3.7'de görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için yapılan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak manidar bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.3.8: Aile Aidiyeti Alt Boyutlarının Yurtta Kalma/Aile ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Kendilik Aidiyeti	Yurtta kalan	177	50.02	7.98	576	1.07	.28
	Ailesi ile kalan	402	49.19	8.75			
Aile Aidiyeti	Yurtta kalan	177	18.09	4.02	576	1.97	.049
	Ailesi ile kalan	402	17.40	3.75			

Tablo 4.3.8'de görüldüğü üzere, katılımcıların kendilik aidiyeti puanlarının yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan analizin sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak manidar bir fark bulunmamıştır (p>.05). Ancak alt boyut olan aile aidiyeti yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için yapılan analizin neticesinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Bu bulguya göre, yurtta kalan lise öğrencilerinin alt boyut olan aile aidiyeti puanları (X̄=18.09), aileleri ile yaşayan öğrencilerin aile aidiyeti alt boyutu puanlarından daha yüksektir (X̄=17.40).

4.4. DUYGUSAL ÖZERKLİĞİN YORDAYICILARINA İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan "duygusal özerklik" puanlarını yordayabilmek amacıyla lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. İki kategorili(düşük/yüksek) bir değişkene dönüştürülen duygusal özerklik bağımlı değişken olarak; kalınan yer, anneden algılanan duygusal istismar, babadan algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenleri ise bağımsız değişkenler olarak belirlenmiştir. Bağımsız değişkenler arasındaki "kalınan yer" süreksiz değişkeninde bulunan yurtta kalma durumu "1" evde aile ile birlikte kalma durumu ise "0" olarak kodlanarak yapılan analizlerde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4.4.1: Başlangıç Bloğu İçin İterasyon Öyküsü

		-2 Log Olabilirlik	Katsayılar
İterasyon		(-2LL)	Sabit
Adım 0	1	430.008	.179
	2	430.008	.180

Tablo 4.4.1 incelendiğinde modelin -2LL değerinin 430.008 ile başladığı görülmektedir. -2LL değeri 0'a yaklaştıkça mükemmel uyuma yaklaştığından, bu değerin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.4.2: Lojistik Regresyon Analizi Sonucunda Elde Edilen İlk Sınıflandırma Durumu

Gerçek/Gözlenen Durum	Kestirilen Durum		Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
	Düşük	Yüksek	
Düşük Duygusal Özerklik	0	142	0.0
Yüksek Duygusal Özerklik	0	170	100
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			54.5

Tablo 4.4.2 incelendiğinde, başlangıçta tüm katılımcıların yüksek duygusal özerlik kategorisinde tahmin edildiği ve doğru sınıflandırma yüzdesinin %54,5 olduğu görülmektedir. Gerçek durumda ise bunların 142'si düşük, kalan 170 kişi (tahmin ile uyumlu biçimde) yüksek duygusal özerkliğe sahiptir.

Tablo 4.4.3: Başlangıç Modelinde/Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

Adım 0	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp(β)
Sabit	0.180	0.114	2.506	1	0.113	1.197

Tablo 4.4.3, bağımsız değişkenlerin hiçbirisinin dikkate alınmadığı sadece başlangıç modelini oluşturan sabit terimin analiz sonuçlarını gösteren tablodur. Tabo 4.4.3'te görüldüğü gibi, başlangıç modelinin olabilirlik oranı (odd ratio) 1,197 dir. Wald istatistiğinin anlamlılık testi sonucunun sıfırdan anlamlı derecede farklı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.4.4 Başlangıç Modelinde/Eşitlikte Yer Almayan Değişkenler

	Değişkenler	Skor	sd	*p*
Adım 0	Yurtta kalma/aile ile yaşama	.016	1	.899
	Anneden algılanan duygusal istismar	128.773	1	.000
	Babadan algılanan duygusal istismar	141.744	1	.000
	Aile aidiyeti	172.515	1	.000
	Hata Ki-kare istatistiği ($\chi^2_{\beta o}$)	181.553	4	.000

Tablo 4.4.4'te başlangıç modelinde yer almayan yordayıcı değişkenler sunulmuştur. Tablo 4.4.4'ün son satırında görüldüğü gibi, ilk ki-kare değeri anlamlı bulunmuştur ($\chi^2_{\beta o}$=181.553, p<.05). Bu değerin anlamlı bulunması, bu değişkenlerden bir ya da daha fazlasının modele eklenmesinin, modelin yordama gücünü arttıracağını belirtmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2021). Tablonun son sütunundaki anlamlılık değerlerine bakıldığında, yurtta kalma/aile ile yaşama durumunun anlamlı olmadığı (p>.05), diğer bağımsız değişkenlerin yordanan değişkene anlamlı katkı sağlayacağı görülmektedir (p<.05).

Tablo 4.4.5: Yordayıcı Değişkenlerin Modele Girdiği Durum İçin İterasyon Öyküsü

			Katsayılar				
İterasyon		-2LL	Sabit	Yurtta kalma/ aile ile yaşama	Anneden algılanan duygusal istismar	Babadan algılanan duygusal istismar	Aile Aidiyeti
Adım 1	1	222.745	-2.309	-.018	-.020	-.021	.071
	2	184.876	-3.163	-.032	-.037	-.037	.110
	3	175.586	-3.190	-.097	-.053	-.052	.134
	4	174.588	-3.037	-.151	-.061	-.059	.143
	5	174.571	-3.004	-.163	-.062	-.060	.145
	6	174.571	-3.003	-.163	-.062	-.060	.145

Tablo 4.4.5 incelendiğinde, başlangıç modelinde 430.008 olan -2LL değerinin 174.571'e kadar düştüğü görülmektedir. Başlangıç modeline yordayıcı değişkenler dahil oldukça, -2LL farkının 255.437 olduğu saptanmıştır (430.008-174.571). Bu fark, modelin uyumundaki iyileşmenin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.4.6: Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi

Adım		Ki-Kare	sd	*p*
1	Adım	255.436	4	0.00
	Blok	255.436	4	0.00
	Model	255.436	4	0.00

Tablo 4.4.3, bağımsız değişkenler dahil edilerek oluşturulan modelin olasılıkları yordama gücünü göstermektedir. Bu tabloya göre, başlangıç modeline göre anlamlı derecede ilerleme göstermiştir ($p<0.05$). Bu sonucun anlamlı olması, yordayıcı değişkenler ile bağımlı değişken arasındaki ilişkinin varlığına işaret eder.

Tablo 4.4.7: Amaçlanan Modelin Özeti

Adım	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	174.571[a]	0.559	0.747

Tablo 4.4.7, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimin ne kadarını açıklayabildiklerini gösteren tablodur. Tablo 4.4.7'de yer alan Cox & Snell R^2 değeri incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin bağımsız değişken olan duygusal özerkliğin %56'sını açıkladığı görülmektedir. Ancak, Cox & Snell R^2 değeri hiçbir zaman 1' e ulaşamadığından yorumu kolay değildir. Bu durumda, Nagelkerke R^2 değerinin yorumlanması daha doğrudur. Sonuç olarak, yordayıcı değişkenler analize girdiğinde duygusal özerklik yordanan değişkenindeki varyansın %75 ini açıklamaktadır.

Tablo 4.4.8: Hosmer ve Lemeshow Testi

Adım	Ki-Kare	sd	*p*
1	2,144	8	0.976

Tablo 4.4.8 incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin analize dahil edilmesi ile oluşturulan yeni modelin yeterli düzeyde uyuma sahip olduğu görülmektedir (p>0.05).

Tablo 4.4.9: Lojistik Regresyon Modeli Sonucu Elde Edilen Sınıflandırma

Gerçek/Gözlenen Durum	Kestirilen Durum		Doğru Sınıflandırma Yüzdesi
	Düşük	Yüksek	
Düşük Duygusal Özerklik	119	23	83.8
Yüksek Duygusal Özerklik	14	156	91.8
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			88.1

Tablo 4.4.9'da yer alan lojistik regresyon modelinde ulaşılan sınıflandırma sonucu incelendiğinde, yordayıcı değişkenlere göre yapılan sınıflandırmayla düşük duygusal özerliğe sahip olan 142 kişiden 119'u doğru, 23'ü yanlış sınıflandırılmış olup, doğru sınıflandırılma oranı 83.8'dır. Yüksek duygusal özerkliğe sahip 170 kişiden 156'sı doğru, 14'ü yanlış sınıflandırılmış olup, doğru sınıflandırılma oranı 91.8'dir. Amaçlanan modele dair toplam doğru sınıflandırılma oranı ise %88.1 olarak bulunmuştur.

Tablo 4.4.10 Amaçlanan Model Değişkenlerinin Katsayı Değişkenleri

Adım		β	Standart Hata	Wald	sd	*p*	Exp(β)
1	Yurtta kalma /Aile ile yaşama	-.163	.465	.123	1	.726	0.850
	Anneden algılanan duygusal istismar	-.062	.023	7.534	1	.006	.939
	Babadan algılanan duygusal istismar	-.060	.023	6.596	1	.010	.941
	Aile Aidiyeti	.145	.029	24.517	1	.000	1.156
	Sabit	-3.003	2.973	1.020	1	.312	.050

Tablo 4.4.10'da regresyon modelindeki bağımsız değişkenlere ait katsayılar ve bunların anlamlılık derecelerini yer almaktadır. Yurtta kalma/aile ile yaşama değişkeni modele anlamlı bir katkı getirmese de β katsayısının -0.163 olduğu görülmektedir. Kategorik değişken kodlanırken ilgilenilen hedef kategori "yurtta kalma" olarak, referans kategori de "aile ile birlikte kalma" olarak ele alınmıştı. Bu durumda, yurtta kalan bir katılımcının yüksek duygusal özerkliğe sahip olma kategorisinde yer alma olabilirliği (odds'u) ailesiyle birlikte kalan katılımcıya göre 0,850 kat azdır. Yani yurtta kalanların yüksek duygusal özerkliğe sahip olma ihtimali ailesi ile birlikte kalanlardan azdır. Anneden algılanan duygusal istismar, babadan

algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti yordayıcı değişkenlerinin modele anlamlı bir katkı sağladığı görülmüştür (p<0,05). Bu sonuçlara göre, diğer yordayıcı değişkenler kontrol altına alındığında "anneden algılanan duygusal istismar" yordayıcı değişkenindeki 1 birimlik artış, yüksek duygusal özerklik kategorisinde yer alma olabilirlik oranını (odds'u) 0,939 kat azaltmaktadır. Diğer yordayıcı değişkenler kontrol altına alındığında, "babadan algılanan duygusal istismar" yordayıcı değişkenindeki 1 birimlik artış, yüksek duygusal özerklik kategorisinde yer alma olabilirlik oranını (odds'u) 0,941 kat azaltmaktadır. Diğer yordayıcı değişkenler kontrol altına alındığında, "aile aidiyeti" yordayıcı değişkenindeki 1 birimlik artış yüksek duygusal özerklik kategorisinde yer alma olabilirlik oranı 1,156 kat arttırmaktadır. Son olarak kesişim katsayısının (sabit) -3,003 olduğu görülmektedir. Yani bu değer; anneden algılanan duygusal istismar, babadan algılnan duygusal istismar ve aile aidiyeti puanları sıfıra eşit iken yurtta kalanların duygusal özerklik için yordanan log odds değeridir.

Özet olarak, öğrencilerin duygusal özerklik durumları (düşük-yüksek) üzerinde etkileri olduğu düşünülen yurtta kalma, anneden algılanan duygusal istismar, babadan algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti üzerindeki etkilerini incelemek için yapılan İkili Lojistik Regresyon Analizinde, ortaya çıkan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Model Nagelkkerke R^2 katsayısı ile yüksek duygusal özerkliğe sahip olma üzerindeki değişimin % 75'ini açıklamış, genel olarak katılımcıların %88'ini doğru sınıflandırmıştır. Anneden algılanan duygusal istismar, babadan algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti bağımsız değişkenleri, duygusal özerkliğin anlamlı yordayıcılarıdır. Anneden ve babadan algılanan duygusal istismar değişkenlerindeki artış yüksek duygusal özerlik kategorisinde yer alma ihtimalini azaltırken, aile aidiyeti yüksek özerklik kategorisinde yer alma ihtimalini arttırmaktadır.

4.5. DUYGUSAL ÖZERKLİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların duygusal özerklik puanlarının demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği ele alınmıştır. Bu kısımda, Kişisel Bilgi Formu'nda bulunan sorulara verilen yanıtlar için gözenek sayısı 30'un altında olan cevaplarda gruplamalar yapılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4.5.1: Duygusal Özerkliğin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Cinsiyet	Kadın	423	33.09	6.56	577	1.34	0.21
	Erkek	156	32.33	6.46			

Tablo 4.5.1'de görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.5.2: Duygusal Özerkliğin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Yaş	15-16	108	33.54	6.08	G. Arası	85.228	2	42.61	1.0	0.37
	17-18	441	32.81	6.69	G.İçi	24508.14	574	42.69		
	19-20	28	31.75	5.48	Toplam	24593.36	576			
	Toplam	577	32.90	6.53						

Tablo 4.5.2'de görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak doğrultusunda yapılan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.5.3: Duygusal Özerkliğin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Sınıf Düzeyi	11.	329	32.93	6.44	577	0.22	0.83
	12.	250	32.82	6.66			

Tablo 4.5.3.'te görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.5.4: Duygusal Özerkliğin Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, $\bar{X}$ ve *ss değerleri*					ANOVA Sonuçları					
Puan	**Gruplar**	**n**	$\bar{X}$	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Lise Türü	Fen	155	32.83	6.34	G. Arası	292.221	3	97.40	2.29	0.08
	Anadolu İmam-Hatip	110	34.16	6.20	G.İçi	24403.48	575	42.44		
	Sosyal Bilimler	44	31.40	6.75	Toplam	24695.7	578			
	Anadolu	270	32.64	6.69						
	Toplam	579	32.88	6.53						

Tablo 4.5.4'te görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının lise türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.5.5: Duygusal Özerkliğin Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, $\bar{X}$ ve *ss değerleri*					ANOVA Sonuçları					
Puan	**Gruplar**	**n**	$\bar{X}$	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Anne-Baba Birliktelik Durumu	Sağ-Birlikte	524	32.90	6.51	G. Arası	89.88	2	44.94	1.05	0.3
	Sağ-Ayrı	39	31.84	6.28	G.İçi	24579.63	575	42.74		
	Anne/Baba Vefat	15	34.66	8.03	Toplam	24669.52	577			
	Toplam	578	32.87	6.53						

Tablo 4.5.5'te görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal öz erklik puanlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.5.6: Duygusal Özerkliğin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, $\bar{X}$ ve *ss değerleri*					ANOVA Sonuçları					
Puan	**Gruplar**	**n**	$\bar{X}$	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	8	32.25	9.96	G. Arası	289.702	5	57.940	1.36	0.24
	İlkokul	114	31.83	6.09	G.İçi	24406.00	573	42.593		
	Ortaokul	80	34.22	5.806	Toplam	24695.70	578			
	Lise	178	32.92	6.95						
	Üniversite	168	33.06	6.28						
	Lisansüstü	31	32.29	7.49						
	Toplam	579	32.88	6.53						

Tablo 4.5.6'da görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.5.7: Duygusal Özerkliğin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	1	48.00	.	G. Arası	467.201	5	93.44	2.21	0.052
	İlkokul	71	33.22	6.30	G.İçi	24228.502	573	42.28		
	Ortaokul	76	33.92	6.26	Toplam	24695.703	578			
	Lise	163	32.05	6.20						
	Üniversite	202	32.74	6.95						
	Lisansüstü	66	33.59	6.25						
	Toplam	579	32.88	6.53						

Tablo 4.5.7'de görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır (*p*>.05).

Tablo 4.5.8: Duygusal Özerkliğin Kardeşlik Sırası Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Kardeşlik Sırası	İlk Çocuk	278	32.68	6.52	G. Arası	55.24	3	18.41	0.43	0.73
	Orta Çocuk	110	33.39	6.22	G.İçi	24640.45	575	42.85		
	Son Çocuk	160	32.76	6.59	Toplam	24695.70	578			
	Tek Çocuk	31	33.54	7.54						
	Toplam	579	32.88	6.53						

Tablo 4.5.8'de görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının kardeşlik sırasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere uygulanan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır (*p*>.05).

Tablo 4.5.9: Duygusal Özerkliğin Sosyo-Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Sosyo-Ekonomik seviye	Düşük	41	29.70	5.31	G. Arası	465.82	2	232.91	5.53	.004
	Orta	441	33.04	6.41	G.İçi	24229.87	576	42.06		
	Yüksek	97	33.53	7.20	Toplam	24695.70	578			
	Toplam	579	32.88	6.53						

Tablo 4.5.9'da görüldüğü üzere, katılımcıların duygusal özerklik puanlarının sosyo-ekonomik seviye değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için gerçekleştirilen analizin sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Bu farkı belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.5.10: Duygusal Özerklik Puanlarının Sosyo-ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Ekonomik Düzey	**(J) Ekonomik düzey**	**Ortalamalar Arası Fark (I-J)**	***p***
Düşük	Orta	-3.33*	.005
	Yüksek	-3.82*	.005
Orta	Düşük	3.33*	.005
	Yüksek	-.49	.775
Yüksek	Düşük	3.82*	.005
	Orta	.49	.775

*$p<.05$

Tablo 4.5.10'da görüldüğü üzere, ekonomik düzeyinin düşük olduğunu bildiren katılımcıların duygusal özerklik puanları ekonomik düzeyini orta ve yüksek bildiren katılımcılardan anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<.05$). Bu analize göre, ekonomik seviyesini düşük olarak bildiren katılımcıların duygusal özerklik puanları (X̄=29.70), hem orta ekonomik düzey bildiren katılımcıların duygusal özerklik puanlarından (X̄=33.04) hem de yüksek ekonomik düzey bildiren katılımcıların duygusal özerklik puanlarından (X̄=33.53) anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

4.6. ANNEDEN ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu kısımda, Kişisel Bilgi Formu'nda bulunan sorulara verilen yanıtlar için gözenek sayısı 30'un altında olan cevaplarda gruplamalar yapılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4.6.1: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Cinsiyet	Kadın	423	52.48	15.41	577	1.24	0.21
	Erkek	156	51.99	13.01			

Tablo 4.6.1'de görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 4.6.2: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Yaş	15-16	108	56.08	15.44	G. Arası	2100,11	2	1050.05	4.88	0.008
	17-18	441	51.28	14.64	G.İçi	123487,92	574	215.13		
	19-20	28	54.17	11.63	Toplam	125588,04	576			
	Toplam	577	52.32	14.76						

Tablo 4.6.2'de görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Bu farkı belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.6.3: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Yaş grubu	(J) Yaş grubu	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	*p*
15-16	17-18	4.80*	0.007
	19-20	1.90	0.81
17-18	15-16	-4.80*	0.007
	19-20	-2.89	0.57
19-20	15-16	-1.90	0.81
	17-18	2.89	0.57

*p<.05

Tablo 4.6.3'te görüldüğü üzere, 15-16 yaş grubu ile 17-18 yaş grubunun anneden algıladıkları duygusal istismar puanları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (p<.05). Bu analize göre, 15-16 yaş grubundaki katılımcıların anneden algıladıkları duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X}$= 56.08), 17-18 yaş grubundaki katılımcıların annelerinden algıladıkları duygusal istismar puan ortalamalarına göre ($\bar{X}$= 51.28) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.6.4: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	$\bar{X}$	*ss*	sd	t	*p*
Sınıf	11.	329	54.17	15.45	565.18	3.50	0.000
	12.	250	49.94	13.55			

Tablo 4.6.4'te görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Buna göre, 11. sınıfta öğrenim gören katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanları ($\bar{X}$= 54.17) 12. sınıfta öğrenim gören katılımcıların annelerinden algıladıkları duygusal istismar puanlarına göre ($\bar{X}$= 49.94) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.6.5: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, $\bar{X}$ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	$\bar{X}$	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Lise Türü	Fen	155	50.20	14.15	G. Arası	2853.493	3	951.16	4.42	0.004
	Anadolu İmam-Hatip	110	51.00	15.36	G.İçi	123734.03	575	215.19		
	Sosyal Bilimler	44	49.02	15.12	Toplam	126587.52	578			
	Anadolu	270	54.67	14.59						
	Toplam	579	52.34	14.79						

Tablo 4.6.5'te görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının lise türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05).

Tablo 4.6.6: Anneden Algılanan Duygusal İstismar Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Ekonomik Düzey	**(J) Ekonomik düzey**	**Ortalamalar Arası Fark (I-J)**	***p***
Fen	Anadolu İmam-Hatip	-0.79	0.97
	Sosyal Bilimler	1.18	0.96
	Anadolu	-4.46*	0.01
Anadolu İmam-Hatip	Fen	0.79	0.97
	Sosyal Bilimler	1.97	0.87
	Anadolu	-3.67	0.12
Sosyal Bilimler	Fen	-1.18	0.96
	Anadolu İmam-Hatip	-1.97	0.87
	Anadolu	-5.64	0.08
Anadolu	Fen	4.46*	0.01
	Anadolu İmam-Hatip	3.67	0.12
	Sosyal Bilimler	5.64	0.08

*p<.05

Tablo 4.6.6'da görüldüğü üzere fen lisesinde öğrenim gören katılımcıların annelerinden algıladıkları duygusal istismar puanları ($\bar{X}$=50.20), anadolu lisesinde öğrenim gören katılımcıların annelerinden algıladıkları duygusal istismar puanlarından ($\bar{X}$=54.67) anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuş (p<.05), diğer lise türleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.6.7: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, X̄ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Anne-Baba Birliktelik Durumu	Sağ-Birlikte	524	52.24	14.89	G. Arası	1221.68	2	610.84	2.81	0.06
	Sağ-Ayrı	39	50.94	12.89	G.İçi	124951.05	575	217.30		
	Anne/Baba Vefat	15	61.06	13.51	Toplam	126172.73	577			
	Toplam	578	52.38	14.78						

Tablo 4.6.7'de görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.6.8: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, X̄ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	8	61.12	18.68	G. Arası	2238.55	5	447.71	2.06	0.07
	İlkokul	114	54.77	14.66	G.İçi	124348.97	573	217.01		
	Ortaokul	80	50.95	12.58	Toplam	126587.52	578			
	Lise	178	52.88	15.89						
	Üniversite	168	50.26	13.57						
	Lisansüstü	31	53.00	17.89						
	Toplam	579	52.34	14.79						

Tablo 4.6.8'de görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere saptamak amacıyla gerçekleştirilen gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.6.9: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, $\bar{X}$ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**$\bar{X}$**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	1	52.00	.	G. Arası	1165.79	5	233.15	1.06	0.38
	İlkokul	71	55.01	15.58	G.İçi	125421.73	573	218.88		
	Ortaokul	76	53.65	14.95	Toplam	126587.52	578			
	Lise	163	52.80	15.36						
	Üniversite	202	51.08	14.11						
	Lisansüstü	66	50.71	14.35						
	Toplam	579	52.34	14.79						

Tablo 4.6.9'da görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.6.10: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Kardeşlik Sırası Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, $\bar{X}$ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**$\bar{X}$**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Kardeşlik Sırası	İlk Çocuk	278	53.16	15.36	G. Arası	594.61	3	198.20	0.90	0.44
	Orta Çocuk	110	52.67	15.49	G.İçi	125992.91	575	219.11		
	Son Çocuk	160	50.78	13.55	Toplam	126587.52	578			
	Tek Çocuk	31	51.96	13.17						
	Toplam	579	52.34	14.79						

Tablo 4.6.10'da görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algıladıkları duygusal istismar puanlarının kardeşlik sırasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.6.11: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Sosyo-Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, X̄ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Sosyo-Ekonomik Seviye	Düşük	41	58.73	17.86	G. Arası	3766.50	2	1883.25	8.83	.000
	Orta	441	52.75	14.96	G.İçi	122821.02	576	213.23		
	Yüksek	97	47.78	10.92	Toplam	126587.52	578			
	Toplam	579	52.34	14.79						

Tablo 4.6.11'de görüldüğü üzere, katılımcıların anneden algıladıkları duygusal istismar puanlarının sosyo-ekonomik seviye değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Bu farkı belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.6.12: Anneden Algılanan Duygusal İstismarın Sosyo-ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Ekonomik Düzey	**(J) Ekonomik düzey**	**Ortalamalar Arası Fark (I-J)**	***p***
Düşük	Orta	5.97*	.033
	Yüksek	10.94*	.000
Orta	Düşük	-5.97*	.033
	Yüksek	4.97*	.007
Yüksek	Düşük	-10.94*	.000
	Orta	-4.97*	.007

*p<.05

Tablo 4.6.12'de görüldüğü üzere, sosyo-ekonomik düzeyinin düşük, orta ve yüksek olduğunu bildiren katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanları birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (p<.05). Bu analize göre, ekonomik seviyesini düşük olarak bildiren katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanları (X̄=58.73), hem orta ekonomik düzey bildiren katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarından (X̄=52.75) hem de yüksek ekonomik düzey bildiren katılımcıların anneden algılanan duygusal istismar puanlarından (X̄=47.78) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

4.7. BABADAN ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarının demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu kısımda, Kişisel Bilgi Formu'nda bulunan sorulara verilen yanıtlar için gözenek sayısı 30'un altında olan cevaplarda gruplamalar yapılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4.7.1: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	***p***
Cinsiyet	Kadın	423	52,62	14,16	577	-0.58	0.56
	Erkek	156	53,41	15,17			

Tablo 4.7.1'de görüldüğü üzere, katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.7.2: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, X̄ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Yaş	15-16	108	54.21	13.99	G. Arası	552.568	2	276.28	1,33	0.26
	17-18	441	52.69	14.67	G.İçi	118816.58	574	206.99		
	19-20	28	49.357	10.68	Toplam	119369.15	576			
	Toplam	577	52.81	14.39						

Tablo 4.7.2'de görüldüğü üzere, katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.7.3: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**sd**	**t**	*p*
Sınıf Düzeyi	11.	329	54.01	14.13	577	2.25	0.02
	12.	250	51.29	14.71			

Tablo 4.7.3'te görüldüğü üzere, katılımcıların babalarından algıladıkları duygusal istismar puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere uygulanan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Yapılan analizde, 11. sınıfta öğrenim gören katılımcıların babalarından algıladıkları istismar düzeylerinin (X̄= 54.01) 12. sınıfta öğrenim gören katılımcılara göre (X̄= 51.29) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.7.4: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Lise Türü	Fen	155	51.43	14.18	G. Arası	664.579	3	221.52	1.06	0.36
	Anadolu İmam-Hatip	110	52.06	15.10	G.İçi	119806.16	575	208.35		
	Sosyal Bilimler	44	53.86	15.42	Toplam	120470.73	578			
	Anadolu	270	53.79	14.13						
	Toplam	579	52.83	14.43						

Tablo 4.7.4'te görüldüğü üzere, katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarının lise türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.7.5: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, X̄ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Anne-Baba Birliktelik Durumu	Sağ-Birlikte	524	52.64	14.44	G. Arası	1309.42	2	654.71	3.17	0.04
	Sağ-Ayrı	39	57.79	14.50	G.İçi	118726.35	575	206.48		
	Anne/Baba Vefat	15	48.13	10.83	Toplam	120035.78	577			
	Toplam	578	52.87	14.42						

Tablo 4.7.5'te görüldüğü üzere, katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Bu farkı belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.7.6: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Yaş grubu	**(J) Yaş grubu**	**Ortalamalar Arası Fark (I-J)**	***p***
Sağ-Birlikte	Sağ-Ayrı	-5,15	0.08
	Anne/Baba Vefat	4,50	0.45
Sağ-Ayrı	Sağ-Birlikte	5,15	0.08
	Anne/Baba Vefat	9,66	0.07
Anne/Baba Vefat	Sağ-Birlikte	-4,50	0.45
	Sağ-Ayrı	-9,66	0.07

Tablo 4.7.6'da görüldüğü üzere, yapılan Tukey testi sonucunda anne-baba sağ-ayrı olan katılımcıların algıladıkları baba istismar puanları ile anne-baba sağ-birlikte olan veya anne/baba vefat durumu belirten katılımcıların algıladıkları baba duygusal istismar puanlarından anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır (p>.05).

Tablo 4.7.7: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, $\bar{X}$ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**$\bar{X}$**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
	Okur-Yazar Değil	8	56.75	15.93	G. Arası	15460.94	5	309.38	1.49	0.19
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	114	55.87	15.58	G.İçi	118923.79	573	207.54		
	Ortaokul	80	52.01	13.98	Toplam	120470.73	578			
	Lise	178	51.75	13.99						
	Üniversite	168	52.42	14.10						
	Lisansüstü	31	51.22	14.58						
	Toplam	579	52.83	14.43						

Tablo 4.7.7'de görüldüğü üzere, katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.7.8: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, $\bar{X}$ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**$\bar{X}$**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
	Okur-Yazar Değil	1	54.00	.	G. Arası	1415.98	5	283.19	1.36	0.24
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	71	55.05	15.44	G.İçi	119054.75	573	207.77		
	Ortaokul	76	54.60	14.35	Toplam	120470.73	578			
	Lise	163	53.61	14.04						
	Üniversite	202	50.98	14.30						
	Lisansüstü	66	52.15	14.58						
	Toplam	579	52.83	14.43						

Tablo 4.7.8'de görüldüğü üzere, katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.7.9: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Kardeşlik Sırası Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, X̄ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Kardeşlik Sırası	İlk Çocuk	278	52.66	14.55	G. Arası	29.098	3	9.69	0.05	0.98
	Orta Çocuk	110	52.95	14.27	G.İçi	120441.64	575	209.46		
	Son Çocuk	160	53.13	14.57	Toplam	120470.73	578			
	Tek Çocuk	31	52.45	13.86						
	Toplam	579	52.83	14.43						

Tablo 4.7.9'da görüldüğü üzere, katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarının kardeşlik sırası değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.7.10: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Sosyo-Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, X̄ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Sosyo-Ekonomik seviye	Düşük	41	61.80	15.80	G. Arası	4627.55	2	2313.77	11.50	.000
	Orta	441	52.81	14.33	G.İçi	115843.18	576	201.11		
	Yüksek	97	49.13	12.69	Toplam	120470.73	578			
	Toplam	579	52.83	14.43						

Tablo 4.7.10'da görüldüğü üzere, katılımcıların babadan algıladıkları duygusal istismar puanlarının sosyo-ekonomik seviye değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (*p*<.05). Bu farkı belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.7.11: Babadan Algılanan Duygusal İstismarın Sosyo-ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Ekonomik Düzey	**(J) Ekonomik düzey**	**Ortalamalar Arası Fark (I-J)**	***p***
Düşük	Orta	8.98*	.000
	Yüksek	12.67*	.000
Orta	Düşük	-8.98*	.000
	Yüksek	3.68	.054
Yüksek	Düşük	-12.67*	.000
	Orta	-3.68	.054

* *p*<.05

Tablo 4.7.11'de görüldüğü üzere, ekonomik düzeyinin düşük, orta ve yüksek olduğunu bildiren katılımcıların babadan algıladıkları duygusal istismar puanları birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (p<.05). Bu analize göre, ekonomik seviyesini düşük olarak bildiren katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanları ($\bar{X}$=61.80), hem orta ekonomik düzey bildiren katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarından ($\bar{X}$=52.81) hem de yüksek ekonomik düzey bildiren katılımcıların babadan algılanan duygusal istismar puanlarından ($\bar{X}$=49.13) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

4.8. AİLE AİDİYETİ VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ ARASINDAKİ ANALİZLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların aile aidiyeti puanlarının demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu kısımda, Kişisel Bilgi Formu'nda bulunan sorulara verilen yanıtlar için gözenek sayısı 30'un altında olan cevaplarda gruplamalar yapılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4.8.1: Aile Aidiyetinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	**Gruplar**	**n**	**$\bar{X}$**	***ss***	**sd**	**t**	***p***
Cinsiyet	Kadın	423	67,35	11,44	577	-0.99	0.32
	Erkek	156	66,28	11,75			

Tablo 4.8.1'de görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.8.2: Aile Aidiyetinin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, $\bar{X}$ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**$\bar{X}$**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Yaş	15-16	108	65.81	11.81	G. Arası	227.624	2	113.812	0.87	0.42
	17-18	441	67.40	11.54	G.İçi	75470.36	574	131.481		
	19-20	28	67.67	8.44	Toplam	75697.98	576			
	Toplam	577	67.11	11.46						

Tablo 4.8.2'de görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.8.3: Aile Aidiyetinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	X̄	*ss*	sd	t	*p*
Sınıf Düzeyi	11.	329	66.16	11.49	577	-2.18	0.03
	12.	250	68.26	11.48			

Tablo 4.8.3'te görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Bu analiz sonucunda, 12. sınıfta öğrenim gören katılımcıların aile aidiyeti puanları (X̄=68.26), 11. sınıfta öğrenim gören katılımcıların aile aidiyeti puanlarına göre (X̄=66.16) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.8.4: Aile Aidiyetinin Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	***f*, X̄ ve *ss* değerleri**				**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Lise Türü	Fen	155	68.76	11.69	G. Arası	1064.16	3	354.72	2.69	0.04
	Anadolu İmam-Hatip	110	67.91	11.07	G.İçi	75737.34	575	131.72		
	Sosyal Bilimler	44	67.54	11.63	Toplam	76801.50	578			
	Anadolu	270	65.66	11.48						
	Toplam	579	67.06	11.52						

Tablo 4.8.4'te görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının lise türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Bu farkı belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.8.5: Aile Aidiyeti Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Ekonomik Düzey	(J) Ekonomik düzey	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	*p*
Fen	Anadolu İmam-Hatip	0.84	0.93
	Sosyal Bilimler	1.21	0.92
	Anadolu	3.09*	0.04
Anadolu İmam-Hatip	Fen	-0.84	0.93
	Sosyal Bilimler	0.37	0.99
	Anadolu	2.25	0.30
Sosyal Bilimler	Fen	-1.21	0.92
	Anadolu İmam-Hatip	-0.37	0.99
	Anadolu	1.87	0.74
Anadolu	Fen	-3.09*	0.04
	Anadolu İmam-Hatip	-2.25	0.30
	Sosyal Bilimler	-1.87	0.74

*p<.05

Tablo 4.8.5'te görüldüğü üzere fen lisesinde öğrenim gören katılımcıların aile aidiyeti puanları ($\bar{X}$=68.76), anadolu lisesinde öğrenim gören katılımcıların aile aidiyeti puanlarından ($\bar{X}$=65.66) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuş (p<.05), diğer lise türleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.8.6: Aile Aidiyetinin Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, $\bar{X}$ ve *ss değerleri*					ANOVA Sonuçları					
Puan	**Gruplar**	**n**	$\bar{X}$	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Anne-Baba Birliktelik Durumu	Sağ-Birlikte	524	67.43	11.41	G. Arası	869.70	2	434.85	3.3	0.04
	Sağ-Ayrı	39	63.20	12.04	G.İçi	75764.21	575	131.76		
	Anne/Baba Vefat	15	63.26	12.36	Toplam	76633.91	577			
	Toplam	578	67.04	11.52						

Tablo 4.8.6'da görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Bu farkı belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.8.7: Aile Aidiyetinin Anne Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Yaş grubu	(J) Yaş grubu	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	*p*
Sağ-Birlikte	Sağ-Ayrı	4.23	0.07
	Anne/Baba Vefat	4.17	0.35
Sağ-Ayrı	Sağ-Birlikte	-4.23	0.07
	Anne/Baba Vefat	-0.06	1.00
Anne/Baba Vefat	Sağ-Birlikte	-4.17	0.35
	Sağ-Ayrı	0.06	1.00

Tablo 4.8.7'de ifade edildiği üzere, yapılan Tukey testi sonucunda katılımcıların aile aidiyeti puanlarının anne baba birliktelik durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür (p>.05).

Tablo 4.8.8: Aile Aidiyetinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, $\bar{X}$ ve *ss değerleri*					ANOVA Sonuçları					
Puan	**Gruplar**	**n**	$\bar{X}$	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	8	63.00	11.18	G. Arası	808.27	5	161.65	1.22	0.30
	İlkokul	114	65.09	11.33	G.İçi	75993.22	573	132.62		
	Ortaokul	80	67.26	11.01	Toplam	76801.50	578			
	Lise	178	67.27	12.43						
	Üniversite	168	67.97	10.63						
	Lisansüstü	31	68.71	12.60						
	Toplam	579	67.06	11.52						

Tablo 4.8.8'de görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.8.9: Aile Aidiyetinin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	1	72.00	.	G. Arası	609.74	5	121.94	0.92	0.47
	İlkokul	71	65.50	10.66	G.İçi	76191.76	573	132.97		
	Ortaokul	76	67.72	11.00	Toplam	76801.50	578			
	Lise	163	66.02	12.04						
	Üniversite	202	67.77	12.06						
	Lisansüstü	66	68.30	9.92						
	Toplam	579	67.06	11.52						

Tablo 4.8.9'da görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.8.10: Aile Aidiyetinin Kardeşlik Sırası Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Kardeşlik Sırası	İlk Çocuk	278	67.10	11.65	G. Arası	84.44	3	28.14	0.21	0.89
	Orta Çocuk	110	67.37	10.55	G.İçi	76717.06	575	133.42		
	Son Çocuk	160	66.57	12.27	Toplam	76801.50	578			
	Tek Çocuk	31	68.12	9.99						
	Toplam	579	67.06	11.52						

Tablo 4.8.10'da görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının kardeşlik sırası değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak manidar bir fark bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4.8.11: Aile Aidiyetinin Sosyo-Ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasını Saptamada Kullanılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

***f*, X̄ ve *ss* değerleri**					**ANOVA Sonuçları**					
Puan	**Gruplar**	**n**	**X̄**	***ss***	**Var. K.**	***KT***	***sd***	***KO***	***F***	***p***
Ekonomik seviye	Düşük	41	60.09	12.61	G. Arası	3186.49	2	1593.25	12.46	0.000
	Orta	441	66.94	11.37	G.İçi	73615.00	576	127.80		
	Yüksek	97	70.56	10.35	Toplam	76801.50	578			
	Toplam	579	67.06	11.52						

Tablo 4.8.11'da görüldüğü üzere, katılımcıların aile aidiyeti puanlarının sosyo-ekonomik seviye değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla

gerçekleştirilen analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Bu farkı belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.8.12: Aile Aidiyeti Puanlarının Sosyo-ekonomik Seviye Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Tukey Testi Sonuçları

(I) Ekonomik Düzey	**(J) Ekonomik düzey**	**Ortalamalar Arası Fark (I-J)**	***p***
Düşük	Orta	-6.84	0.001
	Yüksek	-10.46	0.000
Orta	Düşük	6.84	0.001
	Yüksek	-3.62	0.012
Yüksek	Düşük	10.46	0.000
	Orta	3.62	0.012

*p<.05

Tablo 4.8.12'de görüldüğü üzere, ekonomik düzeyinin düşük, orta ve yüksek olduğunu bildiren katılımcıların aile aidiyeti puanları birbirlerinden anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (p<.05). Bu analize göre, ekonomik seviyesini düşük olarak bildiren katılımcıların aile aidiyeti puanları ($\bar{X}$=60.09), hem orta ekonomik düzey bildiren katılımcıların aile aidiyeti puanlarından ($\bar{X}$=66.94) hem de yüksek ekonomik düzey bildiren katılımcıların aile aidiyeti puanlarından ($\bar{X}$=70.56) anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölüm, araştırma sürecinde yapılan veri analizleri ile elde edilen bulguların ilgili alanyazın doğrultusunda yorumlanarak tartışılmasından oluşmaktadır. İlk olarak, duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenleri arasındaki ilişkilere dair ulaşılan bulguların tartışılmasına ve yorumlanmasına yer verilmiştir. İkinci olarak, duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenleri ile yurtta kalma/aile ile yaşama değişkeninin ilişkilerine dair ulaşılan bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır. Üçüncü olarak, araştırmanın bağımlı değişkeni olan duygusal özerklik değişkeninin algılanan duygusal istismar, aile aidiyeti ve yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenleri tarafından yordanma düzeyine ilişkin ulaşılan bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Son olarak da duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenleri ile araştırmanın demografik değişkenleri arasındaki ilişkilere dair elde edilen bulguların tartışma ve yorumu sunulmuştur.

5.1. DUYGUSAL ÖZERKLİK, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ DEĞİŞKENLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI

Araştırma bulgularına göre ergenlik dönemindeki bireylerin duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Duygusal özerklik ile hem anneden hem de babadan algılanan duygusal istismar arasında negatif yönlü ilişkiler bulunurken, duygusal özerklik ile aile aidiyeti arasında pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın ilk sorusuna yönelik olarak, duygusal özerklik ile anneden algılanan duygusal istismar arasında negatif yönlü, orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde, duygusal özerklik ile babadan algılanan duygusal istismar arasında da negatif yönlü, orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguların, alanyazında yapılan diğer araştırmalarla tutarlı olduğu söylenilebilir. Örneğin, Farrow (2015) tarafından yapılan araştırma sonucunda algılanan duygusal istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal daha düşük özerklik düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Karabanova ve Poskrebysheva (2013) tarafından yapılan çalışmada da ebeveynleri ile ilişkilerinde duygusal uzaklık bildiren ergenlerin daha düşük özerklik ifade ettikleri görülmüştür. Maas, Laceulle ve Bekker (2018) tarafından yapılan araştırma sonucunda da çocukluk dönemindeki stresli yaşam olayları, özerklik-bağlılık duygularındaki eksiklikler ile ilişkili bulunmuştur. Çelik (2015) tarafından yapılan çalışmada

da ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrolün duygusal özerkliği anlamlı bir şekilde yordadığı ve psikolojik kontrol düzeyi arttıkça duygusal özerkliğin azaldığı bulunmuştur. Koç (2019) tarafından yapılan araştırma sonucunda ise ebeveynlerden algılanan demokratik tutum ile duygusal özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatürdeki araştırma sonuçlarında ve bu araştırmanın bulgularında da görüldüğü üzere, ergenlerin duygusal olarak özerk olması, ebeveynleri ile kurdukları ilişkilerin sağlıklı olması ile anlamlı düzeyde ilişkilidir.

Araştırmanın diğer sorusuna yönelik olarak yapılan analiz sonuçlarında duygusal özerklik, aile aidiyeti ile pozitif yönde orta düzeyde ilişkili bulunmuştur (r= 0.67, p<0.01). Ulaşılan bu sonucun, literatürdeki araştırmalarla tutarlı olduğu söylenilebilir. Noom, Dekovic ve Meeus (1999) yaptıkları çalışmada, ergenlerin özerklikleri ve ebeveynlerine bağlanmalarının psiko-sosyal uyumları ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Güney (2017) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarında, ergenlerin duygusal özerklikleri ile algıladıkları aile destekleri arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Benzer doğrultuda, Erçevik (2014) tarafından yapılan çalışmada da ergenlerin duygusal özerklikleri ile ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yine bu bulgularla tutarlı olarak, Allen ve diğerleri (1994) tarafından yapılan boylamsal çalışmada da hem ebeveynlerin sağladığı hem de ergenlerin gösterdiği özerklik ve ilişkisellik birbiriyle anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, aile aidiyeti ile anneden algılanan duygusal istismar arasında orta düzeyde, babadan algılanan duygusal istismar arasında ise yüksek düzeyde negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler saptanmasıdır. Yani, özellikle babalarından yüksek düzeyde duygusal istismar algılayan ergenler, daha düşük aile aidiyeti bildirmişlerdir. Literatürde bu bulgu ile tutarlı olarak, Başar (2019) tarafından yapılan araştırmada da ergenlerin aile aidiyetleriyle ebeveyn-ergen ilişkilerinin niteliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayberk (2020) tarafından yapılan çalışmada da sözel şiddete maruz kalan aile üyeleri, sözel şiddete maruz kalmayan ailelerin üyelerine göre daha düşük aile aidiyeti bildirmişlerdir. Yine Ayberk (2020)'nin bu çalışmasında aile içerisinde sorunlarla karşılaşma sıklığı arttıkça, aile aidiyeti düzeyinin anlamlı şekilde düştüğü saptanmıştır.

Araştırmanın bu bulgusunda dikkat çeken bir nokta da, diğer değişkenler arasında orta düzeyde anlamlı ilişkiler bulunurken, aile aidiyeti ile babadan algılanan duygusal istismar arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmış olmasıdır. Bu doğrultuda benzer bir bulgu

Chen (2003) tarafından rapor edilmiştir. Bu rapora göre, özellikle orta ve geç ergenlik dönemindeki ergenlerin aile aidiyetlerinin, babalarıyla etkileşimlerinin niteliği ve yoğunluğu ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bu bulgu, ergen ve baba arasındaki ikili ilişkinin tüm aileye yönelik olan düşük bir aidiyetle ilişkili olabileceğini göstermektedir. Nitekim, aile aidiyeti ikili bir ilişkiye değil, tüm aileye atıfta bulunulan bütünsel bir duyguyu ifade etmektedir (King, Boyd ve Thorsen, 2015).

Öte yandan literatürde bu araştırmanın bulguları ile tutarlı olmayan araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Parra, Oliva ve Sánchez-Queija (2015) tarafından yürütülen duygusal özerklik, aile bağlılığı ve yaşam doyumunun incelendiği bir araştırmada; duygusal özerkliğin, birbirine bağlı olmayan aile ilişkilerine yanıt olarak gelişebileceği ve bu durumun kişinin yaşamındaki memnuniyetsizlik ile ilişkili olduğu bildirilmektedir. Yine, Ryan ve Lynch (1989) tarafından yürütülen ve lise düzeyindeki ergenler üzerinde yapılan çalışmada da duygusal özerklik ile algılanan ebeveyn kabulü arasında negatif, algılanan ebeveyn reddi ile pozitif ilişki bulunmuştur. Literatürde yer alan ve bu araştırmanın bulguları ile paralel olmayan araştırmaların, araştırmanın yapıldığı kültür ve bağlamla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Nitekim Lamborn ve Steinberg (1993) ve Fuhrman ve Holmbeck (1995) tarafından da öne sürüldüğü gibi, duygusal özerkliğin anlamı bağlama bağlı olarak değişebilir. Ayrıca, dünya literatüründe yapılan duygusal özerklik çalışmalarında da kültürün özerklik üzerindeki etkisi vurgulanmaktadır (Beyers ve Goossens, 2005; Fuhrman ve Holmbeck, 1995; Kagitcibasi, 2005; Manzi, Regalia, Pelucchi ve Fincham, 2012; Parra ve Oliva, 2009; Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2015).

Araştırmanın giriş bölümünde de bahsedildiği üzere duygusal özerklik, Amerika ve Kuzey Avrupa ülkeleri gibi bireyselliğin ön planda olduğu bireyci kültürlerde olumlu ve destekleyici aile ilişkileri ile ilişkili bulunurken (Allen, Hauser, Bell ve O'Connor, 1994; Lamborn ve Steinberg, 1993), Akdeniz ve Asya ülkeleri gibi toplumcu kültürlerde ise olumsuz ve destekleyici olmayan aile ilişkileri ile ilişkili bulunmuştur (Parra ve Oliva, 2009; Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2015; Sandhu ve Kaur, 2012). Bununla beraber, Türkiye kültüründe yapılan araştırmalarda ise farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Türkiye kültüründe gerçekleştirilen ve özerk-ilişkisel benlik kavramının önerildiği Kağıtçıbaşı'nın (2005) araştırma sonuçları da bu araştırmadan elde edilen bulgular ile tutarlılık göstermektedir. Kağıtçıbaşı (2005), insanın temel ihtiyaçları olan özerklik ve ilişkiselliğin bir arada var olabileceğini ve hem özerkliğin hem de ilişkiselliğin önemini kabul eden sağlıklı bir

gelişim modeli olarak özerk-ilişkisel benlik modelini önermektedir. Her ne kadar ergenlik dönemindeki aile ilişkilerini ele alan literatür, aile etkileşiminde özerkliğin veya ilişkiselliğin önceliğini vurgulama eğiliminde olsa da (Cooper, 1983), araştırmacıların genel kanısı bireyin bir yandan aile ile bağlılığı sürerken diğer yandan da kendi bağımsızlığını kazanmasının sağlıklı olduğu yönündedir (Dolgin, 2014; Maas, Laceulle ve Bekker, 2018; Steinberg, 2007; Withers, McWey ve Lucier-Greer, 2016). Bilhassa daha güncel olan çalışmalar, özerklik ve ilişkisellik birlikteliğini vurgulamakta (Maas, Laceulle ve Bekker, 2018; Özdemir ve Çok, 2011; Steinberg, 2017) ve sağlıklı ailelerin özerkliği ve duygusal desteği dengeleyen aileler olduğunu önermektedir (Dolgin, 2014; Nichols, 2013).

Bu bulgular ışığında, Türkiye kültüründe yaşayan ergenlerde gelişen duygusal özerkliğin, hem sağlıklı aile ilişkilerini ifade eden düşük düzeyde algılanan duygusal istismar ile hem de yine sağlıklı aile ilişkilerinin bir göstergesi olarak sayılan aile aidiyeti ile (Ploskonka ve Servaty-Seib, 2015) pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu söylenilebilir.

5.2. DUYGUSAL ÖZERKLİK, ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE AİLE AİDİYETİ İLE YURTTA KALMA/AİLE İLE YAŞAMA DURUMU ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI

Bu bölümde, araştırmanın bir diğer sorusu olan ergenlerin duygusal özerklik, algıladıkları duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenlerine ait toplam ve alt boyut puanlarının yurtta veya ailelerinin yanında kalma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ulaşılan bulguların tartışma ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

Yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda, katılımcıların duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti toplam puanlarının yurtta kalma veya aile ile yaşama değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu sonuç üzerinde, araştırmanın pandemi döneminde yapılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Katılımcılardan elde edilen verilerin çoğunluğu, pandemi sebebiyle online olarak toplanmıştır. Dolayısıyla, araştırmaya katılan lise öğrencileri, normal süreçte yurtta kalıyor olsalar da, uzaktan eğitim dönemini evde ailelerinin yanında geçirmekteydi. Buradan hareketle, duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti puanları ile yapılan analizler sonucunda anlamlı bir farka ulaşılmamasının, örneklem grubundaki bireylerin yaklaşık bir yıldır ailelerinin yanında kalmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Ancak elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda dikkat çekmektedir ki, yurtta kalan ve ailesi ile yaşayan katılımcıların alt boyut olan aile aidiyeti puanları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulguya göre, yurtta kalan lise öğrencilerinin aile aidiyeti alt boyutu puanları, aileleri ile yaşayan öğrencilerin aile aidiyeti alt boyutu puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu sonuç, Kiremitçi (2020) tarafından yapılan araştırmanın sonucu ile de tutarlıdır. Bu araştırmaya göre, ailesinin yanında kalmayan lise öğrencilerinin aile aidiyetleri, ailesi ile kalanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulguya benzer bir bulgu da Watt ve Badger (2009) tarafından yapılan, aidiyet ihtiyacı ile ev hasreti arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmada rapor edilmiştir. Watt ve Badger (2009) tarafından yapılan çalışmada, farklı kültürlerden olup ailelerinden ayrı yaşayan üniversite öğrencilerinin aidiyet ihtiyaçları, aileleri ile yaşayan öğrencilere göre daha yüksek bulunurken, aidiyet ihtiyacının ev hasretine neden olduğuna dair anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buradan hareketle, bu araştırmada da yurtta kalan öğrencilerin aile aidiyeti ortalamalarının daha yüksek bulunmasının, ailelerine karşı duydukları özlem duyguları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Yine bu bulgulara paralel olarak, literatürde yurtta kalan öğrenciler üzerinde yapılan sınırlı sayıdaki araştırmadan biri olan Sullivan ve Sullivan'ın (1980) araştırmasında da benzer bir bulguya ulaşılmıştır. Sullivan ve Sullivan'ın (1980) araştırması hem lise düzeyinde hem de üniversite düzeyinde yurtta kalan öğrencilerin aileleriyle olan ilişkilerini incelemiştir. Ve araştırma sonucunda, yurtta kalan ve ailesiyle yaşayan lise öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamışken, yurtta kalan üniversite öğrencilerinin ebeveynlerine bağlılıkları daha yüksek bulunmuştur. Bu doğrultuda, Flanagan (1980) da ebeveynlerden ayrı yaşamanın bireye mahremiyet imkanı sunmasından dolayı daha olumlu algılanan ergen-ebeveyn ilişkisi ile sonuçlanabileceğini belirtmektedir. Bu bilgilerin ve araştırma bulgularının sonucunda, özellikle yurtta kalan ve aileleri ile yaşayan ergenlerin algıladıkları aile ilişkilerine dair daha yeni ve daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

5.3. DUYGUSAL ÖZERKLİĞİN YORDAYICILARINA İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI

Araştırmanın bu bölümünde, ergenlerin duygusal özerkliklerinin yordayıcı değişkenlerini belirlemek amacıyla yapılan lojistik regresyon analizi sonuçlarının tartışma ve yorumlarına yer verilmiştir. Analiz sonucunda; algılanan duygusal istismarın duygusal özerkliğin negatif yönlü anlamlı bir yordayıcısı olduğu; aile aidiyetinin ise duygusal özerkliğin

pozitif yönlü anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yordayıcı değişken olarak modelde rol alan yurtta kalma/aile ile yaşama değişkeninin ise duygusal özerkliğe anlamlı düzeyde bir katkı sağlamadığı görülmüştür. Ancak, modeldeki tüm yordayıcı değişkenlerin, bağımlı değişken olan duygusal özerkliği açıklama varyanslarının %56 ile %75 aralığında olduğu saptanmıştır. Ayrıca, yurtta kalma/aile ile yaşama değişkeni modele anlamlı bir katkı getirmese de yapılan lojistik regresyon analizi sonucunda yurtta kalan bir katılımcının yüksek duygusal özerkliğe sahip olma kategorisinde yer alma olabilirliğinin (odds'unun), ailesiyle birlikte kalan katılımcıya göre 0,850 kat daha az olduğu bulunmuştur. Yani yurtta kalan bir öğrencinin yüksek duygusal özerkliğe sahip olma ihtimali, ailesi ile birlikte kalan bir öğrenciye göre daha azdır.

Araştırmanın lojistik regresyon analizi sonuçlarında, önerilen modelin doğru sınıflandırma oranının %88.1 olduğu ve sıfır modelin sınıflandırma oranına göre (%54.5) bir gelişme ortaya koyduğu saptanmıştır. Bu sonuçtan hareketle, duygusal özerklik değişkeninin yordayıcıları olarak yurtta kalma, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenleri ile kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu söylenilebilir.

Yapılan analiz sonucunda, algılanan duygusal istismarın duygusal özerkliğin anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda, ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları duygusal istismarın, duygusal olarak özerkleşebilmelerine ket vurduğu, yani duygusal özerkliğin gelişimini negatif olarak yordadığı söylenilebilir. Nitekim duygusal özerklik, aile ile kurulan etkileşimin sonucunda gelişmektedir (Toepher, 2001). Araştırmanın bulgusu ile tutarlı olarak, Karabanova ve Poskrebysheva (2013) tarafından yapılan çalışmada ergen-ebeveyn etkileşimindeki aşırı kontrolcü yaklaşımın ve duygusal mesafenin, özerkliğin gelişimini azalttığı bulunmuştur. Inguglia ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada, ergen bireyler tarafından algılanan ebeveyn desteğinin özerkliği olumlu olarak yordadığı bulunmuştur. Karakuş (2020) tarafından ergenler üzerinde yapılan çalışmada da anne ve babaya güvenli bağlanmanın, duygusal özerkliğin idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyselleşme boyutlarını pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Araştırmanın bulgularında görüldüğü ve Blos (1967) tarafından ifade edildiği gibi duygusal özerklik, ergenlerin sağlıklı gelişimleri için bir mihenk taşıdır. Duygusal olarak sağlıklı olan bir özerklik gelişimi de ancak sağlıklı aile ilişkileri ile mümkün olabilir.

Araştırma bulgularında da görüldüğü üzere; duygusal özerklik, ergenler ve ebeveynleri arasındaki ilişkilerin niteliği ile yakından ilişkilidir (Beyers ve Goossens, 1999). Bu ilişki

içerisinde, anneden ve/veya babadan algılanan istismar yüksek olduğunda bu durum daha düşük duygusal özerkliğe neden olabilmektedir. Diğer bir deyişle, ebeveynlerinden duygusal istismar algılayan ergen birey; duygusal olarak özerkleşememekte ve yetişkinliğe geçiş süreci sekteye uğrayabilmektedir.

Yine yapılan analiz sonucunda, aile aidiyetinin duygusal özerkliğin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Yani ergenlerde aile aidiyetinin, duygusal özerkliğin gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı bulunmuştur. Bu bulgunun özellikle ebeveyn-ergen etkileşimi ile ilgili literatürde yer alan ya özerkliğin ya da bağlılığın önceliğini vurgulama eğilimine (Cooper, 1983) ışık olacağı düşünülmektedir. Çünkü, aile aidiyetinin duygusal özerkliğe katkı sağladığının saptanması, özerkliğin aidiyet ile beraber geliştiğini ortaya koymaktadır. Alanyazında bu bulgu ile tutarlı araştırmalar da bulunmaktadır. Güney (2017) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda, ergenlerde algılanan aile desteğinin, duygusal özerkliğin gelişimine pozitif yönde ve anlamlı bir katkısı olduğu görülmüştür. Budal (2021) tarafından yapılan tez çalışmasında, ergenlerin hissettiği anne ve baba sıcaklığının duygusal özerkliklerini anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Allen ve diğerleri (1994) tarafından yapılan araştırmada da aile içerisindeki yakın ve destekleyici ilişkilerin, özerkliğin gelişmesine uygun bir bağlam oluşturacağı ve böylelikle ilişkiselliğin ve özerkliğin birlikte gelişeceği belirtilmektedir. Bu araştırmada özerklik ve aidiyetin birbiriyle ve duygusal istismarın daha düşük bildirildiği sağlıklı aile etkileşimi ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda, ergenlik döneminde özerkliğin ve aidiyetin birbirlerine paralel olarak ve katkı sağlayarak geliştiği ifade edilebilir. Araştırma sonucunda görüldüğü ve Toepher'in (2001) de önerdiği gibi hem özerklik hem de ilişkisellik birlikte geliştiğinde mümkün olabilmektedir.

Benzer şekilde araştırma sonuçları, Kağıtçıbaşı'nın (2005) önerdiği "Özerk-ilişkisel benlik modeli" ile de uyumludur. Nitekim özerkliğin ilişkiselliğe aykırı olmadığı ve hem özerkliğin hem de aidiyet duygusunun aile ile kurulan sağlıklı ilişkiler ile birlikte geliştiği bu araştırma sonucunda da kanıtlanmaktadır. Bilhassa ergenlik dönemi, özerklik ve ilişkisellik dinamiklerinin özel bir önem kazandığı dönemdir (Kağıtçıbaşı, 2005). Bu dönemde özerk olabilmek ilişkisel olabilmeyi kolaylaştırır; bir ilişki ne kadar irade doğrultusunda ve bireyin motivasyonu ile gerçekleşirse, ilişkiden duyulan memnuniyet ve güven hissi de o kadar olası olmaktadır (Noom, Dekovic ve Meeus, 1999).

Ayrıca, ulaşılan analiz sonuçları, yapısal aile terapisi kuramının öncüsü olan Bowen'ın ideal aile görüşü ile de desteklenmektedir. Bowen'a göre ideal olan aileler, bir yandan aile

üyelerinin bağımsız hissetmesine ve davranmasına izin verirken bir yandan da aile üyeleri birbirlerine yeterli duygusal desteği sunarlar (Nichols, 2013).

Bu bulgular ışığında, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyetinin duygusal özerkliğin gelişimine anlamlı düzeyde katkı sağladığı söylenilebilir. Kısacası duygusal özerklik, düşük düzeyde duygusal istismar ve yüksek düzeyde aile aidiyeti ile ifade edilen sağlıklı ve olumlu aile ilişkileri içerisinde gelişmektedir.

5.4. DUYGUSAL ÖZERKLİK VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI

Araştırmada örneklem grubunu oluşturan ergenlerin duygusal özerklik puanlarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, lise türü, anne baba birliktelik durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve kardeşlik sırası değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak örneklem grubunu oluşturan ergenlerin duygusal özerklik puanlarının sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bölümde, ulaşılan bu bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Duygusal özerklik puanının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla yapılan analiz sonucunda, anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır. Literatürde yer alan çalışmalar duygusal özerkliğin cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediğini incelediklerinde farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Bu araştırmaların bir kısmı (Chen, 1994; Steinberg ve Silverberg, 1986; Tung ve Dhillon, 2006), kadınlarda duygusal özerkliği daha yüksek bulurken; diğer bir kısmı ise bu araştırma ile tutarlı olarak, cinsiyet değişkenine göre duygusal özerklik ortalama puanlarında anlamlı bir farklılık bulamamıştır (Chou, 2000; Erçevik, 2014; Güneş, 2018; Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2014; Savaş, 2020; Tatar, Bildik,Yektaş, Hamidi ve Özmen, 2016).

Duygusal özerklik puanının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla yapılan analiz sonucunda, anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır. Literatürde, duygusal özerkliğin yaş değişkenine göre değişip değişmediğini inceleyen araştırmaların farklı sonuçlara ulaştıkları görülmektedir. Bu araştırmaların bir kısmı (Aydın, 2000; Ermiş, 2019; Noom, Dekovic ve Meeus, 2001; Steinberg ve Silverberg, 1986) duygusal özerkliğin yaş ile beraber arttığı sonucuna ulaşırken; bazı çalışmalar (Chou, 2000; Çimen, 2017; Yazıcı, 2019) ise bu araştırma ile paralel olarak anlamlı bulgulara ulaşamamıştır. Erçevik

(2014)'in araştırmasında ise, öğrencinin yaşı ile duygusal özerklik puanları arasında negatif yönlü anlamı düzeyde bir ilişki saptanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, duygusal özerklik puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgunun, öğrencilerin yakın kademelerde (11. ve 12. sınıf kademelerinde) eğitim görmelerinden dolayı anlamlı olmadığı düşünülmektedir. Alanyazında, bu bulgu ile paralel sonuçlara ulaşan araştırmalar bulunmakta (Güneş, 2018), ancak sınıf düzeyi ile ilgili farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Koç (2019)'un çalışmasında, 9. sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinin duygusal özerklik puanları, 10. ve 11. sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinin duygusal özerklik puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Savaş (2020) tarafından yapılan araştırmada ise, 12. sınıf öğrencilerinin duygusal özerkliklerinin, 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yapılan diğer bir analiz sonucunda, duygusal özerkliğin lise türü değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Koç'un (2019) araştırmasında da, ergenlerin duygusal özerklik puanları okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Erçevik'in (2014 çalışmasında ise okul türü değişkeni ile ilgili olarak, meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin duygusal özerklik toplam puanları, Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Duygusal özerklik puanının anne-baba birliktelik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda, anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır. Erçevik'in (2014) çalışmasında, anne-babası birlikte olan öğrencilerin duygusal özerklik toplam puanlarının, anne-babası boşanmış olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Duygusal özerklik puanının anne-baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için gerçekleştirilen analiz sonucunda, anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır. Bu bulgu ile tutarlı olarak, Ermiş'un (2019) araştırmasında da ergenlerin duygusal özerklik düzeylerinin anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Yine benzer şekilde, Güneş'in (2018) araştırmasında da ergenlerin duygusal özerklik puanlarının anne ya da baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Duygusal özerklik puanının kardeşlik durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için gerçekleştirilen analiz sonucunda, anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır. Güneş'in (2018) ve Erçevik'in (2014) çalışmaları da bu bulgu ile tutarlı olarak, ergenlerin duygusal özerklik düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Duygusal özerklik puanının sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için gerçekleştirilen analiz sonucunda, anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmuştur. Bu sonuca göre, düşük düzeyde sosyo-ekonomik seviye bildiren bireylerin duygusal özerklik puanları daha düşük bulunmuştur. Koç'un (2019) araştırmasında ise, ergenlerin duygusal özerkliklerinin, sosyoekonomik gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Yine, Erçevik'in (2014) çalışmasında da duygusal özerklik ile sosyoekonomik gelir düzeyi arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır.

5.5. ALGILANAN DUYGUSAL İSTİSMAR VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI

Araştırmada örneklem grubunu oluşturan ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar puanlarının cinsiyet, anne baba birliktelik durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve kardeşlik durumu değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılırken; yaş, sınıf düzeyi, lise türü ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Araştırmada örneklem grubunu oluşturan ergenlerin babalarından algıladıkları duygusal istismar puanlarının ise cinsiyet, yaş, lise türü, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve kardeşlik durumu değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmış; sınıf düzeyi, anne-baba birliktelik durumu ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Bu bölümde, ulaşılan bu bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Hem anneden hem de babadan algılanan duygusal istismar puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için gerçekleştirilen analiz sonucunda, anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır. Literatürde bu bulgu ile tutarlı araştırmalar bulunmaktadır. Toker-Karabulut'un (2019) çalışmasında lise öğrencilerinin hem annelerinden hem de babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili araştırmalar incelendiğinde,

Karaca (2001), Siyez (2003) ve Yalçın (2007) tarafından yürütülen farklı araştırmalarda da bu araştırma ile tutarlı olarak algılanan duygusal istismarın cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Cansız'ın (2019) araştırmasında erkeklerin anne-babalarından algıladıkları duygusal istismar puanları kızlardan daha yüksek bulunmuştur. Türk'ün (2013) Akman'ın (2019) ve Koçmarlar'ın (2016) çalışmalarında da erkeklerin algıladıkları duygusal istismar düzeyi kızlardan daha yüksek bulunmuştur. Diğer yandan kızların algıladıkları duygusal istismar puanlarını erkeklere göre daha yüksek bulan çalışmalar da mevcuttur (Murty ve diğerleri, 2003; Yılmaz-Irmak, 2008).

Anneden algılanan duygusal istismar düzeyi yaş değişkenine göre anlamı düzeyde farklılaşmakta iken, babadan algılanan duygusal istismarın yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Yapılan analiz sonucunda, 15-16 yaş grubundaki katılımcıların annelerinden algıladıkları duygusal istismar puanları, 17-18 yaş grubundaki katılımcıların annelerinden algıladıkları duygusal istismar puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgudan farklı olarak, Toker-Karabulut (2019)'un çalışmasında, 17 yaş ve üzerindeki öğrencilerin hem annelerinden hem de babalarından algıladıkları duygusal istismar düzeylerinin daha alt yaştaki öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Özcan'ın (2009) çalışmasında ve Yalçın'ın (2007) araştırmasında algılanan duygusal istismar ile yaş değişkeni arasında manidar bir fark bulunmamıştır.

Yine gerçekleştirilen analizin sonucunda, hem anneden hem de babadan algılanan duygusal istismarın sınıf düzeyi değişkenine göre anlamı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre, 11. sınıf öğrencilerinin hem annelerinden hem de babalarından algıladıkları duygusal istismar puanları, 12. sınıf öğrencilerinin anne-babalarından algıladıkları duygusal istismar puanlarından anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç ile farklı olarak, Akman'ın (2019) ve Türk'ün (2013) çalışmalarında da algılanan psikolojik istismarın sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, anneden algılanan duygusal istismarın lise türü değişkenine anlamlı biçimde farklılaşırken, babadan algılanan duygusal istismarın lise türü değişkenine göre anlamı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin annelerinden algıladıkları duygusal istismarın fen lisesinde öğrenim gören öğrencilerin annelerinden algıladıkları duygusal istismara göre daha yüksek bulunmuştur. İlgili araştırmalar incelendiğinde bu bulgu ile tutarlı çalışmaların bulunduğu görülmüştür. Cansız'ın (2019) çalışmasında meslek lisesinde öğrenim gören ergenlerin anne-babalarından algıladıkları

duygusal istismarın, fen lisesinde öğrenim gören ergenlere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Yine Akman'ın (2019) çalışmasında da algılanan psikolojik istismarın okul türüne göre farklılaştığı; meslek lisesi öğrencilerinin algıladıkları psikolojik istismar puanlarının Anadolu ve Anadolu imam-hatip liselerinde öğrenim gören öğrencilerin algıladıkları psikolojik istismar puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yapılan analiz sonucunda, hem anneden hem de babadan algılanan duygusal istismar puanlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı saptanmıştır. İlgili araştırmalar incelendiğinde Toker-Karabulut (2019) tarafından yapılan çalışmada da bu araştırma ile paralel olarak, algılanan duygusal istismar puanlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, hem anneden hem de babadan algılanan duygusal istismarın anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu ile paralel olarak Uzun (2002) ve Toker-Karabulut (2019) tarafından yapılan araştırmalarda da, anne-babadan algılanan duygusal istismar puanlarının anne-baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan analizin sonucunda, hem anneden hem de babadan algılanan duygusal istismarın kardeşlik durumuna göre anlamı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında bu bulgu ile tutarlı araştırmalar bulunmaktadır. Toker-Karabulut'un (2019) çalışmasında ve Uzun (2002) tarafından yapılan çalışmada, algılanan duygusal istismar düzeyinin kardeş sayısına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Yapılan analiz sonucunda, hem anneden hem de babadan algılanan duygusal istismarın sosyo-ekonomik düzeye göre anlamı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, ekonomik seviyesini düşük olarak bildiren ergenlerin annelerinden algıladıkları duygusal istismar, hem orta hem de yüksek ekonomik düzey bildiren ergenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu ile tutarlı olarak, Cansız (2019) tarafından yapılan çalışmada da algılanan duygusal istismarın gelir düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaştığı ve ailenin gelir durumu azaldıkça ergenlerin anne-babadan algıladıkları duygusal istismar düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine ilgili literatür incelendiğinde Siyez'in (2003), Öztep'in (2010) ve Yalçın'ın (2007) çalışmalarında da paralel sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

5.7. AİLE AİDİYETİ VE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMLARI

Araştırma sonucunda örneklem grubunu oluşturan ergenlerin aile aidiyeti puanlarının; cinsiyet, yaş, anne-baba birliktelik durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve kardeşlik durumu değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılırken; sınıf düzeyi, lise türü ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu bölümde, ulaşılan bu bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Araştırma bulgularında, aile aidiyetinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı biçimde farklılık göstermediğine ulaşılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde, bazı araştırmalar (Başar, 2019; King, Boyd ve Thorsen, 2015; Leake, 2007; Yeter, 2019) bu araştırmanın bulgusu ile tutarlı olarak aile adiyetinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşırken; bazı araştırmalar ise (Gök, 2019; King ve Boyd 2016; Saki, 2018; Yusufoğlu ve Cerev, 2019) kadınların aile aidiyeti puanlarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma bulgularında, aile aidiyetinin yaş değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde, araştırmanın bu bulgusu ile paralel olarak, aile aidiyetinin yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar (Aslantürk, 2017; Avşar, 2019; Başar, 2019; İlik, 2019; Kiremitçi, 2020) bulunmaktadır. Bununla beraber, aile aidiyetinin yaşa bağlı olarak değiştiğini saptayan araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin, King ve Boyd (2016)' un ergenlerle yaptığı çalışmasında küçük yaşta olanların daha büyük yaşta olanlara göre ailesine duyduğu aidiyetin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yusufoğlu ve Cerev (2019)'in gerçekleştirdiği araştırmada ise 16-18 yaş aralığındaki bireylerin aile aidiyetleri, 28 ve üstü yaşta olan bireylere göre daha yüksek bulunmuştur.

Araştırma bulgularında, aile aidiyetinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuca göre, 12. sınıf öğrencilerinin aile aidiyeti puanları, 11. sınıf öğrencilerinden aile aidiyeti puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, Leake (2007)' in üvey ailesi olan ergenlerle yaptığı araştırmasında ulaşılan yaş arttıkça aile aidiyetinin arttığı bulgusu ile tutarlıdır. Avşar (2019) tarafından yapılan çalışmada ise, aile aidiyeti toplam puanının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularında, aile aidiyetinin lise türü değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuca göre, fen lisesinde öğrenim gören bireylerin aile aidiyeti puanları, anadolu lisesinde öğrenim görenlerin aile aidiyeti puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuş; diğer lise türleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu ile paralel olarak, Kiremitçi (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada fen lisesinde öğrenim gören bireylerin aile aidiyetleri, diğer lise türlerinde öğrenim görenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde, Başar (2019) tarafından yapılan araştırmada da meslek lisesi öğrencilerinin aile aidiyetlerin diğer lise öğrencilerine göre anlamlı düzeyde düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gök'ün (2019) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada ise lise türü ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırma bulgularında, aile aidiyetinin anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Literatürde bu bulgudan farklı olarak; Avşar (2019) tarafından yapılan araştırma sonucunda boşanmış aile çocuklarının aile aidiyetlerinin düşük; boşanmamış ailelerin çocuklarının aile aidiyetlerinin ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Öngider (2013) tarafından ebeveynleri boşanmış ve beraber olan kişilerle yapılan araştırmada da ebeveynleri boşanmış olan kişilerin aile aidiyetlerinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Araştırma bulgularında, aile aidiyetinin anne ve baba eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu doğrultusunda ilgili alanyazın incelendiğinde, aile aidiyetinin anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonuca ulaşan araştırmalar (Avşar, 2019; Başar, 2019; Gök, 2019; Yeter, 2019) bulunmaktadır.

Araştırma bulgularında, aile aidiyetinin kardeşlik durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Literatürde bu bulgu ile paralel sonuçlara ulaşan araştırmalar mevcuttur (Avşar, 2019; Yeter, 2019). Diğer yandan, Gök (2019) tarafından yapılan araştırmada, bir kardeşi ve iki kardeşi olan lise öğrencilerinin aile aidiyetleri, üç veya daha fazla kardeşi olan lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yusufoğlu ve Cerev (2019) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada ise, bir veya daha fazla kardeşe sahip olanların aile aidiyetleri, kardeşi olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Araştırma bulgularında, aile aidiyetinin sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Buna göre; ekonomik seviyesini düşük olarak bildiren ergenlerin aile aidiyetleri, hem orta hem de yüksek ekonomik düzey bildiren ergenlerin aile

aidiyetlerinden anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Bu bulgu ile paralel olarak, Kiremitçi (2020) tarafından yapılan araştırmada da 2501-5000 tl arasında gelire sahip olan bireylerin aile aidiyetleri, 0-2500 TL arasında gelire sahip olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Açıkel-Gülel (2019) tarafından suça sürüklenmiş hükümlü erkek çocuklarla yapılan çalışmada da ailesinin aylık geliri "1201-1800 TL arasında" ve "1801 TL ve üzerinde" olan bireylerin aile aidiyetleri, ailesinin aylık geliri "200-1200 TL arasında" olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Buna karşın, aile aidiyetinin ailenin sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar da (Avşar, 2019; Durlanık, 2019) mevcuttur.

5.8. SONUÇ

Bu araştırmanın amaçlarından ilki, duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar, aile aidiyeti ve yurtta kalma değişkenlerinin ilişkisini incelemektir. İkinci amaç olarak; duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyetinin yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ele alınmıştır. Daha sonra da araştırmanın bağımlı değişkeni olan duygusal özerkliğin algılanan duygusal istismar, aile aidiyeti ve yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenleri tarafından ne düzeyde yordandığı incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde belirlenen liselerde öğrenim görmekte olan 423'ü kadın, 156'sı erkek toplam 579 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 177'si yurtta, 402'si ailesi ile beraber yaşamaktadır. Örneklem grubunun yaş aralığı 15-20 arası olup, ortalamaları 17.14'tür. Araştırmanın verileri; "Duygusal Özerklik Ölçeği", "Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği" ve "Aile Aidiyeti Ölçeği" ile araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" aracılığıyla elde edilmiştir.

Araştırmada; duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti arasında anlamlı düzeyde ilişkiler saptanmış, ancak yurtta kalma/aile ile yaşama değişkeni ile diğer değişkenler arasında anlamlı düzeyde bir ilişkiye rastlanmamıştır. Araştırma sonucuna göre, duygusal özerklik ve hem anneden hem de babadan algılanan duygusal istismar arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Duygusal özerklik ile aile aidiyeti arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Anneden algılanan duygusal istismar ile aile aidiyeti arasında negatif yönlü orta düzeyde bir ilişki saptanırken, babadan algılanan duygusal istismar ile aile aidiyeti arasında ise negatif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Araştırma sonucunda, duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyetinin yurtta kalma/aile ile yaşama değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber, yurtta kalan öğrencilerin aile aidiyeti alt boyutu puanlarının ailesi ile birlikte kalanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç da bağımlı değişken olan duygusal özerklik ile yordayıcı değişkenler olan yurtta kalma, anneden algılanan duygusal istismar, babadan algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti ile kurulan lojistik regresyon modelinin anlamlı bulunmasıdır. Buna göre, yurtta kalma değişkenini bu modele anlamlı bir katkı sunmasa da yordayıcı değişkenler birlikte duygusal özerkliğin %75'ini açıklamakta ve kurulan modelde katılımcılar yüksek duygusal özerklik ve düşük duygusal özerklik kategorilerine %88 oranında doğru sınıflandırılmaktadır. Bununla beraber, algılanan duygusal istismar düzeyindeki artış, yüksek duygusal özerlik kategorisinde yer alma olasılığını azaltırken, aile aidiyeti düzeyindeki artış yüksek duygusal özerklik kategorisinde yer alma olasılığını arttırmaktadır.

Araştırmada son olarak da duygusal özerkliğin, algılanan duygusal istismarın ve aile aidiyetinin demografik değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenlerinin her birinin sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre, düşük düzey sosyo-ekonomik düzey bildiren ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyleri daha yüksek, duygusal özerklik ve aile aidiyetleri ise daha düşük bulunmuştur. Bununla beraber, anneden ve babadan algılanan duygusal istismarın ve aile aidiyetinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ayrıca, anneden algılanan duygusal istismar ve aile aidiyetinin yaş ve lise türüne göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür.

Araştırmanın nihai sonucunda duygusal özerklik, sağlıklı aile ilişkilerinin bir göstergesi olarak sayılabilen aile aidiyeti (Ploskonka ve Servaty-Seib, 2015) ve düşük düzeyde duygusal istismar ile hem pozitif yönde hem de anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Daha da önemlisi, hem aile aidiyetinin hem de algılanan duygusal istismarın duygusal özerkliğin kazanılmasına anlamlı bir katkı sağladığı bulunmuştur. Sonuç olarak, bu araştırma ile Türkiye kültüründeki ergenlerde duygusal özerkliğin, aileden sağlıksız bir kopuşu değil; olumlu ve destekleyici aile ilişkilerini ifade ettiği söylenilebilir.

5.9. ÖNERİLER

- İlgili literatür incelendiğinde; duygusal özerklik, yurtta kalma, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenlerinin birlikte ele alındığı başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulguların genellenebilmesi için yeni ve güncel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.
- Bu araştırmada sadece İstanbul ilinde belirlenen 12 liseden veri toplanmıştır. Evrenin daha iyi temsil edilebilmesi için farklı şehirlerde ve farklı liselerdeki araştırmaların yapılması önerilebilir.
- Araştırmanın amacı kapsamında, İstanbul'daki pansiyonu bulunan liseler örneklem olarak seçilmiştir. Bu doğrultuda, çoğunlukla nitelikli liselerin daha uzak mesafelerden öğrenci aldığı ve pansiyonu bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda, araştırmanın örneklemini fen, anadolu, sosyal bilimler ve proje liselerinin oluşturulduğu görülmektedir. Bundan sonraki araştırmalar için, yerel yerleştirme ile öğrenci alan anadolu meslek, mesleki teknik ve imam-hatip liselerinde yapılmaları önerilebilir.
- Araştırmanın yapıldığı dönem, pandemi sebebiyle uzaktan eğitim döneminde yapılmıştır. Dolayısıyla, yurtta kalan öğrencilerin büyük bir kısmı da bu dönemi evlerinde geçirmekteydi. Bu sebeple, sonraki çalışmalarda yurt hayatını belli bir müddettir deneyimlemekte olan araştırma örneklemi ile çalışmalar yapmaları önerilebilir. Yine bu doğrultuda, pandeminin yurt hayatına ve yurtta kalmaya etkileri de incelenebilir.
- Bu araştırmada duygusal özerkliğin kazanılmasında ailevi faktörlere odaklanılmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda; kişilik, duygusal zeka, ahlaki olgunluk gibi bireysel faktörlerin ele alınması önerilebilir.
- Dünya literatürü göz önünde bulunduğunda duygusal özerkliğin kazanılmasına yönelik farklı bulgulara ulaşan çalışmalar görülmekte, kültürel olarak farklı tartışma ve yorumlar dile getirilmektedir. Bu bağlamda, duygusal özerkliğin Türkiye kültüründeki anlamına yönelik yeni çalışmalara ihtiyaç olduğu ve kültürlerarası çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.
- Araştırmada duygusal özerkliği etkileyen değişkenler, belirlenen ölçeklerin aracılığı ile toplanan nicel verilerden elde edilmiştir. Duygusal özerkliğin kazanılmasına yönelik yapılacak nitel ve karma yöntemli araştırmalara ihtiyaç duyulduğu ve literatürde bu anlamda önemli bir boşluk olduğu düşünülmektedir.

- Araştırmanın bulgularında, algılanan duygusal istismarın düşük duygusal özerkliğe yol açabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda, algılanan duygusal istismarın risk faktörlerinin mevcut olduğu ergenlerle, özerkliğin kazanılmasına yönelik önleyici çalışmalar yapılabilir.
- Liselerde bulunan rehberlik servislerince, öğrenci-aile etkileşiminde duygusal özerkliğin kazanılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca, araştırma bulgularından hareketle, duygusal özerkliğin arttırılması doğrultusunda aile aidiyetinin arttırılması ve duygusal istismarın önlenmesine yönelik çalışmalardan faydalanılabilir.

KAYNAKLAR

Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avci, A., & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.

Akman, S. (2019). *İstanbul ili Pendik ilçesinde eğitim görmekte olan lise öğrencilerinin ergen asiliği, duygusal istismar ve psikolojik dayanıklıkları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akman, Y., Abaslı, K., & Polat, Ş. (2018). Duygusal özerklik, öğrenci yılmazlığı, öğretmene güven ve problem çözme becerilerine yönelik algı arasındaki ilişkilerin öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 38(3), 987-1012.

Alantar, M. (1989). *Pyschological maltreatment; on attempt its definition by experts and its assessment among a group of adolescents*. (Master Thesis). Bogazici University, Istanbul.

Allen, B. (2008). An Analysis of the Impact of Diverse Forms of Childhood Psychological Maltreatment on Emotional Adjustment in Early Adulthood. *Child Maltreatment,* 13(3), 307–312. doi:10.1177/1077559508318394

Allen, J. P., Hauser, S. T., Bell, K. L., & O'Connor, T. G. (1994). Longitudinal assessment of autonomy and relatedness in adolescentefamily interactions as predictors of adolescent ego development and self-esteem. *Child Development*, 65, 179e194. http://dx.doi.org/10.2307/1131374.

Altunten, İ. (2019). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile problemli internet kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Andersen, B., LaVoie, J. C., & Dunkel, C. S. (2007). Individuation and parents as people: Measurement concerns regarding two aspects of autonomy. *Journal of Adolescence*, 30(5), 751-760.

APSAC Taskforce (2019). The Investigation and Determination of Suspected Psychological Maltreatment in Children and Adolescents.

Arslan, G. (2015). *Ergenlikte algılanan duygusal istismar ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Arslan, G. ve Balkıs, M . (2016). Ergenlerde Duygusal İstismar, Problem Davranışlar, Öz-Yeterlik ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6 (1), 8-22. Retrieved from http://dergipark.gov.tr/suje/issue/20641/220107

Aslantürk, H. ve Kaya-Kılıç, A. (2020). Üvey Aileye Sahip Gençlerde Aile Aidiyeti: Nitel Bir Analiz. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (3), 1171-1189.

Avşar, E. (2019). Boşanmış ve boşanmamış ailelerin çocuklarının aile aidiyeti ve psikolojik sağlamlığının karşılaştırılması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ayberk, Y. (2020). Değişen aile yapısında aile sorunlarının ve aile aidiyetinin incelenmesi (Cizre örneği) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, B. (1997). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi.* Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul.

Aydın, G. (2000). *Ergenlikte Özerklik Gelişimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Azizli, M. E. (2018). *Algılanan Ebeveyn Kabul-Red Düzeyi ile Kendini Belirleme Arasındaki İlişkide Özerklik Desteğinin Aracı Rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Azizoğlu, M. (2009). *Lise Ergenlerinde Duygusal İstismarın Başarıya Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baskin, T. W., Quintana, S. M., & Slaten, C. D. (2014). Family belongingness, gang friendships, and psychological distress in adolescent achievement. Journal of Counseling & Development, 92(4), 398-405.

Başar, G. G. (2019). Ergenlerin aile aidiyeti ve ebeveyn ilişkileri ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. Psychological Bulletin, 117, 497–529.

Berndt, T. J. (1979). Developmental changes in conformity to peers and parents. *Developmental Psychology*, 15(6), 608–616. doi:10.1037/0012-1649.15.6.608

Beyers, W., & Goossens, L. (1999). Emotional autonomy, psychosocial adjustment and parenting: interactions, moderating and mediating effects. *Journal of Adolescence*, 22(6), 753–769. doi:10.1006/jado.1999.0268

Beyers, W., Goossens, L., Van Calster, B., & Duriez, B. (2005). An Alternative Substantive Factor Structure of the Emotional Autonomy Scale. *European Journal of Psychological Assessment*, 21(3), 147–155. doi:10.1027/1015-5759.21.3.147

Blau, R., & Blau, P. (2019). Identity Status, Separation, and Parent-adolescent Relationships among Boarding and Day School Students. *Residential Treatment for Children & Youth,* 1–20. doi:10.1080/0886571x.2019.1692757

Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *The Psychoanalytich Study of The Child*, 22, 162-186.

Bostan, B. C. (2018). *Ergenlerde algılanan psikolojik istismar ve öznel iyi oluş ilişkisinde, psikolojik sağlamlık ve sosyal bağlılığın rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Bowlby, J. (2012). Bağlanma. (T.V. Soylu, Çeviri Ed.), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Budal, K. (2021). *13-18 yaş ergenlerin duygusal özerklikleri ve ebeveyn sıcaklığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İ

Bulut, S. ve Karaman, H. (2018). Engelli Bireylerin Cinsel, Fiziksel ve Duygusal İstismarı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19 (2), 277-301. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.382961

Calp, Ş ve Bacanlı, H . (2016). Algılanan Akademik Yeterlik ve Özerklik Desteğinin Özerk Akademik Motivasyon ve Akademik Başarıyla İlişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 1 (40).

Cansız, C. (2020). *Ergenlerde algılanan duygusal istismarın kendine zarar verme ve riskli davranışlar ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

Chan, K. W., & Chan, S. M. (2009). Emotional autonomy and perceived parenting styles: relational analysis in the Hong Kong cultural context. *Asia Pacific Education Review*, 10(4), 433–443. doi:10.1007/s12564-009-9050-z

Chan, S. M., & Chan, K.-W. (2011). Adolescents' Susceptibility to Peer Pressure. *Youth & Society*, 45(2), 286–302. doi:10.1177/0044118x11417733

Chen, W. C. (2003). Adolescent interpersonal relationship quantity and quality, belongingness, and loneliness (Doctoral dissertation). University of Texas, Austin.

Chen, Z. Y. (1999). A gender comparison on the association of adolescent emotional autonomy with educational expectations and self-esteem. *Applied Behavioral Science Review*, 7(1), 1-21.

Choenarom, C., Williams, R. A., & Hagerty, B. M. (2005). The Role of Sense of Belonging and Social Support on Stress and Depression in Individuals With Depression. Archives of Psychiatric Nursing, 19(1), 18–29. doi:10.1016/j.apnu.2004.11.003

Chou, K.L. (2000). Emotional autonomy and depression among chinese adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 161 (2), 161-168.

Ciurria, M. (2018). The loss of autonomy in abused persons: Psychological, moral, and legal dimensions. *Humanities*, 7(2), 48.

Claussen, A. H., & Crittenden, P. M. (1991). Physical and psychological maltreatment: Relations among types of maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 15(1-2), 5–18. doi:10.1016/0145-2134(91)90085-r

Cooper, C. R., Grotevant, H. D., & Condon, S. M. (1983). Individuality and connectedness in the family as a context for adolescent identity formation and role-taking skill. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1983(22), 43-59.

Corey, G. (2015). Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları (T. Ergene, Çeviri Ed.). Ankara: Mentis Yayıncılık.

Crawford, E., & O'Dougherty-Wright, M. O. (2007). The Impact of Childhood Psychological Maltreatment on Interpersonal Schemas and Subsequent Experiences of Relationship Aggression. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 93–116. doi:10.1300/j135v07n02_06

Crosson-Tower, C. (2005). *Understanding Child Abuse and Neglect* (Sixth Edition). Pearson Publishing. New York.

Çelik, E. G. (2015). *Algılanan ebeveyn kontrolü ile ergen iyi oluşu arasındaki ilişkide duygusal özerklik ve empatinin aracı rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çimen, S. (2017). *Duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

Çoban, A. (2013). Türkiye'de ergenlerin duygusal özerkliklerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi,* 38(169), 358-371.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. doi:10.1207/s15327965pli1104_01

Demir, M. ve Karabacak, A. (2017). Ergenlerin Duygusal Özerkliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 21 (2), 427-442.

Deniz, M. ve Bakioğlu, F . (2017). An Investigation of Secrecy in Adolescents in Terms of Emotional Autonomy, Moral Maturity, Loneliness, Shyness and Social Support. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 6 (3), 1118-1133. DOI: 10.14686/buefad.338144

Deniz, M., Duyan V. & Çok, F. (2013). Duygusal Özerklik Ölçeği"nin ergenler için uyarlanması ve psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi,* 38(167), 353-363.

Derelioğlu, K. M. (2018). *Fiziksel ve duygusal istismar mağduru olan ve olmayan çocukların sosyal destek algılamaları ve bağlanma stillerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Dolgin, K. (2014). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Durlanık, H. K. (2019). *Orta Çocukluk Döneminde Algılanan Ebeveyn Tutumları, Aile Aidiyeti ve Empatik Eğilimler Arasındaki İlişkiler ve Bunların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Duru, E. (2015) Genel aidiyet ölçeği'nin psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5, 44, 125-35.

English, D., Thompson, R., White, C. R., & Wilson, D. (2015). Why should child welfare pay more attention to emotional maltreatment?. *Children and youth services review*, 50, 53-63.

Erçevik, A. (2014). Lise Öğrencilerinin Duygusal Özerklik ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Erdem Özyurt, Ş. (2016). *Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar ve Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erim, B. (2001). *Yetiştirme yurtlarında ve aileleri yanında yaşayan ergenlerin, benlik saygısı, depresyon ve yalnızlık düzeyleri ile sosyal destek sistemleri açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ermiş, B. S. (2019). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri, Aile Yaşam Doyumları ve Duygusal Özerklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erözkan, S. (2020). Üniversite öğrencilerinde aile aidiyetinin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına etkisi (Uzmanlık Tezi). Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edirne.

Ertuğ, H. İ. (2018). *Üniversite öğrencilerinde algılanan duygusal istismar ve ruminasyon ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Eryılmaz, A. ve Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte Öznel İyi Oluş ve Beş Faktörlü Kişilik Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi ve Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11,189-203.

Eryiğit, S. (2004). *Türk gençlerinin psikolojik uyum seviyeleri ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik ezim ve fiziksel ceza arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Farrow, M. L. (2015). Childhood trauma and autonomy in college students: Does anxiety mediate this relationship? (Master Thesis). University of Rhode Island, Rhode Island.

Flanagan, C., Schulenberg, J., & Fuligni, A. (1993). Residential setting and parent-adolescent relationships during the college years. *Journal of Youth and Adolescence*, *22*(2), 171-189.

Freud, A. (1958). Adolescence. The Psychoanalytic Study of the Child, 13(1), 255–278. doi:10.1080/00797308.1958.11823182

Fuhrman, T., & Holmbeck, G. N. (1995). A contextual-moderator analysis of emotional autonomy and adjustment in adolescence. *Child development*, 66(3), 793-811.

Garbarino, J. (2011). Not all bad treatment is psychological maltreatment. Child Abuse & Neglect. doi:10.1016/j.chiabu.2011.05.014

Garbarino, J., & Crouter, A. (1978). Defining the community context for parent-child relations: The correlates of child maltreatment. *Child development*, 604-616.

Garber, J. ve Little, S. A. (2001). Emotional autonomy and adolescent adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 16 (4), 355-371.

Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child abuse & neglect*, 26(6-7), 697-714.

Glaser, D. (2011). How to deal with emotional abuse and neglect—Further development of a conceptual framework (FRAMEA). *Child Abuse & Neglect,* 35(10), 866–875. doi:10.1016/j.chiabu.2011.08.002

Gordon, C. F. (2010). School belonging: An exploration of secondary students' perceptions of life at school (Master Thesis) University of Washington, Washington.

Gross, A. B., & Keller, H. R. (1992). Long-term consequences of childhood physical and psychological maltreatment. *Aggressive Behavior*, 18(3), 171–185. doi:10.1002/1098-2337(1992)18:3<171::aid-ab2480180302>3.0.co;2-i

Guan, Z. (2016). The Effect of Need to Belong on Online Social Behaviors and Cognitive Interactions (Master Thesis). University of Washington, Washington.

Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.

Güneş, E. (2018). *Zorbalık eğilimi, duygusal özerklik ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Güneş, F. (2018). *Genç yetişkinlerde güvengenlik ve utangaçlık: aile aidiyet duygusunun ve duygu-düzenlemede öz-yeterlik algısının belirleyici etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güney, M. A. (2017). *Ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Güripek, N. (1993). *Yetiştirme yurtları ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük aile yanında kalan 17 yaş grubu gençlerin kendini kabul düzeylerinin saptanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hagborg, J. M., Tidefors, I., & Fahlke, C. (2017). Gender differences in the association between emotional maltreatment with mental, emotional, and behavioral problems in Swedish adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 67, 249-259.

Hart, S. N., Binggeli, N. J., & Brassard, M. R. (1997). Evidence for the Effects of Psychological Maltreatment. *Journal of Emotional Abuse,* 1(1), 27–58. doi:10.1300/j135v01n01_03

Hemşierelik Terimleri Sözlüğü (2015). https://sozluk.gov.tr/ adresinden 03.03.2021 tarihinde erişildi.

Higgins, D. J., & McCabe, M. P. (2000). Multi-type maltreatment and the long-term adjustment of adults. *Child Abuse Review*, 9(1), 6–18.

Hmel, B. A. & Pincus, A. L. (2002). The Meaning of Autonomy: On and Beyond the Interpersonal Circumplex. *Journal of Personality*, 70(3), 277–310. doi:10.1111/1467-6494.05006

https://sozluk.gov.tr/ web sitesinden 15.03.2021 tarihinde erişildi.

Inguglia, C., Ingoglia, S., Liga, F., Lo Coco, A., & Lo Cricchio, M. G. (2015). Autonomy and Relatedness in Adolescence and Emerging Adulthood: Relationships with Parental Support and Psychological Distress. *Journal of Adult Development*, 22(1), 1–13. doi:10.1007/s10804-014-9196-8 Parra, Oliva ve Sanchez-Queija, 2015.

Iwaniec, D. (2006). The emotionally abused and neglected child: Identification, assessment and intervention: A practice handbook. John Wiley & Sons.

Iwaniec, D., Larkin, E., & McSherry, D. (2007). Emotionally Harmful Parenting. *Child Care in Practice*, 13(3), 203–220. doi:10.1080/13575270701353531

İlik, D.A. (2019). *Ergenlerde bağlanma stilleri ve aile aidiyetinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

İşmen, E. (1993). *Duygusal İstismarın Liseli Ergenlerin Kendini Kabul Seviyelerine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

İşmen, E. (1999). *Aile İçi Çocuk İstismarı.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İşmen, E. Ve Aydın, B. (1996). Duygusal istismarın liseli ergenlerin kendini kabul seviyelerine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi.* 8 : 127 – 134.

Kâğitçibaşi, Ç. (1984). Socialization in traditional society: A challenge to psychology. International Journal of Psychology, 19(1-4), 145-157.

Kagitcibasi, C. (2013). Adolescent autonomy-relatedness and the family in cultural context: What is optimal?. *Journal of Research on Adolescence*, 23(2), 223-235.

Kağıtçıbaşı Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: implication for self and family. *Journal of Cross Cultural Psychology;* 36:403-422.

Kağnıcı, E. (2020). *Ergenlerde internet bağımlılığı ile algılanan duygusal istismar ve iyi oluş arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Karabanova, O. A., & Poskrebysheva, N. N. (2013). Adolescent autonomy in parent-child relations. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 86, 621-628.

Karaca, N. (2001). *Duygusal istismara uğramış ergenlerin bazı kişilik özelliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Karakuş, E. (2020). *Ergenlerin Duygusal Özerkliklerini Yordamada Öznel İyi Oluş ve Ebeveyne Bağlanmanın Rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Karanis, A. (2016). *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Duygusal İstismar Düzeyleri İle Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştıma Yöntemi* (32. Baskı). Ankara: Nobel.

Kaur, P., Gulati, J. K., & Bisht, P. (2020). Emotional autonomy as risk or protective factor towards social adjustment of adolescents. *Indian Journal of Positive Psychology*, 11(3), 213-217.

Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W., & Silver, H. K. (1985). The battered-child syndrome. *Child Abuse & Neglect,* 9(2), 143–154. doi:10.1016/0145-2134(85)90005-5

Kent, A., Waller, G., & Dagnan, D. (1999). A Greater role of emotional than physical or sexual abuse in predicting disordered eating attitudes: The role of mediating variables. *International Journal of Eating Disorders*, 25(2), 159–167. doi:10.1002/(sici)1098-108x(199903)25:2<159::aid-eat5>3.0.co;2-f

Kılıçarslan, S., & Parmaksız, İ. (2020). Ergenlerde Şiddet Eğiliminin Yordayıcıları Olarak Sosyal Kaygı ve Duygusal Özerklik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 16(1), 1-14.

Kim, S., Kim, H., & Yang, J. C. (2015). Psychological and Emotional Stress among the Students Living in Dormitory: A Comparison between Normal and Depressive Students. *Journal of Sleep Disorders & Therapy*, 4(201), 2167-0277.

King, V., Boyd, L. M., & Thorsen, M. L. (2015). Adolescents' perceptions of family belonging in stepfamilies. *Journal of Marriage and Family*, 77(3), 761-774.

King V. & Boyd L. M. (2016). Factors associated with perceptions of family belonging among adolescents. *Journal of Marriage and Family*, 78, 4, 1114-30.

Kiremitçi, S. (2020). *Lise öğrencilerinde aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Koç, F. (2019). *Ergenlerde anne taba tutumları ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Düzce ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Koçmarlar, H (2016). *Ergenlerin Anne Baba ve Öğretmenlerinden Algıladıkları Duygusal İstismarın Öz-Yeterlikleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi Üzerine Bir İnceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Koçtürk, N. (2018). Çocuk İhmalini ve İstismarını Önlemede Okul Çalışanlarının Sorumlulukları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 5 (1), 38-47. DOI: 10.21666/muefd.336170

Koçyiğit, M. (2014). *Cinsiyete ve Ait Olma Düzeylerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Tutumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun.

Kolts, R. L., Robinson, A. M., & Tracy, J. J. (2004). The relationship of sociotropy and autonomy to posttraumatic cognitions and PTSD symptomatology in trauma survivors. *Journal of Clinical Psychology*, 60(1), 53-63.

Korkmazlar Oral, Ü., Engin, P. ve Büyükyazıcı, Z. (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu*, http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/c/o/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf (13.02.2014)

Korkut, G. ve Gençtürk, Z . (2020). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile aile aidiyeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* Özel Sayı , 209-231. DOI: 10.33692/avrasyad.831622

Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik Psikolojisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Lamborn, S. D., & Steinberg, L. (1993). Emotional Autonomy Redux: Revisiting Ryan and Lynch. *Child Development*, 64(2), 483–499. doi:10.1111/j.1467-8624.1993.tb02923.x

Li, S., Zhao, F., & Yu, G. (2020). Childhood Emotional Abuse and Depression Among Adolescents: Roles of Deviant Peer Affiliation and Gender. *Journal of Interpersonal Violence*, 088626052091858. doi:10.1177/0886260520918586

Maas, J., Laceulle, O., & Bekker, M. (2018). The role of autonomy–connectedness in the relation between childhood stressful life events, current posttraumatic symptoms, and internalizing psychopathology in adulthood. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 11(3), 345.

Majorano, M., Brondino, M., Morelli, M., & Maes, M. (2016). Quality of Relationship with Parents and Emotional Autonomy as Predictors of Self Concept and Loneliness in Adolescents with Learning Disabilities: The Moderating Role of the Relationship with Teachers. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 690–700. doi:10.1007/s10826-016-0591-6

Manzi, C., Regalia, C., Pelucchi, S., & Fincham, F. D. (2012). Documenting different domains of promotion of autonomy in families. *Journal of Adolescence*, 35(2), 289-298.

Maslow, A. (2020). İnsan olmanın psikolojisi. (O. Gündüz, Çeviri Ed.). İstanbul: Kuraldışı Yayınları.

Mavili, A., Kesen, N. F., & Daşbaş, S. (2014). Aile Aidiyeti Ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 33, 29-45. doi: http://dx.doi.org/10.21560/spcd.19507

May, H. (2019). *Okul reddinin yordayıcısı olarak lise öğrencilerinin ebeveynlerinden algıladıkları duygusal istismar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

McBride-Chang, C. ve Chang, L. (1998). Adolescent- parent in Hong Kong: Parenting styles emotional autonomy, and school achievement. *The Journal of Genetic Psychology*, 159 (4), 421-436.

McCoy, M. N. And Keen, S. M. (2014). *Child Abuse and Neglect* (Second Edition). New York/Hove: Psychology Press.

McGee, R. A., & Wolfe, D. A. (1991). Psychological maltreatment: Toward an operational definition. *Development and Psychopathology*, 3(01), 3. doi:10.1017/s0954579400005034

Mcgee, R. A., Wolfe, D. A., & Wilson, S. K. (1997). Multiple maltreatment experiences and adolescent behavior problems: Adolescents' perspectives. *Development and Psychopathology*, 9(01). doi:10.1017/s0954579497001107

McGree, R. A. and Wolfe, D. A. (1991). *Psychological Maltreatment: Toward an operatioonal definition*. In Finkelman, B. (Edt). Phsical and emotional abuse and neglect. (pp. 359-372). New York&London: Garland Publishing.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği. Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri (meb.gov.tr) sitesinden 20.11.2020 tarihinde erişildi.

Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2019-2020. Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2019-2020 (meb.gov.tr) sitesinden 20.11.2020 tarihinde erişildi. Erişim adresi http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2019_2020.pdf

Moeller, R. W., Seehuus, M., & Peisch, V. (2020). Emotional intelligence, belongingness, and mental health in college students. *Frontiers in psychology*, 11, 93.

Morsünbül, Ü. (2012). Özerklik ve ruh sağlığına etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,* 4(2), 260-278.

Morsünbül, Ü.(2011). *Ergenlikte özerkliğin ve kimlik biçimlenmesinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., & Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. *Child abuse & neglect*, 20(1), 7-21.

Musaağaoğlu, C. (2004). *Ergenlik sürecinde özerkliğin gelişimi ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Murty, Susan A., v.d., (2003). Physical and emotional partner abuse reported by men and women in a rural community, American Journal of Public Health, 93(7), 1073-1075.

Müderrisoğlu, S., Dedeoğlu, C., Akço, S., & Akbulut, B. (2014). Türkiye'de 0-8 yaş arası çocuğa yönelik aile içi şiddet araştırması. Bernard van Leer Vakfı, Boğaziçi Üniversitesi, Hümanist Büro ve Frekans Araştırma: İstanbul.

Myres, J: E. B:, Berliner, L., Briere, J., Hendrix, C. T. Jenny, C. and Reid, T. A. (2002). *The APSAC Handbook on Child Maltreayment* (Second Edition). Sage Publicitaion. California.

Nichols, M. P. (2013). Aile terapisi: Kavramlar ve yöntemler. Kaknüs Yayınları.

Noom, M. J., Dekovıć, M., & Meeus, W. H. J. (1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: a double-edged sword? *Journal of Adolescence,* 22(6), 771–783. doi:10.1006/jado.1999.0269

Noom, M. J., Deković, M., & Meeus, W. (2001). Conceptual analysis and measurement of adolescent autonomy. *Journal of youth and adolescence,* 30(5), 577-595.

Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T. (2012). The Long-Term Health Consequences of Child Physical Abuse, Emotional Abuse, and Neglect: A Systematic Review and Meta-Analysis. *PLoS Medicine*, 9(11), e1001349. doi:10.1371/journal.pmed.1001349

O'Hagan, K. P. (1995). Emotional and psychological abuse: Problems of definition. *Child abuse & neglect, 19*(4), 449-461.

O'Hagan, K. (2006). Identifying emotional and psychological abuse: A guide for childcare professionals. New York: McGraw Hill Education.

Orhaner, G. (2018). *Yetişkin bireylerde algılanan duygusal istismar duygusal istismar düzeyleri ile benlik saygısı arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özcan, M.C. (2010). İstismar ve ihmalin çocuklar üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi Autonomy Development in Adolescence. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 152-164.

Özgentürk, İ. (2014). Çocuk istismarı ve ihmal. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 265-278.

Öztep, İ. C. (2011). *Duygusal istismar algılayan ve algılamayan ergenlerin kaygı düzeyleri ve denetim odaklarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Öztürk, S. (2007). *Çocuklarda Duygusal İstismar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.

Öztürk, S. (2019). *Ergenlerde Bilişsel Esneklik ve Duygusal Özerklik: Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejilerinin Aracı Rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Pace, U., & Zappulla, C. (2009). Identity Processes and Quality of Emotional Autonomy: The Contribution of Two Developmental Tasks on Middle-Adolescents' Subjective Well-Being. *Identity*, 9(4), 323–340. doi:10.1080/15283480903422798

Parra, A., & Oliva, A. (2009). A longitudinal research on the development of emotional autonomy during adolescence. *The Spanish Journal of Psychology,* 12(1), 66-75.

Parra, Á., Oliva, A., & Sánchez-Queija, I. (2015). Development of emotional autonomy from adolescence to young adulthood in Spain. *Journal of Adolescence*, 38, 57–67.

Ploskonka, R. A., & Servaty-Seib, H. L. (2015). Belongingness and suicidal ideation in college students. *Journal of American college health,* 63(2), 81-87.

Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.

Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı*. Ankara: Seçkin Yayınları

Poyraz, G. (2019). *Ergenlerde iyi oluşun duygusal özerklik açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Reiter, S., Bryen, D. N., & Shachar, I. (2007). Adolescents with intellectual disabilities as victims of abuse. *Journal of Intellectual Disabilities,* 11(4), 371–387. doi:10.1177/1744629507084602

Ryan, R. M., & Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development,* 60, 340-356

Sandhu, D., & Kaur, D. (2012). Adolescent problem behaviour in relation to emotional autonomy and parent-child relationship. *Canadian Social Science*, 8(1), 29-35.

Santrock, J. W. (2020). *Ergenlik*. (D. M. Siyez, Çeviri Ed.), Ankara: Nobel Yayınları

Savaş, A. E. (2020). *Mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin mesleki karar düzeyleri ile bilişsel esneklik ve duygusal özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Sesli, Ç. (2014). *Ortaöğretim öğrencilerinin özerklik düzeyleri ile değer yönelimleri ve kendini ayarlama düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Shaffer, A., Yates, T. M., & Egeland, B. R. (2009). The relation of emotional maltreatment to early adolescent competence: Developmental processes in a prospective study. *Child Abuse & Neglect*, 33(1), 36–44. doi:10.1016/j.chiabu.2008.12.005

Siyez, D. M. (2003). *Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Slaten, C. D., & Baskin, T. W. (2013). Examining the Impact of Peer and Family Belongingness on the Career Decision-making Difficulties of Young Adults. Journal of Career Assessment, 22(1), 59–74. doi:10.1177/1069072713487857

Spear, H. J., & Kulbok, P. (2004). Autonomy and Adolescence: A Concept Analysis. *Public Health Nursing*, 21(2), 144–152. doi:10.1111/j.0737-1209.2004.021208.x

Steinberg L. ve Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57(4), 841-851.

Steinberg, L. (2017). *Ergenlik*. (Çev. Figen Çok) İstanbul. İmge Kitabevi Yayınları.

Şahin, İ. (2017). *Eğitim Kurumlarında Duygusal İstismar Ve Yansımaları: Nitel Bir Çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Şimşek, S. (2010). *Ergenlerde Davranış Problemlerinin Anne-Babadan Ve Öğretmenlerden Algılanan Duygusal İstismar Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

Talmon, A., & Ginzburg, K. (2016). The nullifying experience of self-objectification: The development and psychometric evaluation of the Self-Objectification Scale. *Child abuse & neglect*, 60, 46-57.

Tambağ, H. (2004). *Aileleri ile birlikte ve yetiştirme yurtlarında yaşayan adölasanların öfke ifade etme biçimleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Taradash, A., Connolly, J., Pepler, D., Craıg, W., & Costa, M. (2001). The interpersonal context of romantic autonomy in adolescence. *Journal of Adolescence*, 24(3), 365–377. doi:10.1006/jado.2001.0404

Taşdelen, N. (1995). *Examination of the Effects of Perceived Psychological Maltreatment of Mothers on Adolescent's Self Concept, Emotional and Behavioral Problemsand Academic Achievement* (Master Thesis). Bogazici University, Istanbul.

Toker-Karabulut, A. (2019). *Ortaöğretim öğrencilerinin anne ve babalarından algıladıkları duygusal istismarın sosyal problem çözme becerisi ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Toepfer, S. M. (2001). *A multi-method anaysis of family systems: Emotional autonomy in young adulthood as related to oral dependency, family ıntrusiveness, and perceived social support.* (Master Thesis), The Ohio State University, Ohio. https://etd.ohiolink.edu/

Tunç, S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin aile aidiyeti, evlilik beklentileri ve evlilik tutumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tung, S. ve Dhillon, R. (2006). Emotional autonomy in relation to family environment: A gender perspective. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology,* 32(3), 201-212.

Türk, T. (2013). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Duygusal İstismar, Disiplin Cezaları Ve Okula Yabancılaşma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Türk Dil Kurumu (2020, 10 Haziran). Erişim adresi https://sozluk.gov.tr/

Ulu, S. (2011). *Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar İle Sürekli Öfke Düzeyi Ve Öfke İfade Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Uzun, Ş. (2002). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile kendilik imgesi arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ümmet, D., Çağlar, A., İme, Y., & Akyıl, Y. (2018). Duygusal özerklik ve olumsuz değerlendirilme korkusunun ergenlerin psikolojik sağlamlığı üzerindeki rolünün incelenmesi. *Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 228-235.

Valentina, L., & Gulati, J. K. (2014). Adolescents' perception of their relation with their parents: Impact on emotional autonomy. *Studies on Home and Community Science,* 8(1), 1-9.

Van Ryzin, M. J., Gravely, A. A., & Roseth, C. J. (2009). Autonomy, belongingness, and engagement in school as contributors to adolescent psychological well-being. *Journal of youth and adolescence,* 38(1), 1-12.

Watt, S. E., & Badger, A. J. (2009). Effects of Social Belonging on Homesickness: An Application of the Belongingness Hypothesis. Personality and Social Psychology Bulletin, 35(4), 516–530. doi:10.1177/0146167208329695

Withers, M. C., McWey, L. M., & Lucier-Greer, M. (2016). Parent–adolescent relationship factors and adolescent outcomes among high-risk families. *Family Relations*, 65(5), 661-672.

Wolfe, D. A., & McIsaac, C. (2011). Distinguishing between poor/dysfunctional parenting and child emotional maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 35(10), 802–813. doi:10.1016/j.chiabu.2010.12.009

World Health Organization (WHO), (1999). *Report of The Consultation On Child Abuse Prevention*, 29–31 March 1999, WHO, Geneva.

World Health Organization (WHO). (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva.

Yalçın, S. (2007). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile uyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yazıcı, A. (2019). *Ergenlerde Duygusal Özerklik, Eylemlilik ve Arkadaşa Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sivas.

Yektaş, Ç. (2013). *Depresyon tanılı kız ergenlerde intihar davranışının doğası ve gelişimsel bağlamı: Kimlik duygusu, ergen-ebeveyn ilişkileri ve duygusal özerklik* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

Yeter, S. İ. (2019). *Üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeylerinin aile aidiyeti ve manevi yönelimlerine göre yordanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz-Irmak, T. (2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler* (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Zimmer-Gembeck, M. J. ve Collins, W. A. (2003). Autonomy development during adolescence. In G. R. Adams & M. Berzonsky (Eds.), *Handbook of Adolescence*. Oxford: Blackwell.

Zimmer-Gembeck, M. J., Madsen, S. D., & Hanisch, M. (2011). Connecting the intrapersonal to the interpersonal: Autonomy, voice, parents, and romantic relationships in emerging adulthood. *European Journal of Developmental Psychology*, 8(5), 509–525.

Ek 1:

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma, İstanbul Üniversitesi-Yüksek Lisans Öğrencisi Ayşe Büşra KİRAZ CAN tarafından yürütülmektedir. Araştırmada; duygusal özerklik, algılanan duygusal istismar ve aile aidiyeti değişkenlerinin yurtta kalan ve ailesiyle yaşayan lise öğrencileri arasındaki değişimini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılarak bilime ve akademiye katkı sağladığınız için çok teşekkür ederiz.

Size uygun olan seçeneğin yanındaki ( ) alana X koyunuz.

Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

Yaşınız:

Sınıfınız:

Lise öğreniminiz süresince nerede yaşıyorsunuz?

Yurtta ( ) Ailemin yanında ( ) Diğer ( )

Diğer ise lütfen belirtiniz (……...)

Eğer yurtta kalıyorsanız, kaç senedir yurtta kalmaktasınız?

( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ve daha fazla

Anne-Baba birliktelik durumunuzu işaretleyiniz.

( ) Sağ-Birlikte ( ) Sağ-Ayrı ( ) Anne Vefat ( ) Baba Vefat

Annenizin eğitim durumunu işaretleyiniz.

Okuryazar değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )

Babanızın eğitim durumunu işaretleyiniz.

Okuryazar değil ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )

Kardeşlik sıranızı/durumunuzu işaretleyiniz.

( ) İlk çocuğum ( ) Orta çocuğum ( ) Son çocuğum ( ) Tek çocuğum

Sizce, ailenizin ekonomik durumunu en iyi ifade eden seçenek hangisidir?

( ) Çok Düşük ( ) Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( ) Çok Yüksek

Ek 2:

Duygusal Özerklik Ölçeği-Örnek Maddeler

Katıldığınız için teşekkür ederiz. Her ifade için yalnızca bir kutucuğu işaretleyiniz. Ölçekteki ifadeler sizin durumunuza tam uymuyor ise lütfen soruyu **boş bırakmayınız** ve en yakın gelen seçeneği işaretleyiniz.

	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Uygun Değil	Bana Uygun	Bana Tamamen Uygun
1- Anne-babam ve ben her konuda anlaşırız.	1)	2)	3)	4)
4- Gençlerin bazı şeyleri anne-babaları yerine en yakın arkadaşına danışması daha iyidir.	1)	2)	3)	4)
7- Anne-babam benimle ilgili bilinmesi gereken her şeyi bilir.	1)	2)	3)	4)
11- Anne ya da baba olduğumda çocuklarıma aynen kendi anne-babamın bana davrandığı gibi davranacağım.	1)	2)	3)	4)

EK 3:

Ergenler İçin Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği Kısa Formu 2-Örnek Maddeler

	Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği: Anne-Baba Formu Yetişkinlerin gençlere yönelik bazı davranışları hakkında bir araştırma yürütüyoruz. Hiçbir ifadenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Araştırmamızın sağlıklı olabilmesi için kendi özel konumuzu samimiyetle yanıtlamanız çok önemli. Her soruyu cevaplarken, anne ve babanızın ayrı ayrı; şimdi veya geçmişteki davranışlarını göz önünde bulundurun.	**ANNE**				**BABA**			
		Hemen Hemen Hiç Bir Zaman	**Nadiren**	**Sık Sık**	**Hemen Hemen Her Zaman**	**Hemen Hemen Hiç Bir Zaman**	**Nadiren**	**Sık Sık**	**Hemen Hemen Her Zaman**
1.	Sorunların çözümünde düşüncelerime önem vermez /vermezdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
7.	Bana karşı bazen yumuşak, bazen çok sert davranır/ davranırdı.	1	2	3	4	1	2	3	4
11.	Hak ettiğim ödüllerden beni mahrum eder / ederdi.	1	2	3	4	1	2	3	4
17.	Yaşıtlarım kadar başarılı olmadığımı söyler, beni onlarla kıyaslar/kıyaslardı.	1	2	3	4	1	2	3	4
21.	Beni sevmediğini düşünürüm / düşünürdüm.	1	2	3	4	1	2	3	4
27.	Başarılarımı küçümser/küçümserdi	1	2	3	4	1	2	3	4
31.	Beslenme, uyku ve ders çalışma düzenime dikkat eder/ederdi.	1	2	3	4	1	2	3	4

EK 4:

Aile Aidiyeti Ölçeği-Örnek Maddeler

Açıklama: Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyarak düşüncelerinizi (X) işareti ile belirtiniz. İfadelerin doğrusu veya yanlışı yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza gelen ilk cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır.

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Aileme güçlü bir şekilde bağlılık hissediyorum.					
4. Ailemin beni desteklediğini hissediyorum.					
7. Ailemin bana güvendiğini hiç hissetmedim.					
11. Ailemle birlikte zaman geçirebiliyoruz.					
17. Bir daha dünyaya gelsem aynı ailede doğmak isterdim.					